

БИБЛИОТЕКАРСТВО

ВОЛУМЕН 33 (2016) ° БР. 1-2 ° СКОПЈЕ 2016

ISSN 1409-9357

БИБЛИОТЕКАРСКО ЗДРУЖЕНИЕ НА МАКЕДОНИЈА

Почитувани,

Пред Вас е најновиот број исполнет со разновидни содржини од библиотекарската теорија и практика со надеж дека ќе ги исполни вашите очекувања, желби и потреби за нови сознанија од областа на библиотекарството.

Редакцискиот одбор на списанието „Библиотекарство“ ги разгледа пристигнатите текстови и го оформи истото содржински и тематски.

Редакцискиот одбор ги поканува и понатаму сите заинтересирани автори и колеги од областа на библиотекарството активно да придонесуваат за збогатување на содржините на списанието „Библиотекарство“.

Издавањето на овој број на списанието „Библиотекарство“ е финансирано од Министерството за култура на Р. Македонија.

Содржина

43. годишно изборно собрание на БЗМ во Гевгелија.....	3
ИФЛА/УНЕСКО манифест за дигитални библиотеки.....	6
Анета Стефановска: Библиотеките и знаењето нашата иднина.....	9
Силвана Јакимова: Библиотеките извор на знаење и информации од секаков вид.....	12
Лили Бошевска: Појдовните чекори на библиотечното водство кон воведување промени во библиотеката.....	15
Јелена Петровска: Трансформација на современите библиотечни сервиси и услуги во општество базирано на знаење.....	21
Магдалена Кочовска - Салтирова: Библиотеките како места за истражувачки и креативни активност	25
м-р Аница Глигорова – Милева: Позиционирање на библиотеките во општество базирано на знаење.....	32
м-р Милка Котевска: Местото и улогата на библиотекта во општество базирано на знаење.....	35
Марија Чупић и Славица Кривокућа: Библиотечните збирки како средства за комуникација.....	38
Радослав Љубиќ: Библиотекарството во Македонија и новото време.....	42
Гордана Пешевска: Развојната библиотерапија - дел од библиотеките на новото време.....	47
Биљана Кочишка, Гордана Андреева: Потреба од повторно откривање на библиотеката во контекст на новото време и новите трендови во библиотекарството	51
Aleksandra Adžić, Dragana Stojković: Search for information on the internet and contemporary role of libraries in modern society as information centers.....	56
Жаклина Угриновска> Библиотекарството во Македонија и новото време.....	64
Милена Ристова-Михајловска, и Вилма Јованова: Иновативни активности и нови инфраструктурни проекти за промена на стереотипната перцепција на библиотеката.....	69
Ленче Андоновска: Моќта на истражувачките и креативните активности во библиотеките.....	76
Сузана Данаилова: Библиотеките поврзуваат: луѓе, заедници, нации.....	79
Вилма Јованова и Ристова-Михајловска: Библиотеките поврзуваат: луѓе, заедници, нации.....	83
м-р Елена Крстевска: Библиотекарството во Македонија и новото време, SWOT-анализа.....	89
Соња Манева: Библиотеките поврзуваат: луѓе, заедници, нации.....	91
Тања Гошева: Библиотеките поврзуваат луѓе, заедници, нации.....	98
Одржан 16. Републички натпревар „Млади библиотекари“ во Кочани.....	101

43. годишно изборно собрание на БЗМ во Гевгелија

Од 15 до 16.6.2016 год., во прекрасниот град на југот на Р. Македонија, Гевгелија, се одржа 43-то Годишно изборно собрание на БЗМ. На почеток на присутните членови им се обрати м-р Миодраг Дадасовиќ – модератор на настанот, кој го претстави работниот дел со воведно претставување на агендата и дневниот ред и го најави обраќањето на домаќинот.

Собранието имаше чест да го прогласи за отворено Дамјан Ѓуров, директор на ЈОУ Библиотека „Гоце Делчев“ – Гевгелија, со воведно поздравно обраќање. Поздравно обраќање имаше и Благој Николов, претседател на БЗМ.

Претставувањето на стручните трудови на темите: *Библиошекиите и оврзуваат луѓе, заедници и нации (Libraries repositioning within the knowledge society)*, *Библиошекарството во Македонија и новото време (The librarianship in Macedonia and the new time)* и *Позиционирање на библиошекиите во оштисето базирано на знаење (Libraries repositioning within the knowledge society)* го отвори Анета Стефановска, библиотекар советник, НУУБ „Св. Климент Охридски“ – Битола со трудот „Библиотеките и знаењето нашата иднина“.

Последователно, своите трудови ги претставија уште 15 учесници, од вкупно пријавените 22 трудови, и тоа: м-р Миодраг Дадасовиќ – библиотекар советник, д-р Лили Бошевска, м-р Јелена Петровска – виш библиотекар, Магдалена Кочовска-Салтирова – библиотекар, м-р Аница Глигорова Милева – виш библиотекар, м-р Милка Котевска – библиотекар, Марија Чупиќ и Славица Кривокуќа – библиотекар (преставнички од Народната библиотека „Стеван Сремац“, Ниш, Р. Србија) Радослав Љубиќ – виш библиотекар, д-р Биљана Кочишка и м-р Гордана Андреева, м-р Жаклина Угриновска, м-р Милена Ристова-Михајловска и м-р Вилма Јованова – виш библиотекар, м-р Сузана Данаилова – виш библиотекар, Соња Манева – библиотекар и Филип Клетников – библиотекар. Поради оправдани причини своите трудови не беа во можност да ги презентираат: Силвана Јакимова – виш библиотекар, м-р Елена Крстевска, Гордана Пешевска – виш библиотекар, Александра Аџиќ и Драгана Стојковиќ – преставнички од Р. Србија, Тања Гошева – виш библиотекар, Ленче Андоновска – библиотекар советник.

По претставувањето на стручните трудови, следуваше дискусија по определени забелешки за формата и содржината на трудовите, значењето на роднокрајните библиотеки во библиотекарството итн.

На крајот од првиот работен ден се произнесе претседателот на БЗМ, Благој Николов, со претходно најавениот предлог за измена на чл.16, став 2 од Статутот на БЗМ, кој би гласел: „Претседателот на Извршниот одбор е и претседател на Здружението. Мандатот на членовите на Извршниот одбор трае 2 години, со можност на уште два мандати“, кој беше ставен на гласање и усвоен со 1 глас против.

Следуваше свечен ручек во мотелот „Вардар“ и пријатно меѓусебно дружење на учесниците, кое продолжи и за време на вечерата.

Вториот ден, на 16.06.2016 г., започна со претставување на Дневниот ред од страна на модераторот и истиот беше едногласно усвоен.

Дневен ред

1. Избор на работно претседателство
  - Избор на два записничари
  - Избор на два оверувачи
2. Извештај за работата на ИО на БЗМ за периодот јуни 2014 – мај 2016 година, Благој Николов;
3. Измена и дополнување на Правилникот за доделување на наградата „Климентова повелба“

4. Избор на нови тела на БЗМ за периодот 2016-2018 год.
  - Извршен одбор
  - Надзорен одбор
  - Комисија за доделување на наградата „Климентова повелба 2016“
  - Комисија за доделување на наградата „Библиотека на годината“
5. Разно

По првата точка од дневниот ред беа избрани:

- два записничари: Пепи Ставревски и м-р Миодраг Дадасовиќ
- два оверувачи: Сашо Неделков и Коста Трифуновски

По однос на втората точка извештај за работата на ИО на БЗМ за периодот јуни 2014 – мај 2016 година, поднесе Благој Николов, претседател на БЗМ и истиот беше едногласно усвоен.

По однос на третата точка беше предложено како измена и дополнување на Правилникот за доделување на наградата „Климентова повелба“ да се избрише ставката за објавување на конкурсот во дневниот печат, поради намалување на трошоците на БЗМ и истиот да се објавува само на веб страната на БЗМ. Предлогот беше едногласно усвоен.

По четвртата точка, Избор на нови тела на БЗМ за периодот 2016 – 2018 год. беше изгласано, со 3 гласа против, да се даде доверба на постоечкиот ИО на БЗМ уште две години поради ефикасното работење и придонесот во напредокот на БЗМ.

Во ИО на БЗМ за периодот 2016-2018 г. Беа реизбрани следните членови

1. Благој Николов
2. Радослав Љубиќ
3. Миодраг Дадасовиќ
4. Жаклина Галевска
5. Вилма Јованова
6. Охридија Лазарова
7. Пепи Ставревски

За Надзорен одбор на БЗМ беа избрани следните кандидати:

1. Елени Новаковска НУБ „Св. Климент Охридски“ – Скопје Скопје
2. Сашо Неделков НУУБ „Гоце Делчев“ – Штип Штип
3. Елизабета Коцева Дом на култура – Свети Николе

Во Комисија за доделување на наградата „Климентова повелба 2016“ беа избрани:

1. д-р Лили Бошевска од НУУБ „Св. Климент Охридски“ – Битола
2. м-р Жаклина Угриновска НУБ „Св. Климент Охридски“ – Скопје
3. м-р Милена Ристова-Михајловска, НУУБ „Гоце Делчев“ – Штип
4. Маре Атанасова од ЈОУ „Искра“ – Кочани
5. Валентина Алексова Дом на култура – Свети Николе

Во Комисија за доделување на наградата „Библиотека на годината“ беа избрани:

1. Пандорка Стојменовска НУБ „Св. Климент Охридски“ – Скопје
2. Коста Трифуновски од Охрид
3. Дамјан Гуров од ЈОУ Библиотека „Гоце Делчев“ – Гевгелија
4. Сузана Данаилова од Градска библиотека „Браќа Миладиновци“ – Скопје
5. Дијана Кирова Правен факултет – Битола и
6. Претседателот на БЗМ

Беше одлучено при првата кооптација на член во избраните тела да влезе Аница Глигорова Милева ЛУБ „Благој Ј. Мучето – Струмица.

По однос на петтата точка имаше неколку предлози:

- Барање за поднесување на иницијатива до Министерство за култура за изземање на литературата од Јавни набавки поради недоволната финансиска дотација од 30000денари.
- М-р Милена Ристова-Михајловска од Штип даде предлог за унифицирање на правилникот за водење на Библиотечниот фонд
- Доставување на предлог до Министерството за култура за измена и доополнување на Правилникот за водење на влезна книга или да се прифати табела изработена во програма за табеларни пресметувања – Microsoft Excel по која се работи во Штип и Битола
- Предлог од Претседателот на БЗМ – Благој Николов, сите правни проблеми кои ги имаат библиотеките при нивното работење да се достават на електронската пошта на БЗМ и потоа да се настапи заеднички преку БЗМ до Министерството за култура.

На крајот со заедничка констатација дека 43-то Годишно изборно собрание на БЗМ беше успешно реализирано и со порака до новите членови на телата на БЗМ за успешна работа, беше затворено собранието.

ИФЛА/УНЕСКО манифест за дигитални библиотеки ¹

Надминување на дигиталниот јаз: обезбедување достапност за сите до светското културно и научно наследство

**Превод: м-р Миодраг Дадасовиќ, библиотекар советник
НУБ „Св. Климент Охридски“ – Скопје**

Дигиталниот јаз е информациски јаз

Премостувањето на дигиталниот јаз претставува клучен фактор за постигнување на милениумските развојни цели на Обединетите нации. Пристапот до изворите на информации и средствата за комуникација го поттикнува развојот на здравството и образованието, како и културата и економијата.

Дисеминацијата на информации им овозможува на граѓаните да учествуваат во доживотното учење и образование. Информациите за случувањата во светот им овозможуваат на сите конструктивно да учествуваат во развојот на нивните социјални средини.

Еднаквиот пристап до културното и научно наследство на човештвото е право на секој човек, кое придонесува во промоција на учењето и разбирањето на богатата разновидност на светот, не само за оваа, туку и за сите идни генерации.

Библиотеките веќе долго време се главни посредници во негување на мирот и човековите вредности. Библиотеките сега работат дигитално и нивните дигитални услуги отвораат нови патишта кон универзумот на знаење и информации, поврзувајќи ги културите надвор од географските и општествените рамки.

Дигитални библиотеки

Дигиталната библиотека е збирка на дигитални објекти со потврден квалитет достапни преку интернет. Дигиталните објекти се создадени или прибрани и организирани во согласност со меѓународно прифатените принципи за развој на збирки и се достапни на кохерентен и одржлив начин, со поддршка на услуги неопходни за пронаоѓање и користење на изворите од страна на корисникот.

Дигиталната библиотека е составен дел на библиотечните услуги и ги користи новите технологии за да обезбеди пристап до дигитални колекции. Во рамките на дигиталните библиотеки збирките се креираат, управуваат и стануваат достапни на одредена заедница или на низа заедници, на брз и економски достапен начин.

Заемната дигитална библиотека им овозможува на јавните истражувачки библиотеки да формираат мрежи на дигитални информации, како одговор на потребите на информациското општество. Интероперабилноста на системот на сите партнери во заедничката дигитална библиотека се поставува како неопходен предуслов.

Дигиталната библиотека ја надополнува задачата на дигиталните архиви и иницијативите за заштита на изворот на информации.

Задача и цели

Задачата на дигиталната библиотека е да овозможи директен пристап до извори на информации, како до дигитални така и аналогни, на организиран и меродавен начин и на тој начин да ги поврзе информациските технологии, образованието и културата во современите

1 IFLA/UNESCO Manifesto for Digital Libraries,
www.ifla.org/files/digital-libraries/documents/ifla-unesco-digital-librariesmanifesto.pdf

библиотечни услуги.

За да се оствари оваа задача, потребно е да се стреми кон следните цели:

- Поддршка на дигитализацијата, пристапот до културното и научно наследство како и нивното зачувување и заштита;
- Обезбедување пристап до извори на информации собрани во библиотеките за сите корисници, со почитување на правата за интелектуална сопственост;
- Изградба на интероперабилен систем на дигитална библиотека, со цел промоција на отворени стандарди и отворениот пристап;
- Поддршка на клучната улога на библиотеките и информациските услуги во промоција на заедничките стандарди и примери на добра практика;
- Изградба на свест за итна потреба за обезбедување перманентна достапност на дигиталната граѓа;
- Поврзување на дигиталните библиотеки со истражувачки и развојни мрежи од висок капацитет;
- Искористување на меѓусеното приближување на институционалните комуникациски медиуми за да се креираат и дисеминираат дигиталните содржини.

Креирање содржини, пристап и чување

Изградбата на дигитална библиотека подразбира постоење извори на содржина во дигитална форма, без оглед дали се работи за дигитализиран или изворно дигитално создадена содржина.

Повеќе држави имаат донесено сопствени програми за дигитализација, а многу други ќе го сторат истото, како што е договорено на Светскиот самит за информациско општество. ИФЛА силно ги поддржува и охрабрува како националните така и меѓународните стратегии за дигитализација, како и поединечните и партнерските иницијативи на библиотеки. Дигитализацијата овозможува создавање виртуелни збирки кои ја соединуваат граѓата од повеќе континенти. Дигитализацијата исто така има и заштитна улога во случаи на оштетување на изворните документи и медиуми.

Производите од постапките за дигитализација мора да бидат сочувани исто како и изворно дигитално создадената граѓа. Секоја иницијатива за покренување дигитална библиотека мора да вклучува и план за дигитално чување од страна на надлежното тело.

Дигиталната библиотека служи како опкружување кое поврзува збирки, услуги и луѓе, со цел поддршка на животниот циклус на создавање, дисеминација, користење и чување податоци, информации и знаење.

Иниџеројерабилноста и одржливоста се клучни за визијата на дигиталните библиотеки, кои имаат можност за меѓусебна комуникација.

Дигиталните библиотеки, во согласност со општоприфатените и отворени стандарди и протоколи, ја унапредуваат дисеминацијата и пристапот кон светското знаење.

Имплементација на манифестот

ИФЛА ги охрабрува *националните влади, меѓувладините организации и спонзори* да го препознаат стратешкото значење на дигиталните библиотеки и активно да го поддржуваат нивниот развој. Учеството во програмите за масовна дигитализација придонесува широко овозможување кон пристапот до културни и научни извори на информации и ја унапредува одржливоста на националните и меѓународни иницијативи за дигитални библиотеки со текот на времето.

Конкретната правна и финансиска поддршка од страна на националните и локалните органи на управата е неопходна, за да се премости дигиталниот јаз и обезбеди одржлива достапност. Секоја долгорочна стратегија мора да има за цел премостување на дигиталниот јаз и зајакнување на развојот на образованието, писменоста, културата и, пред сè, да обезбеди пристап до информации.

Премостувањето на дигиталниот јаз исто така ја нагласува потребата за акција на одредени органи на власта, со цел информациската писменост да се воведува во програмата за образование и да се подигне свеста за тоа дека голем дел од вредните информации од минатото не се наоѓа во

дигитална форма.

ИФЛА ги охрабрува библиотеките да соработуваат со други институции од културното и научно наследство, со цел да се обезбеди богатството и разновидноста на дигиталните извори кои го поддржуваат образованието и истражувањето, туризмот и креативните индустрии.

Консултациите со носителите на авторските права и клучните чинители се фундаментални. Креаторите и имплементаторите на дигиталните библиотеки мора во целост да се консултираат со локалните заедници, чие движно и недвижно културно наследство се планира да се дигитализира, за да се осигураат нивните права и желби да бидат почитувани.

Имплементацијата на дигиталните библиотеки мора да овозможува еднаква поддршка до пристапот на содржината, имајќи ги во вид посебните потреби на лицата со инвалидитет.

Носителите на власта би требало да бидат свесни дека активното планирање на дигиталните библиотеки на кое било ниво (национално, регионално и локално) треба да ги покрие следните прашања:

- обучени библиотекари,
- соодветен простор и инфраструктура,
- интегрирано планирање на библиотеки и архиви,
- финансирање,
- поставување цели.

Националните е-стратегии, а според препораките на Светскиот самит за информациско општество, би можеле да постават цврста појдовна основа за планирање на дигиталните библиотеки.

Библиотеките - иднина на науката

Анета Стефановска, библиотекар советник
НУУБ „Св. Климент Охридски“ – Битола

Апстракт

Една од приоритетните мисии на современата библиотека е напредување во светот на знаењето. За тоа е потребно библиотеките да прераснат во институции кои ќе гарантираат пристап за идните генерации, ќе овозможат пристап секому што сака да истражува, ќе дадат поддршка на сите истражувачки заедници во клучните области за обезбедување социјална и економска корист, ќе го збогатуваат културниот живот на нацијата, ќе дадат придонес и ќе овозможат услови за зголемување на базата на знаење менување на контекстот! Еден од вистинските приоритети за библиотеките како институции и науката е поддршка на истражувањата во клучните области од социјална и економска корист за заедницата. На тој начин би се поддржале истражувањата и новите облици на творештво кои обезбедуваат економска корист, преку овозможување нови облици на истражувачки услуги и преку воспоставување партнерства, со што ќе се развиваат поинакви услуги за мал број фокусирани области.

Клучни зборови: Библиотеки, иднина, истражувачки заедници, база на знаење, менување на контекстот.

Abstract

One of the priority missions of the modern library is advancement in the world of knowledge. Therefore, libraries have to grow into institutions that will guarantee access for future generations that will allow access to anyone who wants to explore, to provide support to all research communities in the key areas for social and economic benefits, to enrich the cultural life of the nation which will contribute and create conditions for increased base of knowledge that will change the context!

One of the real priorities for libraries as institutions and science is supporting research in the key areas for social and economic benefits for the community. In this way, we would also support research and new forms of art that provide economic benefits, by enabling new forms of research services and by establishing partnerships that will develop other services for a small number of focused areas.

Key words: Libraries, future, research communities, base of knowledge, change of context.

Една од приоритетните мисии на современата библиотека е напредување во светот на знаењето

Треба да се направат вистински чекори македонските библиотеки да се вбројат во редот на водечките центри во глобалната мрежа на информации, водечките центри во унапредување на знаењето, преку библиотечните збирки, експертизи и партнерства, во корист на економијата и општеството и збогатување на културниот и научниот живот во Република Македонија. Ваквата визија се темели на пет клучни теми во кои се дадени стратешките приоритети: Да се гарантира пристап за идните генерации;

1. Да се овозможи пристап секому што сака да истражува;
2. Да се даде поддршка на сите истражувачки заедници во клучните области за обезбедување социјална и економска корист;
3. Да се збогатува културниот живот на нацијата;
4. Да се даде придонес и да се овозможат услови за зголемување на базата на знаење и

менување на контекстот.

Една од можностите е дигиталната револуција која ќе значи фундаментално менување и прераснување во бизнис-библиотеки, овозможувајќи им поширок пристап на корисниците во иднина и зголемување на ефикасноста во давањето услуги. Библиотеките треба да станат еден од столбовите за реализација на изразената заложба на Владата за поддршка на истражувањата, претприемништвото, поддржување на економскиот развој и поттикнување на доживотно учење. Библиотеките треба да им бидат база на високо-образовните институции, истражувачките институции и компаниите. Заради тоа неопходно е воспоставување потесна соработка и усогласување на библиотечната дејност и сферата на науката и високото образование.

Континуираните интензивни промени во насока на развивање на информатичкото општество, исто така, ја поставува Библиотека во центарот на процесите за културен, научен и економски развој на Република Македонија. За сето тоа потребно е техничко-технолошко опремување и ИТ обука на стручниот кадар во овие институции. Собирање, обработка и чување на материјали и документи со национална и научна вредност, како и воспоставување заеднички партнерства со други истражувачки и национални установи е постигнување на целта на Владата за поголема соработка и изградување заедничка платформа во обезбедувањето и испорачувањето на јавните услуги. Со иновативни програми и апликации за профилирање на нови услуги, се развива придонесот во растот на информатичката економија. Исто така, клучно е зголемувањето на соработката, учество во рамките на истражувачката заедница, што им дава можност на библиотеките за учество во надворешни (меѓународни) партнерства, како една од можностите и за обезбедување финансирање на нејзините активности, во што влегуваат и најразлични понуди за корисниците на иновативни, мобилни услуги, се лесни и забавни за користење.

За да се позиционираат библиотеките во општество базирано на знаење, треба да се воспостават и развиваат интердисциплинарни и мултидисциплинарни истражувачки платформи, како одговор на глобалните предизвици и општествените потреби. Сите овие предизвици мора да се решаваат првенствено преку грантови и алтернативни (донаторски) услови на финансирање и учество во партнерски меѓународни проекти. Потребни се, исто така, инфраструктурни интервенции: модернизирање и ставање во функција на објектите на библиотеките. Петте стратешки приоритети се значајни бидејќи овозможуваат поддршка на широк спектар корисници со најразлични потреби. Меѓутоа, сепак фокусот треба да биде на суштинските активности, од кои најзначајни се активностите кои претставуваат законска надлежност, односно основна библиотечна дејност. Континуирано да се следи интересот и потребите на корисниците и, соодветно на тоа, да се врши набавка на нови изданија и да се развива консалтинг работа со корисниците, а сè со цел одржување и наметнување нови форми за анимирање и привлекување на читателска публика. Со автоматизираното позајмување, како дел од програмата COBISS2/Позајмување, корисниците се здобиваат со мошне брза, квалитетна и разновидна услуга.

Во моментот работата во НУУБ „Св. Климент Охридски“ – Битола е организирана во рамките на четири сектори:

- комплетирање и обработка на библиотечен материјал, библиографии и збирки;
- развој на библиотекарството, автоматизација на библиотечните процеси, меѓународна соработка, маркетинг и односи со јавноста;
- книжен фонд, услуги, информации, заштита и репрографија;
- заеднички дејности.

Потребен е зголемен ангажман да се обезбедат соодветни услуги за научниците фокусирани во различни области, во рамките на нашите можности и преку нашето партнерство со странски фондации и донатори. Исто така, преку програми и грантови за помош и поддршка на учениците и студентите, потребно е стремеж кон активно вклучување во унапредувањето на нивните знаења и истражувања. Потребно е секојдневно учење и следење на светските трендови, менаџирање со задолжителниот (депозитен) примерок и создавање услови за добивање доброволен примерок. Неопходни услови за вистинско позиционирање на библиотеките во општество базирано на знаење се и:

- развој на инфраструктура за дигитална библиотека;

- обезбедување и опремување најсовремен простор за чување (складирање) на печатените периодични изданија;
- отпочнување со дигитализација на материјалите, според утврден план и програма;
- преговори и постигнување договори со издавачите за обезбедување пристап до лиценцирани примероци (материјали).

Една од не помалку клучните активности е и вмрежување помеѓу библиотеките, архивите, истражувачките институции, образовните институции, медиумите – развивање стратешки партнерства и договори за соработка. Неопходно е создавање силно национално и меѓународното библиотекарство во создавањето мрежа на информации – идентификување и воспоставување низа стратешки меѓународни партнерства со националните библиотеки и големи истражувачки библиотеки и институти во светот и членување во светски меѓународни организации: IFLA, CDNL, CENL, EBLIDA, CERL, OCLC, ABDOS, ELAG, LIBER, UNESCO, Советот на Европа, ОБСЕ, Светската здравствена организација, како и развивање одржливи бизнис-модел за дигитални услуги.

Еден од вистинските приоритети за библиотеките како институции и науката е поддршката на истражувањата во клучните области од социјална и економска корист за заедницата. На тој начин би се поддржале истражувањата и новите облици на творештво, кои обезбедуваат економска корист, преку овозможување нови облици на истражувачки услуги и преку воспоставување партнерства каде ќе развиеме поинакви услуги за мал број фокусирани области кои ги исполнуваат следните критериуми:

- Влијание: оние кои ги поддржуваат владините приоритети и даваат придонес во иновациите, економскиот развој (производство) или општествените вредности иновации доведуваат до создавање ново знаење.
- Општа корист: оние кои се од општа добробит за целата заедница. Финансирање и партнерства; оние кои привлекуваат меѓународни средства и ангажирање странски партнери (странски финансии и светски експерти).
- Компетентност: оние кои гарантираат потврден квалитет и со тоа го зголемуваат нашиот кредибилитет и компетенции; обезбедување доволно средства за непречено одвивање на основната дејност на библиотеките и одржување на основните услуги, но преку осмислување нови услуги и производи, стремеж кон економско јакнење кое ќе обезбеди отворање нови работни места.

Од аспект на вистинското позиционирање на библиотеките во општество базирано на знаење, неопходна е и првичната анализа за согледување на ситуацијата во државата и во светот во оваа област. Потребно е воспоставување меморандуми за соработка со Фондот за иновации, МАНУ, Стопанската комора на РМ, бизнис заедницата, поврзување на библиотеките во високо-образовните институции, институтите и училиштата

Библиотеките - извор на знаење и информации од секаков вид

Силвана Јаќимова, виш библиотекар
Градска библиотека „Браќа Миладиновци“ – Скопје

Апстракт:

Успешноста во работењето на една библиотека се гледа, пред сè, преку успешното реализирање на поставените цели и задачи и програмски активности. Во интерес на секоја библиотека е да оствари врски со институциите во заедницата, меѓу кои се: училиштата, градинките, факултетите, општината, културните и други установи. Преку поврзување на библиотеката со сите институции во нејзината околина, ќе се овозможи полесна и поблиска поврзаност со корисниците на библиотеката. Стратешка цел на секоја библиотека треба да претставува соработката на библиотеката со повеќе целни групи кои ќе бидат корисници на библиотечните услуги. Соработката и поврзаноста со корисниците од овие целни групи, наједноставно ќе се остварува преку организирање на настани, работилници, трибини, литературни и ликовни конкурси, поетски читања и промоции на книги, организирање на курсеви и семинари.

Клучни зборови: програмски активности, целни групи, стратешка цел, библиотечни услуги, промоции на книги.

Abstract:

The successful working of a library is shown through the successful attainment of its goals and tasks and its program activities. It is very important for every library to make contacts with other institutions in its community: with the schools, kindergartens, faculties, municipality and other cultural institutions. The library connection with all these institutions in its surroundings will enable easier and closer connection with the library users. Each library strategic aim should be collaboration between the library and various target groups that will become future (or possible) library users of the library services. Such collaboration and connection between the library and these target groups will be achieved easily through organizing events, workshops, forums, literature and fine art competitions, poetry reading and book launches, through organizing various courses and seminars.

Key words: program activities, target groups, strategic aim, library services, book launches.

Книгата отвара нови хоризонти

Книгата низ вековите и во своето долго историско опстојување многупати ја менувала својата форма, но нејзината цел, суштина и намена секогаш опстојувале и останувале непроменети. Цивилизациите низ историјата со неа се поврзувале низ вековите, а се спојувале и луѓето од различни места на живеење во светот. Книгата била и останува основен темел на знаењето, образованието, науката и културата на сите цивилизации. Во континуитет преку книгите се отвараат нови хоризонти кои го засилуваат критичкиот и творечкиот дух, го стимулираат размислувањето и знаењето и ја развиваат интелигенцијата, но исто така и ги поврзуваат луѓето кои живееле и живеат на различни места и во некое сосема друго време. Преку книгата најдобро можеме да го спознаеме светот, другите луѓе, а најмногу да се спознаеме себеси – кои сме всушност ние. Просторот кој книгата ни го отвора е всушност просторот наречен универзум.

Книгата низ вековите ја следела судбината на човекот и човештвото, се воздигнувала, но и горела во тешките мигови на историјата, за потоа повторно да се издигне над мракот и да ни го покаже патот на светлината. Книгата не е ексклузивно право на само една цивилизација, таа е богатство за сегашните генерации и највредното наследство за сите идни генерации.

Библиотеката – храм на културата

Библиотеките претставуваат „храмови на културата“ на една нација, тие се места каде се сместуваат и чуваат книгите, подредени според одреден децимален систем. Во многуте обиди да се дефинира библиотеката, често ја среќаваме и дефиницијата дека „библиотеката претставува наменски уредена збирка на книги, односно друга библиотечна граѓа“. Во „Библиографскиот лексикон“ библиотеката се дефинира како „културно-образовна институција или установа која собира, стручно обработува, чува и дава на користење библиотечен материјал“. Со цел да се надмине шаренилото на дефинирање на библиотеката, УНЕСКО библиотеката ја дефинира како „работна организација која обезбедува трајно и организирано комплетирање на библиотечните фондови, нивна стручна обработка и откривање на нивните содржини, со цел пренесување информации и задолжување на потребите на образованието, науката и научно-истражувачката работа, културата и другите сфери на општественото живеење“.

Библиотеките во едно современо општество претставуваат образовни центри на заедницата и собирни места, со соодветен простор за читање и најразлични други активности за сите категории луѓе од соседството. Сите луѓе би требало да ја пронајдат суштината на дефиницијата дека библиотеките претставуваат „храмови“ и „светилишта“ на културата, како на ниедно друго место во градот. Младите луѓе ќе бидат привлечени за да доаѓаат во библиотеките, пред сè, ако библиотеките располагаат со соодветно уреден простор каде тие ќе се чувствуваат смирено, релаксирано и почитувано. Библиотеките треба да претставуваат безбедни центри на заедницата, места каде ќе се собираат и поврзуваат меѓу себе корисниците од различни категории и возрасти. Читањето, како бесконечен извор на знаење и мудрост, прилив на информации од секаков вид, е патот кој ни ја покажува бесконечноста на човековиот ум, интелект и мисла. Затоа библиотеката треба да биде простор каде заедницата ќе им овозможи на младите луѓе да ги надоградуваат своите интелектуални капацитети. Тие треба да се едукативни и воспитни центри, а за да се постигнат овие цели потребна е поткрепа од заедницата. За остварување на библиотечната мисија, државата, преку своите финансиски механизми, треба да овозможи да се испочитуваат нормите кои едно современо општество мора да ги исполни кон овие институции.

Современи библиотеки

За остварување на своите цели, библиотеката е потребно да располага и со соодветен и стручен кадар, кој постојано ќе ги надоградува своите знаења, сè со цел да може да се следат современите светски текови од областа на библиотекарството. Библиотекарството денес неопходно е да биде насочено кон пронаоѓање на смислот и оправданоста на своето постоење, сè со цел да може да се прилагоди на потребите, барањата и очекувањата на своите корисници, кои се сè поголеми во новото време на информации и интернет. Менаџирањето во библиотеките соодветно на современите светски текови во областа на библиотекарството, претставува процес на организирање на работните процеси за исполнување на институционалните цели, избор на соодветен кадар и негова обука, но и процес на соработка и комуникација со другите институции во заедницата. Маркетингот во библиотеките претставува важен дел од библиотечните процеси и, во спрега со менаџирањето, е предуслов за успех и прогрес во библиотечното работење. Промоцијата на библиотеката, поставувањето на стратешките цели на библиотеката, соработката со домашни и меѓународни институции и организации итн., се задачи и активности кои одделот за маркетинг-менаџмент во која било институција ги изведува на најдобар можен начин. Маркетингот, во суштина, претставува современа деловна концепција, која во фокусот на интересот го става корисникот и задоволувањето на неговите потреби. Маркетингот е дел од севкупните промени кои се случуваат во државата и во кој на библиотеката се гледа како сервис- институција, фокусирана на задоволување на потребите на своите корисници, постојано докажувајќи дека ѝ е неопходно потребна.

Информатичката технологија, компјутеризацијата се длабоко навлезени во сите пори на

општеството, библиотеките ја имаат таа „привилегија“ да бидат дел од современиот информатички системи кои владеат со просторот и времето. Сите библиотечни процеси, почнувајќи од набавката на книжен фонд, стручна обработка, водење влезно-излезна евиденција, позајмување и враќање книги итн., се автоматизирани процеси кои имаат за цел поеднаставување и забрзување на истите. Информатичката надоградба на библиотекарите треба биде постојан процес, современите библиотеки не признаваат пасивност, нестручност, незнаење.

Успешноста во работењето на една библиотека се гледа, пред сè, преку успешното реализирање на поставените цели и задачи и програмски активности. Во интерес на секоја библиотека е да се остварат врски со институциите во заедницата, меѓу кои се: училиштата, градинките, факултетите, општината, културните и други установи. Преку поврзување на библиотеката со сите институции во нејзината околина, ќе се овозможи полесна и поблиска поврзаност со корисниците на библиотеката. Стратешка цел на секоја библиотека треба да претставува соработката на библиотеката со повеќе целни групи кои ќе бидат корисници на библиотечните услуги. Тука, пред сè, спаѓаат: деца од основните и средните училишта, деца со посебни потреби, студенти, вработени, невработени, пензионери. Соработката и поврзаноста со корисниците од овие целни групи наједноставно ќе се остварува преку организирање на настани, работилници, трибини, литературни и ликовни конкурси, поетски читања и промоции на книги, организирање на курсеви и семинари.

Градската библиотека „Браќа Миладиновци“ – Скопје, преку своите годишни програми, организира активности со кои се среќаваат и поврзуваат луѓе од различни профили и категории, кои истовремено се и корисници на услугите на библиотеката. Во Градската библиотека традиционално се одржуваат литературни конкурси по повод празникот Св. Кирил и Методиј и Св. Климент Охридски, на кои учесници се учениците и менторите од основните училишта. Оваа соработка со училиштата трае веќе неколку години и, поради позитивните искуства од ваквата соработка, литературни читања и драмски претстави од овој тип се организираат и по повод светскиот ден на детската книга. Овој настан се организира во библиотечниот клон „Горче Петров“, а учесници се децата од основните училишта од истоимената општина. Во библиотеката „Цветан Димов“ се организира ликовен конкурс за корица на книга и „Квиз на знаење“, а учествуваат деца од основните училишта од Општина Чаир. Преку овие активности библиотеката ги остварува своите цели и секогаш е отворена за соработка со своите корисници и им овозможува на децата да се запознаваат меѓу себе и да пројавуваат иницијативи за нови начини на соработка.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Наумовски, Б. (1977), Библиографски лексикон, Струга: Мис Прес.
2. Бошески, М. (1999). Историски развој на писмото, книгата и библиотеките, Библиотечно работење во народните библиотеки, Скопје: НУБ „Климент Охридски“.
3. Котовчевска, С. (2007), Македонското библиотекарство низ вековите, Скопје: Котовчевска С.
4. http://www.auditcommission.gov.uk/publications/lfair_librarile.shtml (Svrha Pulman smer-nica)

Појдовни чекори на библиотечното водство кон воведување на промените во Библиотеката

д-р Лили Бошевска, директор
НУУБ „Св. Климент Охридски“ – Битола
e-mail: lilibitola@gmail.com

Апстракт:

Промените кои секојдневно се случуваат во библиотечната дејност и новите трендови во работењето на библиотеките бараат подготвеност и сериозен пристап од водството на секоја библиотека. Директорите на библиотеките, како водачи на промените, потребно е да се подготват за управување со промените. Промените бараат од нив знаења, вештини и компетенции за подобрување и развој на стратешките цели, образовната технологија, пристапот кон човечките ресурси и организациската структура. Во традиционалната библиотека постои строга хиерархиска поставеност на организација и менаџмент. Во трансформираната современа библиотека, во управувањето со промените во библиотеката, покрај директорот и раководните кадри, се вклучуваат и вработените. Библиотекарите се охрабруваат да станат лидери на промената што ги вклучува како активни чинители на секое организациско ниво и ги поттикнува да иновираат и експериментираат, од аспект на својата стручна позиција и искуство.

Под библиотечно водство во овој труд ќе се подразбира директорот како менаџер и водач, кој ја води библиотеката во законска и професионална рамка, но и сите членови на лидерскиот тим кои се јавуваат како лидери-водачи на промените во библиотеката.

Клучни зборови: библиотечно водство, внатрешно генерирани промени, дијагностички тим за промени

Abstract:

The changes that are happening in library activities and new trends in the work of libraries require preparedness and serious approach of the leadership of each library. Library managers, as leaders of change, it is necessary to be prepared for change management. The changes require knowledge, skills and competencies to enhance and develop strategic objectives, educational technology, access to human resources and organizational structure. In traditional library, there is a strict hierarchy of organization and management. In the transformed- modern library in managing change besides the director and the managerial staff employees are included as well. Librarians are encouraged to become leaders of change that includes them as active stakeholders at every organizational level and encourages them to innovate and experiment in terms of their professional position and experience.

In this paper under the term of library leadership will be considered the Director as Manager and Leader, who runs the library in a legal and professional framework, but also all members of the leadership team that arise the change in the library.

Key words: Library leadership, internally generated change, diagnostic team for changes

Вовед

Промените кои се случуваат во библиотечната дејност најчесто се поврзуваат исклучиво со реформите кои ги налага Министерството за култура и законската регулатива од областа на културата и библиотечното работење, а многу поретко се сфаќаат како еден постојан процес кој се иницира и непрекинато трае во секоја библиотека, без разлика дали се работи за национална

или локална. Промените во библиотеката се вистински предизвик не само за Министерството за култура, преку креирањето на Националната стратегија за развој на културата и не само за директорот преку креирањето на Стратегијата за развој на конкретната библиотека, туку и за сите останати кои работат или се заинтересирани за работата на библиотеката.

Пристапите кон промената, кои ги развиле голем број теоретичари, можат да му понудат на библиотечното водство различни погледи, а со тоа и да иницираат бројни идеи, кои кога ќе се прилагодат на реалните услови во нашите библиотеки, можат да бидат основа врз која секој директор ќе го трасира својот пат кон промените. Покрај сето тоа потребни се и знаења и вештини за самиот комплексен процес на воведување, односно управување со промените.

Бидејќи директорите на библиотеките ја преземаат одговорноста за подобрување на ефикасноста на установите кои ги водат, со тоа ја преземаат и одговорноста да делуваат како агенти на промената со цел да ја иницираат и водат промената. Како водачи на промената и организацијата, директорите треба да бидат отворени кон предлозите и иницијативите на вработените за воведување промени, и тоа не само да ги поддржат, туку во одредени случаи и да ја делегираат улогата на агент на промената на самите библиотекарски и другите вработени кои ја согледале потребата за промена.

Мора да се напомене дека и покрај сознанието дека се е подложно на промена, сепак кај библиотекарскиот и небиблиотекарскиот кадар, па дури и кај водството на библиотеката, постои и одреден отпор кон институционалната промена. За тоа постојат повеќе причини: страв од промената заради можноста да ја засегне или влоши предходната состојба, страв од неизвесноста која ја носи, аверзија кон евентуална контрола на спроведената промена, загрозување на веќе воспоставените општествени позиции и односи.

Оттука може да произлезе идејата дека отпорот кон промената би се намалил доколку директорот и вработените ја почувствуваат потребата од промена, ако тие се иницијаторите на промената или барем партиципираат во планирањето и изведувањето на истата. Бидејќи библиотеката е институција во која непосредно се чувствуваат потребите на читателите, учениците, студентите, родителите, локалната средина, наставниците, факултетите, бизнис заедницата, ако таа се појави како иницијатор на промената, тогаш следните фази на имплементација би течеле поприродно и поуспешно.

Пристапи кон библиотечните промени

Panta rei

Важно е да се напомене дека самата природа и сфаќањето на институционалната библиотечна промена исто така се менува. Пред библиотечното водство, во ерата на дигитализација, се наметнува потребата за утврдување на тековните состојби и определување на потребните промени како идни насоки за делување и развој на библиотеките и библиотекарството.

Потребно е да се идентификуваат фундаменталните промени кои се случуваат во полето на менаџментот на знаење и да се утврдат нивните импликации врз библиотеките. Не би можело да се развива и унапредува библиотеката ако се нема увид во новите технологии на учење, како тие влијаат врз рedefинирањето на процесите на учење/поучување и кое е местото и улогата на библиотеката во помагање и олеснување на тие процеси.

- Дали библиотеката е само физички збир на информации и знаење, збир на координирани информациски услуги, или покрај тоа е и средство за воспоставување ново разбирање за процесите на учење и поучување?
- Како е учењето во моментот, какво ќе биде во иднина и како библиотеката би требало да одговори на тоа?
- Како треба да се изостри разбирањето на новите потреби на сите потенцијални корисници?
- Како библиотеката да го најде своето место во новото дигитално време?
- Како може променетата улогата на библиотеката да поттикне осмислување и воведување нови дигитални медиуми, ресурси и проширени услуги?
- Кои нови можности постојат (дигитални и други можности од секој вид) за библиотеката да стане архитект и снабдувач на интелектуалната заедница, на начини кои досега не биле можни или достапни?
- Како библиотечното водство треба да го прилагоди своето водство во пракса, за максимално

да се искористат предностите на новите и досега непрактикувани можности?

При разгледувањето на процесите на промена во институции со сличен карактер, како што се, на пример, образовните организации или непрофитниот сектор, од страна на теоретичарите понудени се различни пристапи. Ако се направи паралела помеѓу пристапот кон промените во библиотечната дејност со пристапот кон образовните промени на авторите Хопкинс, Аинскау и Вест (Hopkins at al.1996:3), може да се прилагоди и препорача пристапот кон промена, чиј фокус може да се преиначи во: *зголемување на вклучувањата на воединциите и способностите на библиотекарите да се справуваат со промените*. Ваквиот прилагоден пристап кон промените во библиотеките би се однесувал на **подобрување на работата на библиотеката**, не како начин на имплементирање на централизираните реформи на поуспешен начин, туку како начин на кој во ерата на промени библиотеките можат да го употребат поттикот од надворешно наметнатата потреба од реформа, да се подобрат и развијат самите себеси. Во кој било случај одлуките се поврзуваат со јасни сознанија за она што е најдобро за луѓето кои ги користат, или кои би можеле да ги користат услугите во конкретната библиотека.

Имплементацијата на каква било промена: нова законска регулатива, нови правила на работа, нова програма за работа или која било организациска промена, би можела да предизвика: промени во структурата и организацијата на библиотеката, потреба од нови или дополнителни библиотечни материјали, потреба од нови знаења за библиотекарите, усвојување на нови однесувања кај библиотекарите и библиотекарските помошници, промени во верувањата и вредностите кај некои од вработените.

За таа цел водството на библиотеката своите активности треба да ги насочи кон: откривање на внатрешните потенцијали во библиотеката; креирање на потребни услови за спроведување на промената; дејствување на различните нивоа во библиотеката за обезбедување поддршка; донесување конкретни одлуки за развој; истражување на надворешните услови и можности; давање повратни информации за напредокот на реализираните фази; давање поттик и поддршка за реализираното.

Систематскиот пристап кон промената на Everard & Morris (1994), помага да се идентификуваат сите постапки кои треба да се направат, со цел да се постигне успешна промена. Овој пристап содржи шест клучни фази кои се изведуваат секвенцијално:

1. **Прелиминарна дијагноза или извидување** – Водење кон одлука за преземање на програма за промена: Дали промената е неопходна? Дали има изгледи да успее?
2. **Одредување на иднината** – Што сакаме да се случи? Што ќе се случи ако не направиме ништо?
3. **Опишување на сегашноста** – Зошто постоиме? Кои барања се поставуваат пред нас? Што нè запира? Што ни помага во работата?
4. **Идентификување на разликите помеѓу сегашноста и иднината**, за да се одредат активностите што треба да се преземат за намалување на тие разлики: Кој дава отпор кон промените? Кој може да помогне? Кој ќе ја управува?
5. **Управување со транзицијата од сегашност кон иднина**: Кој и што треба да направи и до кога? Како да се обезбеди посветеност?
6. **Евалвација и мониторинг на промената**: Дали се постигна успех? Дали промената ќе истрае? Што беше научено?

Според Стол (Stoll, 1996), процесот на усвојување на промените минува циклично низ повеќе фази, при што треба да се одговори на прашањата: Каде сме? Каде сакаме да бидеме? Каде ќе започнеме? Како ќе започнеме? Како напредуваме? Што направивме?

Забележуваме дека кај различните автори постојат сличности, преклопувања и надополнувања во фазите од претходно спомнатите пристапи кон промената. При користење на овие пристапи, директорите на библиотеките треба да бидат флексибилни и да не се грижат ако некои елементи не соодветствуваат со ситуацијата што тие ја имаат. Тие можат да му понудат на секој директор различни идеи и погледи, кои можат да бидат основа врз која секој директор ќе одбере својот пат кон промените. Ако се обединат различните пристапи кон промената, разгледувајќи ги низ она што значи нивен заеднички именител, може да се определат фазите низ кои е потребно да помине секоја промена во библиотеката:

1. Појдовни чекори – подготовка за промени
2. Визионирање за промени
3. Креирање организациска библиотечна култура
4. Редифинирање на библиотечна структура и процеси
5. Енергизирање – мотивирање за промени
6. Трансферирање на библиотечна промена.

Појдовни чекори – како да се подготвиме за воведување промени во библиотеката

Имајќи ја предвид комплексноста на процесот на воведување на промени и сериозноста и обемноста на секоја фаза, од практичен аспект ќе биде третирана првата фаза – подготовката за промени. Преземајќи го првиот чекор и одлучувајќи се за поаѓање кон воведување промена во библиотеката, водството треба да ја согледа постојната состојба во библиотеката и потребата од промени.

Споредувајќи ја работата на неколку последователни директори во иста организација – наспроти успешноста на промените, може да се согледа дека најчесто причините за неуспех, или делимичен успех на промените, се токму во недоследностите во спроведувањето на појдовните чекори. Анализата на актуелната состојба која е потребна пред да се започне со промените бара самокритичност и самопроцена од страна на сите поединци, почнувајќи од директорот до библиотекарите, како и на работата на библиотеката во целост. Тоа е клучен момент во кој треба да се избегне субјективноста, желбата за разубавување и непризнавање на грешките и недостатоците, тенденцијата да се истакнуваат само успехите и позитивните страни, а да се избегнуваат и премолчуваат слабите страни.

Смислата на подготвувањето за промените од страна на библиотечното водство се гледа во: мобилизирање на директорот кон спроведување на промени и формирање дијагностички тим за промени; оспособување на тимот за креирање и имплементирање на промени и создавање услови за подготовка на промените (Смилевски, 2000:452).

Оттука следи потребата за преиспитување кај директорот како да постапи при формирањето на дијагностичкиот тим – комисијата за самоевалуација, кого да вклучи – дали само своите најблиски соработници и поддржувачи или и оние кои ги смета за опозиција, за да може да добие реална слика на постојната состојба во библиотеката.

Имајќи ја предвид комплексната поставеност на библиотеката како организациски систем, според Абен (Ubben) и Хјуџис (Hughes) (Петковски, 1998:14-15), во некои од компонентите на самата структура на библиотеката може да се пронајдат точките во кои постојат проблеми во работењето на библиотеката.

Промените кои настануваат во библиотеката можат да се јават како:

1. Промени во внатрешната структура на библиотеката: во организацијата и реализацијата на активностите; во библиотечната клима или амбиентот за работа на библиотеката (материјално-технички услови, интерперсонални односи и финансиски ресурси) и во библиотечната организациска култура
2. Промени во надворешната структура на библиотеката (опкружување, семејство, локална заедница)
3. Промени во однесувањето на директорот на библиотеката

Искуствата покажуваат дека најчесто практикувани промени кои се внатрешно генерирани, се промените поврзани со материјално-техничките услови на библиотеките. Тука најчесто станува збор за опремување на читалници, магацини, подобрување на физичкиот амбиент за работа, уредување на библиотечната зграда или двор и други активности кои се видливо манифестни. Како надворешно генерирани се спроведуваат промени кои се поддржани од различни проекти и фондации, кои најчесто кај вработените го потенцираат чувството на неодржливост, несистематичност, минливост и недоследност, а како причина за тоа најчесто го

наведуваат изостанувањето на вреднување, евалвација и мониторинг на постигнатото токму во моментот кога им е потребна поддршка. Поради тоа се враќаат на состојбата пред промената, ја напуштаат тимската работа и само повремено применуваат некои од новите сознанија.

Токму заради тоа библиотечното водство треба да изврши проценка на присутните иницијативи и мотивите за предложената промена. Не треба да се очекува дека секоја промена предложена од самиот директор, персоналот во библиотеката или надвор од библиотеката (во самата организација или надвор од неа), мора да биде прифатена без прашања. Таа промена можеби не е во согласност со библиотечните трендови, или не се темели на практичност и треба да се оцени од оние кои ќе го понесат главниот удар на промената. *„Секоја неуспешна промена, колку и да изгледала прогресивно ирвична и идеја, не носи користи и може дури и да наштетити... Исти така може да предизвика чувство на разочарување и несвојособност, што можат да се јават како пречки ири некои идни промени – дури и ако тие бидат потребни и прифатени.“* (Everard&Morris,1996:235).

Со други зборови, директорот на библиотеката треба да биде мудар и внимателен при прифаќање на предлог за промена, дури и ако предлогот го дал самиот тој; дури и ако промената е наметната од Министерството и законската регулатива. Тој може и треба да се обиде непристрасно да го оцени квалитетот, оправданоста и цврстината на предложената промена, без разлика дали и самиот е инволвиран во неа. За да може да го стори тоа, треба да одреди: кој ја предлага промената; кои се мотивите на предлагачот на промената (дали е од кариеристички побуди или како потреба за решавање на проблеми во работата); кои средства ќе се применат за имплементација на промената, кој ја поддржува промената (дали е поддржана од Министерството, локалната заедница и др. институции, посебно ако се преговара за потребни дополнителни средства во фазата на имплементација).

Потребно е да се согледаат не само ставовите на владините институции, туку, во зависност од самата промена и ставовите на синдикатот, корисниците, заедницата и самите библиотекарите. Со одлучување дека промената е потребна, директорот на библиотеката треба да ја извиди реалната ситуација.

„Во повеќе случаи образовната промена е технички едноставна, но социјално комплексна. Комплексноста се јавува не толку од упорното, непромислено опонирање на тесноградиот персонал, колку од тешкотијата од планирање и организирање на мултидимензионалниот процес кој инволвира многу луѓе, сите со различни погледи и сфаќања“ (Everard & Morris,1996:237).

Факторите кои влијаат на имплементација на библиотечната промена треба да бидат разгледувани како целина: Дали е потребна промена? Дали е тоа важно за одредената библиотека токму во тоа време? Дали е доволно значајно да биде спроведена? Дали е комплексна? Дали е изведлива? Дали ќе покаже резултати за кратко време? Колку ќе чини? Дали ќе биде од помош на библиотекарите и другите вработени?

Прашањето за приоритетноста на промените е едно од виталните, на кое директорот на библиотеката мора да има одговор. Ако библиотеката се презасити со промени од различен карактер (промена на планови, поддршка на нови образовни технологии, реорганизација, промена на начин на евиденција и сл.), не може да се очекува дека сите тие промени ќе бидат спроведени успешно и со ентузијазам.

Ни една организација не може да постои во целосна изолација и самата за себе. Околината никогаш не е статичка, напротив таа е турбулентна, не само за профитните организации, туку и за библиотеките. Во светот на промени библиотеката треба и самата да се променува и постојано да се адаптира на потребите за промена.

Заклучок

Факторите кои влијаат на имплементација на библиотечната промена треба да бидат разгледувани како целина: Дали е потребна промена? Дали е тоа важно за одредената библиотека токму во тоа време? Дали е доволно значајно да биде спроведена? Дали е комплексна? Дали е изведлива? Дали ќе покаже резултати за кратко време? Колку ќе чини? Дали ќе биде од помош на библиотекарите и другите вработени?

Прашањето за приоритетноста на промените е едно од виталните, на кое директорот на библиотеката мора да има одговор. Ако библиотеката се презасити со промени од различен карактер (промена на планови, поддршка на нови образовни технологии, реорганизација, промена

на начин на евиденција и сл.), не може да се очекува дека сите тие промени ќе бидат спроведени успешно и со ентузијазам.

Ни една организација не може да постои во целосна изолација и самата за себе. Околината никогаш не е статичка, напротив таа е турбулентна, не само за профитните организации, туку и за библиотеките. Во светот на промени библиотеката треба и самата да се променува и постојано да се адаптира на потребите за промена.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Бошевска, Л. (2010) Појдовни чекори на училишното водство кон училишните промени, во Зборник на трудови од стручна конференција: „Случувањата во воспитно-образовната практика“, Битола: СОУ Таки Даскало.
2. Bush, T. West-Burham, J. (1994) *The principles of educational Management: Longman Educational Managenent Development Unit, University of Leicrster.*
3. Everard, K. Morris, G. (1996) *Effactive School Management : Paul Chapman Publishing Ltd, London.*
4. Јанкоски, Д. (1998) *Транзиција, менаџмент, образование, Скопје: НИРО Просветен работник.*
5. *Library Leadership & Management*, достапно на <http://www.ala.org/transforminglibraries/library-leadership-management-0>, [Пристапено на 10.04 2016]
6. Петковски, К. (1998) *Менаџмент во училиште, Скопје: НИРО Просветен работник.*
7. Смилевски, Ц. (2000) *Предизвикот и мајсторството на организациските промени, Скопје: Детра центар.*
8. Hopkins at al. (1994) *School Improvement in an Era of Change, Cassel, New York.*

Трансформација на современите библиотечни сервиси и услуги во општество базирано на знаење

м-р Јелена Петровска, виш библиотекар
НУУБ „Св. Климент Охридски“ – Битола
e-mail jelap@yahoo.com

Апстракт:

Воведувањето на информатичките и комуникациските технологии донесува нови различни и алтернативни начини за лесно претражување и добивање информации, без оглед на времето и местото. Трудот претставува краток преглед на влијанието на технологијата врз библиотечните институции и очекувањата на нејзините корисници, претставувајќи ги различните мислења за улогата на библиотеките во задоволувањето на корисниците од т.н. нова генерација.

Презентирано е позиционирањето на библиотеките во општеството на знаење, вклучување на проектите поврзани со информациската писменост, образованието на корисниците и улогата на библиотекарите како креатори на новите библиотечни услуги и сервиси. Како исклучително моќен партнер, библиотеките ќе мораат да пристапат кон целосна трансформација на организациската поставеност, особено во делот на нивната препознатливост во средината.

Клучни зборови: општество базирано на знаење, библиотечни сервиси, библиотекарите, информатичко општество, информациска писменост, образование на корисниците

Abstract

The introduction of information and communication technologies has brought new divergent and alternate ways to seek and obtain information easily irrespective of time and place. The article is a short review on the effect of technology on the library institution as well as library users expectations in the digital era, and presents divergent opinions on the role of librarians in meeting the information needs of the new generation users.

This article presents the position of libraries in the knowledge society, including projects related to information literacy, education of users and the importance of the role of librarians as creators of the new library services. As extremely powerful partner, libraries will have to complete transformation of their successful establishment especially in the part of recognition in the local community.

Keywords: knowledge societies, library services, librarians, information society, information literacy, user education

Вовед

Библиотеките се ризници на севкупната човечка мисла и вековните чувари на знаењето, кои претставуваат темел на секое цивилизирано општество – место каде што се складираат драгоцени знаења и информации.

Со промената на општествените, а во најголема мера научно-технолошките прилики, со неверојатните можности и достигнувања на дигиталната ера, се поставува прашањето за идната профилираност на библиотечното работење и функцијата на библиотеките во општеството, кое денес го дефинираме како општество на знаење.

Библиотекарството, како најкомпетентна професионална дејност, еволуирајќи од традиционалните вештини и знаења, секогаш тесно поврзано со процесите во наставно-образовната практика, своите услуги ги прилагодува и трансформира во склад со сè поголемите барања на информатичката епоха. Брзината и квалитетот со кој библиотеките се прилагодуваат

кон промените претставуваат мерка за виталноста на општествениот, а потоа и на севкупниот образовен систем. „Денешните библиотечни сервиси се темелат врз основното право на секој граѓанин за слободен пристап до информации. Пристапот кон информациите овозможува подобра информираност на граѓанството за остварување на вистинската демократија, за да можат квалитетно да се вклучат во изнесувањето на мислења и нивната реализација¹.

Во денешното општество тој што ја има точната, релевантната и валидната информација ја поседува и моќта. Обучениот библиотекар, библиотекар посветен на својата работа, е клуч и посредник помеѓу заинтересираните конзументи и бесконечниот свет на информации, а библиотеката е вистинското место за целоживотно учење.

Позиционирање на библиотеките во општеството на знаење

Начинот на организациската поставеност на денешните библиотеки во глобалниот свет на информации е дел од големата слика на развојот на човековата мисла и потреба од акумулација на достапните знаења. Во тоа светло современите библиотеки не се пасивен отпечаток на опкружувањето, тие се живи, динамични институции, производители на новите услуги и вредности.

Идејата за доживотно учење, вградена во општество на знаење, го поттикнува прашањето кое се однесува на местото за учење и истражување, како во системот на образование, така уште повеќе во сферата на библиотечното работење. Современите библиотеки, преку бројните конзорциуми и здруженија кои даваат препораки за дефинирање на широк библиотечен интерфејс на услуги, ги профилираат своите активности кон индивидуалните библиотечни корисници. За наполно да одговорат кон потребите на т.н. „пазар на знаења“, потребно е, со целосна компетенција на библиотечната струка, јасно дефинирање на начините и методите за унапредување на библиотечните услуги кои ќе ги предвидат новите ситуации во развојот на општеството на знаење. Како еден од предизвиците пред библиотеките е и вклучување во проектите поврзани со завладување со **информациската писменост**.

„Информацијата не е знаење, таа е концепт или идеја која влегува во човековото перцептивно поле, вреднувана и асимилирана, зацврстувајќи го и менувајќи го индивидуалниот концепт на реалноста и/или способноста на делување. Како што е убавината во околото на гледачот, така е и информацијата во умот на корисникот“².

Тој процес, освен вештини кои се потребни за пребарување на бараните информации, ги вклучува библиотеките како едукатори и иноватори и со тоа тие стануваат вистински индикатор за степенот на развој на општеството, премостувајќи го јазот помеѓу технолошки развиените и неразвиените земји.

Европското библиотечно опкружување јасно го истакнува концептот за **образование на корисниците** од сите возрастни категории, преку активно обликување како на традиционалниот така и на виртуелниот модел на информациската писменост. Со новите трендови во образованието во сферата на библиотечното работење, информациите стануваат достапни независно од нивниот пристап или место каде се складираат, а библиотеките имплементираат програми кои олеснуваат пристапи кон бараните информации (на пр., библиотечни пребарувачи COBISS).

Испитувањето на корисничките библиотечни потреби претставува темел врз кој библиотеките се позиционираат во т.н. општество на знаење. Со оглед дека најголемиот број библиотечни корисници своите барања ги врзуваат со учењето, потребно е „да достигнат висок степен на стручност само затоа да можат во иднина да осмислуваат и даваат информациски услуги, како би можеле да бидат компетентни и да обезбедат услови за учење кои ќе бидат од полза за нивните корисници.“³

Како највитален и суштински фактор на новото време, библиотеките треба да бидат препознатливи во својата средина преку општествено ангажирани и издржани проекти.

Освен т.н. традиционални библиотечни услуги, современите библиотеки сè повеќе го дигитализираат библиотечниот материјал, користат разновидни електронски извори на

1 Program informacije o europskoj uniji u narodnim knjižnicama, uredile Alemka Belan-Simić, Aleksandra Čar, HKD, Zagreb, 2007, стр. 138

2 Senada Dizdar, Informacijska pismenost - metakompetencija za cjeloživotno učenje, www.unsa.ba/s/images/.../a.../SD.docx (преземено 20.02.2014)

3 Piter, Brofi, Biblioteka u dvadeset prvom veku, CLIO, Beograd, 2005, стр. 236

информации, оплеменуваат простор за функционално користење на различни, често и маргинални групи корисници.

Многубројни се патиштата и креативните пристапи на библиотечната струка. Внимателно и функционално изградување на библиотечната граѓа, внатрешна соработка на библиотечниот и меѓународниот систем, воведување нови и креативни програми за сите возрасти, автоматизација на библиотечните процеси, дигитализација, работа и насочување на потребите на корисниците, па сè до највлијателниот – менување на самите себеси.

Библиотекарите – креатори на новите библиотечни услуги и сервиси

Библиотеките денес поминуваат низ трансформација која е без преседан, констатираа учесници на неодамна одржаната конференција на американските библиотекарски во Хјустон. Иако присутна илјадници години, факт е дека во последните десетина години човештвото произведува поголем број информации отколку во сите претходни милениуми. Па сепак, еден од доста цитираните британски библиотекарски, Брајан Гудвин (Brian Goodwin), верува дека човечкиот контакт е тој кој ќе ги сочува библиотеките како институции во иднина. „Мораме да ја преиспитаеме и афирмираме основната вредност на својата професија, доколку сакаме и понатаму да се развиваме во времето на промените, да ја одржуваме еластичноста на услугата која ја даваме на поединецот и општеството, а што нашата професија ја прави толку посебна⁴.

Општеството на знаење се потпира на креативни и иновативни поединци од сите области на човековото сознание. Во тоа светло библиотечниот кадар се наметнува како т.н. посредник во пронаоѓањето на бараните информации, што можеби во најголема мера се должи најмногу на развојот на глобалната мрежа и можностите за посредување, па на крајните корисници им го заштедува времето кое би го потрошиле на истражување

Така современите библиотекарски се обврзани да воспоставуваат ефикасни протоколи за пребарување, па заедно со корисниците прават вистинска природна симбиоза, имајќи едни кон други проактивна улога

Квалитетот на одвивањето на процесите во библиотечниот систем директно зависи од степенот на општите и стручните знаења и вештини на библиотекарот. Влијателен фактор е неговиот однос со опкружувањето, кој мора да одговори на сите интелектуални технички предизвици што ги наметнува општеството на знаење.

Во литературата наоѓаме бројни размислувања за улогата и профилот на денешниот библиотекар од страна на библиотечните експерти, мислења на корисници, па и на самите библиотекарски. Мислењето на П. Вилсон (P. Wilson) е дека современиот библиотекар е „специјалист – библиотечен експерт, личност која знае како да го постави, организира и одржува работниот процес во библиотеката. Библиотекарот ја познава институцијата, библиотеката, го знае нејзиното место во општеството и знае како да ја организира за да биде потполно во функција на своите корисници⁵.

Ставени под лупата на општеството на знаење, перцепцијата за современите библиотечни сервиси доаѓа во прв план. Квалитетот на библиотечната услуга се дефинира како планирање, контрола и перманентно приспособување кон корисничките потреби. Денешните библиотеки можат да понудат широк спектар анимација на населението, како од областа на литературата, така и од социјалните и општествено ангажирани теми, во библиотекарството познато како „living room for the community“ (т.н. „дневен престој“ за сите жители на градот). Иновативните проекти кои библиотечната и општествената јавност ги посочува како примери на добрата практика, мора да бидат достапни и дел од добро конципирани библиотечни програми, особено на јавните библиотеки.

Библиотеките како моќен партнер – пат во неизвесното...

Со оглед на важноста која библиотеките ја имаат во општеството базирано на знаење,

4 Gorman, Michael, Postojana knjižnica: tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom, HKD, 2006, str.

5 Tatjana Aparac, Biti bibliotekar: juče, danas, sutra, Knjižnica, 41, (1997), 43 <http://revija-knjiznica.zbds-zveza.si/Izvodi/K9723/Aparac.pdf8> (преземено 31.10.2015)

потребна е нивна препознатливост и стратешка улога во осмислувањето на идните чекори во развојот на културните и образовните политики. Современите библиотеки на своите корисници им отвораат пат кон информациските ресурси, како предуслов за стекнување на новите компетенции, оформување на свеста за општествен напредок, за активна партиципација во процесите врзани со општество на знаење и за напредок на поединецот.

Новите генерации се дел од дигиталниот свет, образованието денес претставува индустрија на знаење, а библиотеките се само мал дел од севкупната слика на техничко-технолошкиот развој на општеството. Заговорниците на зголемувањето на електронското издаваштво и различни интернет претражувачи, на сметка на намалување на библиотечниот кадар и затворање на библиотеките, го истакнуваат незапирливиот раст на достапните информации без посредници. За да одговораат на предизвикот, библиотеките мораат побрзо да пристапат кон трансформација на своето работење, особено во делот на нивната препознатливост во средината.

„Време е нашата струка да ги построи сите свои човечки и финансиски ресурси, да осмисли издржани програми, практично усмерени истражувања кои ќе бидат од полза за библиотечните корисници, а нам ќе ни овозможат јасно согледување на сегашната состојба и планирање на плодна и складна иднина“⁶.

Внатрешна мотивација на библиотекарите, развивањето партнерски однос со локалната средина, поголемата инклузија во приватниот и општествениот сектор, медиумската популарност, дигитализацијата, развојот на библиотечните услуги, директниот импакт во наставно-образовните содржини и училишниот курикулум е патот кој го трасираат современите библиотеки. Од друга страна, свеста на библиотечниот кадар за сопствено реструктурирање и професионално надградување претставува фактор за успешна реализација на идните проекти.

Пред библиотечната јавност стојат бројни тешкотии кои се поврзани со квалитетот на набавката на библиотечната граѓа, со балансирање на печатени и дигитални, т.е. електронски извори, со осмислување на соодветни програми за заедницата, па сè до решавање на сè поголеми проблеми од областа на финансирањето и обуката на квалитетен библиотечен кадар кој ќе биде носител на промените.

Едно е сигурно, а тоа е дека општеството на знаење ќе бара од своите учесници голема ангажираност и нудење содржини кои ќе ги анимираат идните корисници. Така, библиотеките ќе мораат да го решат можеби најсуштинскиот проблем на библиотечното работење, а тоа е проблемот на трајна заштита и чување на човековите записи, како и опстанок на библиотеките воопшто.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Aparac-Jelušić Tatjana. Biti bibliotekar : jučer, danas, sutra, www.ffzg.hr/infobz/biblio/nastav/dz/text/bbjds.htm (преземено 31.10.2015)
2. Brofi, Piter. 2005, Biblioteka u dvadeset prvom veku, Beograd: CLIO.
3. Vrana Radovan, Kovačević, Jasna, Položaj knjižnice u umreženom društvu, hrcak.srce.hr/80503?lang=en (преземено 18.03.2016)
4. Vrana, Radovan. Knjižnice u 21.stoljeću: jamstvo kvalitete i podrška učenju u elektroničkom okruženju, <http://edupoint.carnet.hr/casopis/29/clanci/2.html> (преземено 22.03.2015)
5. Gorman, Michael. 2006, Postojana knjižnica: tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom, Zagreb: HKD.
6. Dizdar, Senada. Informacijska pismenost – metakompetencija za cjeloživotno učenje, www.unsa.ba/s/images/.../a.../SD.docx (преземено 20.02.2014)
7. Jovanović Arsić; Ivana. 2014, Planeta čitalac, Beograd: Gradska biblioteka Pančevo.
8. Klejton, Piter; Gari, J., Gorman. 2003, Upravljanje izvorima informacija u bibliotekama, Beograd: CLIO.
9. Matutinović, S.; Fillipi, Novi trendovi u bibliotekarstvu, www.nbs.bg.ac.yu/view_file.php?file_id=1722 (преземено 10.03.2015)
10. Program EU u narodnim knjižnicama, 2007. uredile A.B Simić, A., Čar, HKD.
11. Стокић-Симончић, Гордана; Вуковић, Жељко. 2003. Менаџмент у библиотекама, Београд.

6 Gorman Michael, Postojana knjižnica: tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom. Zagreb: HKD, 2006, стр. 114

Позиционирање на библиотеките во општество базирано на знаење

Магдалена Кочовска-Салтирова, библиотекар
ЈОУ Библиотека „Искра“ – Кочани

Апстракт

Движејќи се од концептот за развој на информатичкото општество кон концептот на општество на знаење, потребата од редефинирање на приоритетите на дејствување на јавната библиотека во локалната заедница е неминовна. Дали се потребни нови иновативни форми на работа со кои ќе се постигне корисниците да гледаат на библиотеката како мултифункционален центар, поддржувач на идниот концепт за развој на општество на знаење? Значајноста од направената анализа на сопствените компетенции за самостојно дејствување и правилно позиционирање на библиотеката во општеството е есенцијално голема, врз основа на која ќе се постави мисијата на библиотеката да се вклучи во локалната едукативна мрежа, со останатите одговорни институции за развој на образованието, како достоин партнер-поддржувач за развој на концептот на учење и знаење.

Клучни зборови: библиотека, библиотекари, општество на знаење, креирање нови методи на работа, истажувачки активности, креирање простор, корисници

Abstract

Starting from the concept of information society development and moving to the concept of knowledge society, we recognize the need for a redefinition of the priorities of the public libraries activities in the local community as imminent. Is there a need of new innovative forms of work which will provide for the users to view the library as multifunctional center, supporter of the future concept for the development of the knowledge society? The conducted analysis of the library's competencies for independent acting and relevant positioning of the library in the society is of extreme significance and importance, and on this basis one would be able to set the mission of the library to be included in the local educational network together with the other institutions responsible for the development of education, as an equal worthy partner – supporter of the development of the concept of learning and knowledge.

Key words: library, librarians, knowledge society, new working methods, research activities, space creation, users.

Водени од сите релевантни компоненти на меѓусебната комуникација на денешното време, се посочува дека зголемувањето на интернет комуникациските релации овозможува сè поголемо пренасочување на вниманието од библиотеките како физички објект кон библиотеки кои се виртуелни. Слободниот пристап до големи банки на податоци и сè поголемата електронска достапност на бараните информации се значајни и потребни сегменти за еден професионален развој на секој поединец. За да се одговори позитивно и со цел да се напредува лично и професионално во општество на знаење, како една од водечките квалификации, потребно е да се постигне усовршување на информациската писменост. Истата би подразбирала способност на поединецот да пристапи, да преземе и обработи податоци од значење за конкретно решавање на проблем и донесување одлука, додека во современите верзии истата се дефинира како користење програмирани веб страни за учење, тесно поврзани со технологиите на компјутери и интернет достапност, а значењето се дефинира како однос на одговорно користење на информации (Kuh-

lthau 1993, Brus 1997)¹. Ова е една од причините зошто во *библиоџекиџиџе на иднинаџа* би требало да се применат нови иновации кои ќе го следат општеството, кое од ниво на усвоена информациска писменост тежнее кон креирање средина на знаење. Тоа укажува дека традиционалната улога на библиотекарот како чувар на културните добра или културен водич е сè повеќе минимизирана, а се потенцира неговата улога на помагач во развојот на информатичката писменост на корисникот.

Од средината на 1990-тите години „општеството базирано на знаење“ (Stehr, 1994)² почнува да се натпреварува со „информатичкото општество“, дефинирајќи дека во првото се присутни информациите, а во второто се нагласува богатството на различната содржајност која нуди знаење. Во општеството базирано на знаење компоненти на развој се **создавање, пренесување и усвојување на знаење**, односно нематеријални процеси кои можат да се случат секаде и во секое време. Создавањето знаење повеќе не е привилегија само на официјалните поставени институции и формални места, како што се училиштата и работните места. Со воведување на терминот знаење, акцентот се става на учењето кое може да се остварува во кој било кој даден просторно-временски контекст.

За да напредува едно општество базирано на знаење и да има свој развој, треба да се употребуваат креативни начини на размислување, дејствување и соработка, така што постоечките знаења не треба само да се чуваат и негуваат, туку со нови форми на знаење се развиваат и нови видови дејствија со цел. Онлајн интеракцијата е неопходно средство за виртуелна соработка, а со тоа и е-учењето станува важен концепт на општество базирано на знаење. Со поставување на дигитални приказни, аудио-визуелна анализа и интернет дизајн и програмирање, се остварува на крајот учење со посредство. Иако денес е можно да се дигитализираат сите форми на знаци (на пр., текст, звук, во живо и фотографии) сепак на корисниците во едно општество на знаење не им е доволна само информациската писменост, туку им треба и нешто повеќе.

Терминот мултимодална писменост (развиена од Kress-van Leeuwen 2001)³ е термин кој укажува на многу сложени **семиотички компетенции**, кои кај граѓаните треба да се развијат со цел истите да имаат влијание врз развојот на општеството на знаење. Мултимодалната писменост се однесува на способноста да се пристапи, но исто така и да се користат посредувачки форми на комуникација, способност да се добијат форми на комуникација, но и способност да се создадат такви форми на комуникација. Информацијата е само еден елемент во повеќеслојниот спектар на изразување, кој исто така вклучува забавна компонента, интеракција и перформанси.

Народните библиотеки во нивните физички, како и во нивните виртуелни верзии, се простори каде корисниците често го исполнуваат своето слободно време. Во едно општество на знаење **јавните библиотеки се рedefинираат како неформални центри на знаење** и со неопходен развој на професионалните компетенции на библиотекарите, а во тесна соработка со други партнери на знаење од приватниот и јавниот сектор. Во таквиот развој мора да се почитуваат демократските принципи на слободен пристап за сите, принципи на кои јавните библиотеки се поставени како камен темелници на дејствување.

Ако таквите центри на знаење, кои се во насока на развој на мултимодални компетенции, се потребни во општество базирано на знаење, а притоа се без откажување од демократската основа на библиотеките, тогаш следува дека знаењето мора да биде дефинирано во поширока смисла, отколку што е случај кога станува збор за информациска писменост. Врз основа на тоа би можеле да кажеме дека мултимодалната писменост опфаќа две компоненти – информации, нивен прием и разбирање, како и создавање и перформанса. А пак за да се развие тој вид знаење, вклучува присуство на физички присутна библиотека, која просторно дозволува и овозможува колективно учење. Врз основа на согледувањата на интересите на потенцијалните корисници на библиотечните услуги, многу е значајно да се развие синергија помеѓу виртуелните и физичките библиотеки, со цел да се обезбедат референтен број крајни корисници, слика која ја посакуваат сите библиотечни работници.

Во библиотеките кои се дефинираат како центри на знаење, библиотекарот повеќе не претставува лице кое само позајмува литература или посочува извори, туку тој е присутен помеѓу корисниците, се ангажира во процеси и програми кои вклучуваат групи корисници, кој нуди

1 Drother, Kristen (2005) Library innovation for the knowledge society, Scandinavian Library Quarterly, Volume 38.No

2 Drother, Kristen (2005) Library innovation for the knowledge society Scandinavian Library Quarterly, Volume 38.No

3 Drother, Kristen (2005) Library innovation for the knowledge society, Scandinavian Library Quarterly, Volume 38.No

професионални искуства и евалуација и се поврзува со партнери од мултидисциплински гранки, во соработка со приватниот и јавниот сектор.

Во која насока би требало да оди развојот и позиционирањето на јавните библиотеки, како неформални центри на знаење во едно општество на знаење?

Следејќи ги достапните студии за локалните општински библиотеки во централниот дел на Шведска (Marcus Strand)⁴, се увидува зголемена побарувачка на библиотечни услуги кај нив од страна на студенти и возрасни лица кои се во процес на учење. Овие јавни библиотеки имаат намера да се разликуваат со својата флексибилност за прифаќање на промени и како организации на учење. Во истите се бараат библиотекарите со визија кои поседуваат способност да поттикнат креативни, нови пристапи и идеи во олеснувањето на формите на учење на корисничките групи.

Тие библиотечни центри дејствуваат како ресурс во процесот на учење, со инструктивна и аналитичка улога за сите возрасни групи. Во едно општество на знаење (според Endy Hargreaves⁵) економскиот успех и реализираната креативност на еден поединец е пропорционално зависно од способноста на истиот да научи. Во истото библиотечните центри кои дејствуваат користат методи на работа кои го поттикнуваат когнитивниот развој на корисниците, ја поддржуваат нивната креативност и иницијативи. Студентите учат да учествуваат во мрежи на соработка, да истражуваат и да произведуваат нови идеи.

Во извештајот за учење на УНЕСКО, според Zak Delor⁶ се претставени четири клучни камен-темелници за учење, кои би требало да бидат опфатени во програмите кои ќе се развиваат во библиотеките, а се во насока на тоа:

- да се учи со цел да се знае;
- да се развива чувство на лична одговорност во остварување на заеднички цели;
- да се учи да се развива разбирање за другата култура, историја, традиција и духовни вредности и разбирање на меѓусебната зависност на луѓето чија цел е демократија, соживот и глобален колективен идентитет;
- да се развиваат програми за стекнување социјални вештини, како што се почитување на правата и одговорностите. Библиотеките треба да создаваат вредности на добро општество, дух на заедништво и глобално државјанство.

Улогата на библиотекарот во библиотека која се позиционира во општеството на знаење е да делува како педагог кој, со помагање на корисниците да преземаат одговорност за своето учење, ги води во пронаоѓање на она што тие го бараат, ја зголемува нивната способност да го најдат соодветниот пристап до релевантни информации. Истиот не им нуди услуга само пребарување и посочување на изворите, туку е и модел како да ги користат информациите што ги наоѓаат. Идејата е како да се насочат новите знаења да ги вградат и надополнат на веќе постоечките знаења и искуства. Библиотекарите треба да се гледаат себеси како наставници и воспитувачи, да истражуваат нови пристапи кон учењето, за истите да дискутираат и притоа да се избераат најефикасните и најадаптибилните за библиотечни услови.

За успешно позиционирање на библиотеката, од особена значајност е успешниот **дијалог меѓу јавните библиотеки и училиштата**, каде дејноста се основа на истражување и учење. Според моделот на работа на библиотеките во Скадинавија и искуствата кои се посочуваат оттаму, би требало да ги следат и сите други библиотеки давајќи висококвалитетна библиотечно-информативна услуга. Библиотеката би требало да им овозможи на своите корисници и педагошка средина стимулирање на студии, пристап до разни печатени и електронски медиуми, информации и насоки во врска со стручна литература, лесно достапни простории и работно време и техничка опрема што овозможува и веб дизајнирана настава. Библиотеката треба да им понуди

4 Strand, Marcus (2005) For the benefit of others: The public librarian in a learning society, Scandinavian Library Quarterly, Volume 38.No

5 Strand, Marcus, 2005, For the benefit of others: The public librarian in a learning society, Scandinavian Library Quarterly, Volume 38.No

6 Strand, Marcus, 2005, For the benefit of others: The public librarian in a learning society, Scandinavian Library Quarterly, Volume 38.No

водство во пронаоѓање на изворите и критички став кон изворите. Во библиотеката, како место за сите (корисниците, приватниот сектор, НВО, и др.), треба да се овозможи формирање стабилна кооперативна врска и соработка со претставниците на сите нивоа на учење. Партиципативниот индивидуален труд на библиотекарот, работно поттикнувачката атмосфера за реализација на идеите води до понуден квалитет на корисниците и стабилно позиционирање на библиотеката во општество на знаење.

Во студиите кои ги дава Ingrid Bussmann (Stuttgart)⁷ се истакнува улогата на библиотеката во процес на учење на секој поединец. Во истите библиотеката на иднината се развива како место со нова концепција, како место за доживотно учење, место кое е втор дом на многумина, место каде се открива светот на знаењата и фантазијата, место каде можат да се сретнат и запознаат други луѓе. Во општеството на знаење улогата на библиотеката се позиционира како релевантен партнер во образовниот процес, каде постојат можности да се развијат клучни квалификации, како што се способности за читање, информатички и истражувачки способности. Идејата на библиотеката е да се вклучи да биде дел од мрежа, бидејќи библиотеката не може да го замени училиштето, ниту факултетите, туку да се поврзе со институции кои се значајни за развојот на образованието и културата во местото во кое дејствуваат. Се гледа значајноста на тоа каде библиотеката се позиционира и се анализираат нејзините сопствени компетенции за самостојно дејствување. *На кои начини би можеле да соработува и која е улогата на групите институции?*

Според педагогот Gunther Dohmen⁸, секое поттикнување на сетилата со обезбедување услови за неформално учење носи нови учења кои се надополнуваат на индивидуалните искуства на поединецот во секојдневните случувања. Библиотеката ја презема улогата на активен обликувач на дидактички формирани понуди на учења или креирање на „Teaching library“, што најпрвин би овозможила дигитална писменост. Така поставената библиотека ќе нуди: 1) класифициран библиотечен материјал насочен спрема потребите на корисниците кои имаат потреба од учење, посочувајќи им ги изворите на знаење; 2) средина која поттикнува на учење; 3) помош на поединецот при учење; 4) обезбедување на „просторија за дискусија“.

Градската библиотека во Штутгарт поддржува учење кај своите корисници уште од нивната најмлада возраст, како и во секоја друга животна возраст, преку програми за мали деца, за ученици и за возрасни граѓани. Менторите библиотекарски помагаат и овозможуваат поддршка при натпревари, дебати, трибини, заедничко учење, овозможуваат средби со експерти од разни области и уметници со кои можат да се претстават и развиваат различни видувања.

Како библиотеката им помага на корисниците кои учат?

Како библиотеката им помага на корисниците кои учат? Во современите библиотеки кои се позиционираат во општеството на знаење се креира простор за учење, кој се нарекува „Studiolo“⁹ – просторно адаптиран, во кој може да се оствари концентрирано учење. Библиотечниот простор на овие креирани места би можел да биде збогатен со библиотечен фонд од одредените области и теми, што ќе поттикнува темелна работа при анализата на одредената тема. Исто така се предлага креирање простор, кој го нарекуваме „Best Practise“¹⁰ и овде би биле поставени стотина наслови, есенцијално потребни од дадената стручна област, така што по еден примерок би бил достапен секогаш за позајмување.

Креирајќи простор кој поттикнува учење, во кој секој со задоволство би престојувал, би требало да биде опремен со оптимални технички можности, бесплатен интернет, места за учење во индивидуални читални, но и простор за разговор и дискусија. Бидејќи учењето сè повеќе се одвива во групи – заедничко работење на проекти, библиотеката би требало да располага со простор за повеќе групи корисници кои би престојувале истовремено. Во така креираниот простор улогата на библиотекарот би требало да вклучува и нудење менторство во процесите на учење

7 Ingrid Bussmann, Ucenje svim čulima – Uloga knjižnice u životopisu učenja pojedinca (Sažetak); www.bussmann_zagreb09kroatish

8 Ingrid Bussmann, Ucenje svim čulima – Uloga knjižnice u životopisu učenja pojedinca (Sažetak); www.bussmann_zagreb09kroatish

9 Ingrid Bussmann, Ucenje svim čulima – Uloga knjižnice u životopisu učenja pojedinca (Sažetak); www.bussmann_zagreb09kroatish

10 Ingrid Bussmann, Ucenje svim čulima – Uloga knjižnice u životopisu učenja pojedinca (Sažetak); www.bussmann_zagreb09kroatish

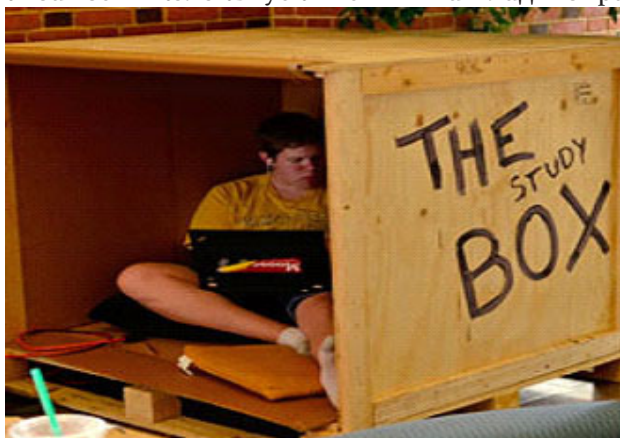
во библиотечниот простор. Со цел информацијата да премине во дејство, потребна е дискусија, организирање дискусии, формални или неформални.

Со цел позиционирањето на библиотеката да биде на стабилно тло во општеството на знаење, истата од место на учење би требала да премине во **дом на знаењето**. Во истата традиционалните работни задачи на библиотекарот остануваат, но се поврзуваат и со новите кои подразбираат овозможување на знаењето да биде достапно, пренесување на истото преку посочување на теми, овозможување размена на знаењето – можности за средби, создавање знаење – содржините од спроведеното да се постават на виртуелната мрежа. За да се овозможат сите овие моменти, потребни се адекватни просторни услови и прилагодени програми со квалификувани библиотекари.

Со цел да се задржи добербата на постоечките корисници, но и да се влее доверба кај нови корисници, библиотекарите би требало да го подобрат својот пристап до знаењата, користејќи ги предностите на новите технологии, вмрежување, како и мобилизација на нивните вештини и експертиза. Овде се потенцираат следењето на техничките промени кои треба да се имплементираат во библиотеките, преку кои би се остварувале пошироки влијанија од регионален и национален карактер. Постоењето на веб страницата – промовирањето на услугите кои ги нуди библиотеката и наставни програми како – веб организирана настава и онлајн вежби, според Creth (1996)¹¹, нудејќи им ресурси на своите корисници за нивните индивидуални потреби, би претставувал почетниот чекор во правилното позиционирање на библиотеката во општеството на знаење.

Во новата ера, во процесот на современото работење, зачувувајќи го пред сè демократскиот принцип до информациите, професионалниот библиотекар ја има улогата да обезбеди референтни дигитални услуги, со цел корисниците да имаат леснотија и ефикасност при нивниот процес на учење во библиотеката на знаење. Со овозможувањето на пристап до мрежата на клучните контакти, се достапни сите барани прашања, а истовремено им се помага и на корисниците своите програми, проекти и трудови да ги објават создавајќи нови бази на знаења значајни за индивидуалниот корисник и за сите идни посетители и корисници. *Компјутеризираните на библиотекарите*¹² кој би го постигнал и работел сето тоа бара усовршување на информациските знаења, но и поседување лични позитивни квалификации за работа со групи, односи со јавноста и сл.

Во едно општество на знаење библиотеката која сака да биде посакуван простор од страна на своите корисници во нивниот процес на учење, во студијата за Z. Smith Reynolds Library¹³, имаат предвидено програми како „Ослободете се од вашиот стрес во неделата на колоквиуми и испити“, „Нокни работни часови во недела на испити и тестови“, „Учи одлично, дури и во доцните часови“ и сл. Програми кои нудат просторни и временски идеални услови за секој потенцијален корисник на библиотеката кој е во процес на учење, притоа нудејќи храна и забавни програми во текот на долгите часови подготовки за тест и колоквиуски испити на младите граѓани на својата заедница.

Фотографија од проект-програмата во Z. Smith Reynolds Library „Учи одлично, дури и во доцните часови“

11 Sturges, Paul, Webb, Sarah, Intellectual Freedom and the information and knowledge Society, IFLA/FAIRE, Diamond Jubilee Conference Centre, 10 July, 2006, www.ifla.org

12 Assoc Prof. Dr. Laili bin Hashim, Mr. Wan Nor Haliza Wan Mokhtar, Preparing new era librarians and Information Professionals : Trends and Issues, International Journal of Humanities and Social Science Vol 2 No 7; April 2012

13 www.Z.SmithReynoldsLibrary.com, „Stress relief during exam week“, „Study Great, Even Late“

Бидејќи економскиот, културниот и социјалниот живот во голем дел се одвива преку дигиталниот свет и бидејќи во него се пласираат бројни информации и содржини, на поединецот му е потребен водич, насоки и советник кој ќе ги посочува единствено релевантните информации и извори. Селектирајќи одредени теми од дигиталните мрежи, библиотекарот може да ги организира и актуелизира истите содржини прилагодени на целната група корисници, на јазикот, културата и сликите кои постојат во заедницата. Јавните библиотеки, така организирани и позиционирани, би претставувале *локални йорџали на свейскајша кулџура и знаење*¹. Истите би требало да развијат нови бизнис-модел и учествуваат во нови приватно-јавни партнерства, како и помеѓу другите јавни институции.

Од остварената соработка истите треба да креираат програми во кои жителите со задоволство би учествувале и би откривале нови содржини. Јавната библиотека би требало да биде вградена во поширока е-стратегија. Нудејќи и планирајќи едукативни програми, во соработка со професионални партнери од областа, истовремено помагаат и како да се користат дигиталните информации, но и како да ги пласираат своите. Со поддршката која ја нуди библиотекарот, корисникот истражувајќи би можел да открие свои таленти и таленти кај другите луѓе. Поединецот во истражувањата се учи да ги гледа различностите и да проценува неочекувани искуства. Библиотеките така би претставувале места каде луѓето би учеле едни од други, места креирани во амбиент каде учењето и образовниот процес би биле позитивно искуство. За таа цел библиотеките мора да содржат и реализираат програми кои нудат едукативни процеси. И истите како институции треба да бидат вклучени во локалните стратегии за образование, како еднакви партнери во развојот на истото во средината. Јавните библиотеки, според насоките на Европските стандарди², го остваруваат целосно своето влијание и дејност доколку истите бидат гледани и третираани и од останатите релевантни фактори и субјекти кои се од образовната дејност поврзани директно или индиректно, како што се училиштата, градинките, НВО, Биро за развој на образованието кои би ја вклучиле и јавната библиотека во образовните планирани програми и полиси.

За да бидат посетувани и прифатени, јавните библиотеки правилно да се позиционираат во едно општество на знаење, потребно е да се претстават самите како *институции – за сите луѓе*. Достапноста на програмите за сите и третманот на сите како еднакви и добредојдени, е една од компонентите која гарантира развој на библиотеката. Библиотекари со иновативни идеи и нови модели на работа би нуделе можности за кохезија на сите граѓани, вклучувајќи ги во програми преку кои би се нурнале, запознале и научиле друга култура, читајќи, слушајќи приказни или запознавајќи непосредно со реализацијата на активности во библиотеката. Истовремено се постигнува зајакнување на сопствениот идентитет, а се зголемува поврзаноста преку ангажираноста со другите. За да ги реализираат зголемените бројни активности, истите би можеле да ангажираат и волонтери кои ќе ги поддржуваат програмите.

Повеќето искуства од библиотеки во светот носат податоци дека креираните нови простори за креативни и истражувачки активности во библиотеката носат единствено позитивни вреднувања.

Во ЈОУ Библиотека „Искра“ од Кочани, преку посебни форми и методи на работа, се реализирани повеќе програми и проекти, по повод одбележувањето на светскиот ден на литературата за деца, детската недела, месец на книгата, програми во кои со илустрирање на приказни од различни нации и автори кои потекнуваат од Холандија, В. Британија, Кина, Шведска, Франција и други, со обработка на делата најмладите се запознаваат со другите култури и книжевности, а истовремено преку креативни форми на работа - драматизации на содржини од наградени книга од Друштвото на писателите на Македонија, добитници на наградата „Ванчо Николески“, се информираат, образовно и културно се едуцираат и за великаните на современата македонска литература за деца.

Интенцијата во развиените европски земји, кои креираат општество на знаење, е да се зголемат финасиите кои припаѓаат за развој на културата, преку кои ќе можат да се реализираат атрактивни, иновативни програми, ќе се вложува во обуки на библиотекарите кои со своите компетенции ќе креираат услови за мотивација на иновативноста, креативноста и компетитивноста кај корисниците, програми кои ќе имаат и своја десиминација во училиштата, со единствена цел

1 Repositioning European Public Libraries ECE10 “Delivering Digital Europe in Public Libraries”, 20 and 21 September 2010, Brussels Workshop “European policy for public libraries: What will it say, what can it do

2 Repositioning European Public Libraries ECE10 “Delivering Digital Europe in Public Libraries”, 20 and 21 September 2010, Brussels Workshop “European policy for public libraries: What will it say, what can it do

стабилно позиционирање на библиотеките.

Драмаиизација на дел од романои „Злаиико-Злаицец“ од Велко Негелковски, дел од ипрограмаи за одбележување на Свейскиои ден на лииературиураи за деца (02.4. 2016 ж.)

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Drother, Kristen (2005). Library innovation for the knowledge society, Scandinavian Library Quarterly, Volume 38. No;
2. Strand, Marcus, 2005. For the benefit of others: The public librarian in a learning society, Scandinavian Library Quarterly, Volume 38. No;
3. Bussmann, Ingrid, Učenje svim čulima – Uloga knjižnice u životopisu učenja pojedinca (Sažetak); www.bussmann_zagreb09kroatisch.pdf;
4. Sturges, Paul. 2006, Intellectual Freedom and the information and knowledge Society, IFLA? FAIRE, Diamond Jubilee Conference Centre, 10 July, 2006, www.ifla.org;
5. Repositioning European Public Libraries ECEI10, „Delivering Digital Europe in Public Libraries“, 20 and 21 September 2010, Brussels Workshop, „European policy for libraries : What will it say, what can it do?“
6. Assoc Prof Dr.Laili bin Hashim, Mr. Wan Nor Haliza Wan Mokhtar, Preparing new era librarians and Information Professionals: Trends and Issues, International Journal of Humanities and Social Science Vol 2 No 7; April 2012.

Позиционирање на библиотеките во општество базирано на знаење

Libraries repositioning within the knowledge society

м-р Аница Глигорова-Милева, виш библиотекар
ЛУБ „Благој Јанков Мучето“ – Струмица

Abstract

Libraries recognize the importance of their role in supporting teaching and learning. Librarians have begun to make choices about when a one-shot or other type of physical presence will best accomplish the desired learning outcomes, and when another method should be used. But this approach needs to accelerate quickly if libraries want to have broad impact. Most of those interviewed mentioned the need to develop online learning modules. However, libraries varied greatly in their capacity to develop such tools, citing the need for instructional designers and educational technologists that they did not currently have on staff. The Internet and its related technologies make what we know today as social media possible and prevalent. The ability to freely interact with other people and companies; open access to venues that allow users to share content. Communication travels using a medium (or channel) such as word-of-mouth, television, radio, newspaper, magazine, signage, Internet, direct mail, or telephone. Today information flows across people, not just from big companies to people.

Key words: users, needs, knowledge, educational process, information technology development.

Иновативноста е една од основните човекови особини кои директно влијаат врз напредокот на една држава, но и на целокупното човештво. Општество базирано на знаење не е сон или фантазија, туку општество во кое има простор за аспирациите на сите негови членови и кое има начини и средства да го поддржи личниот развој во секоја фаза од животот на поединецот. Знаењето е најконкурентна и најдинамична економија која се учи и негува цел живот. Ниското ниво на иницијално образование и новите форми на неписменост, високата стапка на невработеност и ограничените можности за учење во текот на животот ги намалуваат шансите на граѓаните за стекнување компетенции потребни за пазарот на трудот, но и за тие да бидат активни граѓани. Македонија има загрижувачки висок процент на ученици со ниски постигнувања во читање со разбирање на меѓународното ПИСА-тестирање, како и мал број возрасни што учествуваат во доживотното учење. Европските земји имаат развиено свои национални стратегии за доживотно учење, на пример, учеството во Словенија, Финска, Франција, Австрија, Шпанија, Белгија и Холандија е над европскиот просек и доживотното учење е на прагот да стане реалност за мнозинството граѓани на овие држави. Словенија се издвојува како држава-членка што најбрзо напредува, додека пак Република Македонија и Турција се посочуваат како земји со најниски индексни поени. Образованието на возрасните и доживотното учење има големи системски недостатоци. Не постои национална рамка за квалификации, нема развиени сервиси за професионално насочување и советување, недоволно се инвестира во развојот на обучувачите за работа и учење на возрасните, не постои систем за собирање податоци за учеството и за потребите на возрасните, ниту пак постои одржлив систем за анализа на трендовите за потребните вештини. Затоа тука треба да се вклучат библиотеките и да понудат нови услуги, не само за повозрасните лица, туку и за учениците кои имаат потешкотии во учењето, бидејќи нашата улога во општеството се смени и ние сега сме информативни центри кои нудат широка лепеза нови услуги, притоа зачувувајќи и негувајќи ја својата основна улога. Библиотеките треба да развијат стратегија или акциски план кој содржи јасно дефинирани цели за подобрување, придружен од временска рамка за спроведување, но и цел спектар нови активности, вклучувајќи сеопфатни иницијативи за унапредување на читачката писменост, насочени кон пошироката јавност или пак фокусирани на специфични групи, на пр.,

децата и адолесцентите. Ако акцентот на иницијативата е ставен на децата, обично се поттикнува вклученост и на родителите во процесот. Во своите напори за подобрување на нивото на читачката писменост и промовирање на интересот за читање, европските земји имаат развиено цел спектар активности, меѓу кои најчести се националните кампањи или проекти на определени теми. На пример, национални недели на книгата или недели на детската книга, денови посветени на национални или службени јазици кога се одржуваат разновидни активности, или промоција на училишни посети на библиотеки. Достапноста на книги од најрана возраст и големиот избор материјали за читање во подоцнежните училишни години се од суштинска важност за развивање на врвни читачки вештини. На училиште, во најдобрите начини за поттикнување на читањето спаѓаат колаборативното учење меѓу учениците и дискутирањето за разновидни текстови. Важен начин за поттикнување на мотивираноста за читање е понудата на различни материјали. Општ тренд е поттикнување на младите да читаат и некнижевни пишани материјали, како што се весници и списанија, наместо да се потпираат исклучиво на традиционалниот корпус литературни текстови. Резултатите од меѓународните испитувања покажуваат дека онлајн читањето има позитивни ефекти. Учениците кои практикуваат активности, како што се читање електронска пошта, онлајн чатирање, читање онлајн вести, користење онлајн речник или енциклопедија, се општо гледано поуспешни и повешти во читањето од учениците кои ретко читаат. Библиотеките може да понудат поддршка за читање надвор од формалното училишно опкружување и за развивање на генералната култура на читање, преку спроведување на интересни активности за најмладите. Наша задача е да ги заинтересираме да ја посетуваат библиотеката, освен за земање книга да учествуваат и во многуте различни настани што библиотеката ги организира, претворајќи го тоа во нивна навика и култура на живеење. Во некои од европските земји воспоставени се национални тела за промовирање на читањето, преку спроведување програми за поттикнување на читањето, како граѓански иницијативи и како активности поддржани од државата. Неколку земји усвоиле и специфични стратегии за промовирање на читањето. Голем број иницијативи за промовирање на читањето се спроведуваат во вид на литерарни активности кои, главно, ги привлекуваат оние кои се веќе заинтересирани за читање. Настаните, како што се саеми на книги, состаноци со писатели, јавни читања и дискусии во литературни клубови, најчесто се наменети за задоволување на потребите на веќе активни читатели, што не значи дека тоа не може да побуди интерес и кај пасивните читатели.

Меѓу поголемите програми за промовирање на читањето во Европа можеме да ги издвоиме следните. Во Норвешка се става особен акцент врз подобрување на компетенциите на момчињата за читање. Во Велика Британија за подобрување на читањето кај момчињата се вклучува присуство или неделни посети на машки познати личности кои промовираат читање и иницијативи за подобро родителство кои вклучуваат учество на татковци. „Читањето е во мода“ е годишен настан за читање во Белгија (француската заедница), кој, главно, се одвива во јавни библиотеки и книжарници, со цел промовирање на читањето преку интервјуа со автори и илустратори, семејно раскажување приказни, читање на глас за деца, изложби на стрипови итн. Во Германија, е воведена програмата „Почеток на читање – три клучни цели за читањето“. Програмата обезбедува поддршка за родители и за нивните деца на рана возраст. На децата им се даваат книги, а на родителите совети за ползата од читањето на глас и за тоа како тие можат да го подобрат читањето. Во Велика Британија Владата промовира читање заради задоволство, како дел од своите заложби за подобрување на вештините за јазична писменост за сите ученици и сите училишта да развијат политики за промовирање на читањето преку нов национален натпревар во читање. Овие нови иницијативи се надоврзуваат на голем број веќе етаблирани програми: објавување книги за бебиња и мали деца преку програмите Bookstart, Booktime, Booked Up и Letterbox Club. Специјализирани книги се нудат за деца кои се слепи или со оштетен вид (Booktouch) и за глуви деца (BookShine). Летниот предизвик за читање, координиран од страна на Агенцијата за читање, има за цел да ги поттикне децата да посетуваат јавни библиотеки и да читаат во текот на долгиот летен распуст, кога нивните читачки вештини можат да се влошат без редовните училишни активности поврзани со читање. Вештините за писменост се обично во фокусот на вниманието кога се зборува за компетенциите на децата во мајчиниот јазик. Во околу половина од европските земји воспоставени се национални стратегии или акциски планови за читање, кои често се фокусираат на унапредување на читањето како активност која е дел од доживотното учење. Во Португалија националната стратегија за читачка писменост промовира сет иницијативи: читање во семејството; здравје и читање; телевизиски реклами за читање; слоганот „ЧИТАЈ+“, со активности во различни институции како што се јавни

библиотеки, културни здруженија, итн. Во одделни библиотеки во САД библиотеките организираат пикник за помали деца, каде, меѓу другите активности, им се читаат книги, приказни и се создава амбиент на ненаметливо воведување на децата во светот на книгите преку игра. Такви позитивни искуства веќе се применуваат и кај нас.

Местото и улогата на библиотеката во општеството базирано на знаење

м-р Милка Котевска, библиотекар
НУУБ „Св. Климент Охридски“, Битола
milka.kotevska@nuub.mk

Апстракт

Како што се движиме од концептот за информатичко општество кон концептот на општество засновано на знаење, така и улогата на библиотеките мора да се подложи на слични промени на нејзините приоритети. Нивната трансформација денес се случува во целиот свет, бидејќи библиотеките имаат одговорност за трансформирање на нејзините корисници на начин кој ќе ги направи способни да го менуваат општеството. Тоа значи во општествата на знаење библиотеката треба да посветува повеќе внимание на тоа како да се научат корисниците да го обработуваат (процесуираат) знаењето, да ја поттикнат способноста на личноста да ја зголеми сопствената ефективност и продуктивност на работа користејќи ИКТ (информациски и комуникациски технологии).

Клучни зборови: библиотека, општество базирано на знаење, иновации

Abstract

As we move from the concept of the information society to the concept of knowledge-based society, the role of libraries must undergo similar changes of their priorities. The transformation of the libraries takes place in the whole world because they have the responsibility to transform their customers in a way that will make them able to change the society. It means that in the societies of knowledge the librarians should pay more attention to how to teach the users to process knowledge, boost a person's ability to increase his/her efficiency and productivity at work by using ICT (information and communication technologies).

Keywords: library, knowledge based society, innovation

Библиотеката, како културно-образовна институција, ни овозможува не само да ја пронајдеме книгата која не интересира, туку и да добиеме информација на организиран начин за некоја тематска целина која претставува сфера на нашиот интерес. Библиотеката претставува интерактивна и динамична средина која го гради и надоградува мостот помеѓу читателот и библиотечниот материјал. Нејзина основна задача е секогаш да биде на услуга и да има еднаков пристап кон своите корисници, без разлика на нивната возраст, пол, образование, вероисповед, општествен статус и сл. Секој доаѓа во библиотеката да ја задоволи својата жед за знаење и информација или квалитетно да си го пополни слободното време со добра книга. Библиотеката денес не претставува место каде секогаш има слободно место за учење и брз пристап до интернет, туку еден центар наменет за сите генерации каде што се промовира, се развива, се усвојува, се истражува, се поврзува образованието, науката, културата како на национално, така и на глобално ниво.

Денес, кога навлегуваме во дваесет и првиот век, се соочуваме со многу промени. Науката, технологијата, дури и самите општества се во постојана промена. Сведоци сме и денес затоа што во различни делови од земјата, во зависност од степенот на нивната развиеност, сè уште постојат државиво кои преовладува општеството засновано врз земјоделие, индустрија, информација. Сепак, генерално земено, општествата засновани на земјоделие се повлекоа пред

индустријализираните општества, овие пред информатичките кои сега се заменуваат со она што УНЕСКО го нарекува „општества на знаење“.

„Општество на знаење“ се однесува на секое општество во кое знаењето е основен производен ресурс, а не капиталот или трудот или нешто друго. Општество базирано на знаење (knowledge based society) е општество каде што процесите и практиките се базираат на произведување (продукција), дистрибуција и употреба на знаењето¹. Со други зборови, општеството на знаење создава, споделува и употребува знаење за да обезбеди просперитет и благосостојба на својот народ. Во вакво општество конечниот резултат е развојот на луѓето – тоа е општество во кое човековиот ум е директна производна сила, а не елемент на системот на производство.

Основите на вака дефинираното општество произлегуваат од стратешката цел на Европската унија, каде што беше одлучено Европа да стане „најконкурентна и најдинамична економија базирана на знаење во светот, што ќе може да го одржи економскиот пораст со повеќе и со подобри работни места и со поголема социјална кохезија“². Карактеристиките на општеството на знаење го издвојуваат знаењето како стратешки ресурс во производството и услугите, тоа во иднината ќе биде мрежно, децентрализирано и интердисциплинарно, неговата ефикасна употреба ќе биде клучен фактор на конкурентноста, па оттаму квалитетното знаење ќе стане и производ на пазарот³.

Општеството базирано на знаење „создава, споделува и користи знаење за просперитет и благосостојбата на својот народ“. Трите главни столба преку кои функционира ова општество се: образованието и обуката, ИКТ (информациски и комуникациски технологии) и иновации, истражување и развој⁴.

Како што се движиме од концептот за информатичко општество кон концептот на општество засновано на знаење, така и улогата на библиотеките мора да се подложи на слични промени на нејзините приоритети. Во општеството на знаење, библиотеките имаат одговорност за трансформирање на нејзините корисници на начин кој ќе ги направи способни да го менуваат општеството. Тоа значи во општествата на знаење библиотеката треба да посветува повеќе внимание на тоа како да се научат корисниците да го обработуваат (процесуираат) знаењето, да ја поттикнат способноста на личноста да ја зголеми сопствената ефективност и продуктивност на работа користејќи ИКТ (информациски и комуникациските технологии). Тоа ќе биде возможно затоа што, библиотеките се комплексни организми кои, во текот на годините, покажале извонредна способност да се прилагодат и да ги усвојат промените, а истовремено и да се менуваат изградувајќи трајни вредности.⁵

Трансформацијата на библиотеките денес се случува во целиот свет. Библиотеките се опремуваат со разни електронски апарати и го менуваат својот изглед. Соодветно на тоа, се јавуваат и библиотеки со нови имиња: виртуелни, хибридни, електронски, дигитални библиотеки. Со нив, всушност, се укажува и на правецот насоките во кои се развива класичната библиотека и библиотечната дејност. Главната задача на библиотеките во иднина ќе биде да се поврзат корисниците и бараната информација. Дали тоа ќе биде реална публикација во форма на книги, списанија, некнижен материјал или електронски публикации, дигитални копии, веб страни, ќе зависи од барањата на корисниците. Библиотеките ќе се променуваат и од места каде што се чуваат книги, ќе станат места од каде што ќе се пристапува до информациите. За таа цел потребно е самата библиотека да се прилагоди на новите потреби на корисниците, со пронаоѓање на начини на даватели на повеќе видови услуги.

Имајќи ги предвид трите столба врз кои функционира општеството базирано на знаење, местото и улогата на библиотеката ќе се испреплетува и надоградува, некаде ќе биде двигател, некаде соработник, некаде организација која учи, но никогаш зафрлена институција која чека да ѝ се случат промени.

Во рамките на образованието и обуката библиотеката треба да биде партнер со образовните институции, кои ќе го водат процесот на квалитетно стекнување на знаења и социјализација на

1 Извор: COM (2001a) 678 final

2 Донесена на состанокот на Европскиот совет во март 2000г., во Лисабон и реафирмирана една година подоцна во Стокхолм, <http://www.europarl.europa.eu/portal/en> (27.05.2016)

3 https://hr.wikipedia.org/wiki/Društvo_znanja (25.05.2016)

4 http://www.gesci.org/assets/files/Country_Needs_Analysis_Summary.pdf (25.05.2016)

5 http://wiki.lib.sun.ac.za/images/1/17/Michael_Gorman_-_Five_new_laws_of_librarianship.pdf (24.05.2016)

учениците како идни креатори и носители на општествениот развој; да се негуваат навиките за читање преку позитивен однос кон книгата и придобивките од читањето; да се обезбеди понуди актуелен материјал за читање; да се инвестира во библиотечниот кадар кој би нудел нови идеи; библиотеките треба да го поттикнуваат, стимулираат и промовираат доживотното образование, стручната и научната работа; да поттикнува ефективно користење на стекнатото знаење и компетенции; организирање едукативни обуки, семинари, конференции, предавања и сл.

Во рамките на примената на ИКТ библиотеката треба да го подигне нивото на информациски услуги и современи технички средства, да ја промовира и поддржува информациската писменост преку обуки, семинари, предавања; користењето на интернетот и социјалните мрежи да биде важна комуникациска алатка; библиотеката да биде компетентен и навремен испорачувач на информации; создавање и развивање на библиотечни мрежи, со еден збор библиотеката да претставува посредник помеѓу технолошките новини и институциите и поединците.

Со развојот на технологијата, поддршката на иновациите, истражувањето и развојот на научната мисла стана императив на секоја институција. Библиотеката придонесува, преку обезбедување квалитетни и навремени информациски услуги (пребарување на изворите, меѓубиблотечно разменување); компетентност во пребарувањето и складирањето на информациите; организиран пристап како до печатените така и до дигиталните информации, како и пристап до комбинирани извори – книги, списанија, магазини и мултимедијални извори; глобална достапност до информации, нивно пребарување, зачувување; промоција на библиотеката како јавен информативен центар каде услугите кои ги нудисекогаш се во тек со потребите на корисниците и брзиот развој на општеството.

Ќе се менува и улогата на библиотекарот. Ако во минатото тој претставувал чувар на книгите и на знаењето, денес тој треба да биде посредник и давател на информации и информациски услуги. Ако во минатото библиотеката располагала само со еден вид медиуми или збирки, денес таа треба да претставува мултимедијална библиотека без ѕидови. Во минатото се пребарувало во еден каталог, а денес се користат OPAC, EBSCO, ProQuest и многу други on-line бази на податоци. Во минатото корисникот доаѓал во библиотеката и бил пасивен читател, денес библиотеката треба да дојде кај читателот и да ја поттикне неговата улога на активен читател. Библиотекарот мора постојано да се развива и да се надоградува, да ги следи иновациите од областа на библиотекарството, да ги слуша потребите на клиентите и да се прилагоди на современите текови во професијата.

Во општеството базирано на знаење, токму знаењето (или капиталот на човечкиот ум) ќе стане најбитен елемент за раст и развој на институцијата. Во тој контекст, способноста на вработените кои развиваат нови идеи, создаваат вредности и го иновираат работењето на институцијата, како и институциите кои го поддржуваат и вложуваат во „производство“ на знаењето, ќе станат клучна алка во развивањето на новото општество. Библиотеката, секако, ќе биде дел од нив.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Mojsovska, Silvana: Knowledge society in Macedonia - policy perspectives and challenges. *Во: Economic development : journal of the Institute of Economics, Skopje.*- Skopje, ISSN 1409-7893. - Vol. 14.2012, 1, p. 67-82
2. Mojanchevska, Katerina; Simjanovska, Violeta. *Creating knowledge-based organizations : knowledge management research within ciil society organisations in Macedonia, Skopje 2011*
3. <http://www.europarl.europa.eu/portal/en>
4. https://hr.wikipedia.org/wiki/Društvo_znanja
5. http://www.gesci.org/assets/files/Country_Needs_Analysis_Summary.pdf
6. http://wiki.lib.sun.ac.za/images/1/17/Michael_Gorman-Five_new_laws_of_librarianship.pdf

Библиотечните збирки како средства за комуникација

Чупић Марија,
Кривокућа Славица
Народна библиотека „Стеван Сремац“, Ниш
cupicmarija@yahoo.com
cecakrivokuca@yahoo.com

Резиме:

Јавните библиотеки како културни институции играат значајна улога во воспоставувањето на врските меѓу луѓето и заедниците од различни култури, на локално, национално и меѓународно ниво.

Во овој труд сакаме да ја покажеме важноста на библиотечните збирки и нивната презентација во процесот на поврзување. Акцентот е ставен на не книжната граѓа, односно уметнички колекции, аудио и видео снимки на културни настани, во овој случај на традиционалните нишки музички манифестации.

Го претставивме Кабинетот на графика, како единствена збирка на графика во Националната библиотека „Стеван Сремац“ во Ниш, почнувајќи од специфичната природа на уметноста, која како невербална комуникација на емоции и идеи, лесно го наоѓа својот пат до луѓето, без разлика на сите културни и историски разлики.

Потоа укажавме на збирки на звучни и филмски записи, музички манифестации со меѓународна репутација, Nishvill, Норски фестивали и Музички едикти и нивните креативни потенцијали на поврзување.

Континуираната работа на обликување, систематизација и дополнување на библиотечните збирки и нивната презентација, посебно на збирките на не книжна граѓа, вклучувајќи ги уметничките материјали, звучните и филмски материјали, се дел од некој вид мисија да се поврзе библиотеката со локалната заедница, корисниците и креаторите во областа на уметноста.

Клучни зборови: библиотечни збирки, Кабинет по графика, Народна библиотека „Стеван Сремац“ Ниш, јавни библиотеки, оддалечени корисници.

Library collections as a means of communication

Summary:

Public libraries as institutions of culture play a significant role in establishing connections between people and communities of different cultures at local, national and international level.

In this paper we want to show what importance in this process of connecting have the library collections and their presentation. The emphasis is on non-book materials, namely the art collections and on audio and video recordings of cultural events, in this case on the traditional Niš musical events.

We also presented the Graphic Cabinet as a unique collection of graphic prints at the Public Library “Stevan Sremac” in Niš, starting with the specific nature of art which as a non-verbal communication of emotions and ideas, easily finds its way to people regardless of all cultural and historical differences.

We then pointed out the collections of sound and film recordings of musical events with an international reputation as Nashville, Choral Festival and Music Edict and their creative and linking potential.

Continuous work on the design, systematization, supplementing library collections and their presentation, specially collections of non-book items including art, sound and film materials, is a part of

kind of a mission to make connection between the library and the local community, the users and the artists.

Keywords: library collections, Graphic Cabinet, Public Library “Stevan Sremac” Niš, public libraries, remote users

Народните библиотеки и нивната улога

Библиотеките доживеале големи промени во вршењето на својата основна дејност, како и начинот на разбирање на своите цели и задачи. Покрај традиционалните активности кои се и понатаму насочени кон собирање, обработка, чување и давање на материјали на користење, денеска во фокусот се отвореноста на библиотеките за сите корисници и достапноста на материјали и информации.

Јавните библиотеки како културни институции играат значајна улога во воспоставувањето на врските меѓу луѓето од различни култури и заедници на локално, национално и меѓународно ниво, како и на собирни места, или со користење на интернет. Презентацијата на збирките преку интернет, или формирањето на многуте дигитални збирки придонесоа за запознавање на културната разновидност и стимулираат интересирања и размена на знаење.

Во мултикултурни средини јавните библиотеки набавуваат материјали на малцинските јазици, информациите ги ставаат на располагање на соодветниот јазик и писмо и сл. Нашата библиотека работи во етнички простор кој е претежно српски, но, според пописот од 2011 година, Ниш има 260 000 жители, од кои 6 996 Роми, 927 Бугари, 823 Македонци, а 3 018 жители не се изјасниле.

Вороднокрајниот оддели посебните фондови од Националната библиотека „Стеван Сремац“ во Ниш дел од фондот го сочинуваат публикации на ромски јазик. Библиотеката учествуваше во проектот кој се спроведуваше во рамките на Декадата за вклучување на Ромите (2005 – 2015), под наслов „Ромите и библиотеката“. Во рамките на петгодишниот договор со ромската заедница и култура, преку различни програми, како и бројот на единици на материјали на ромски јазик во нашите фондови, ги охрабрија библиотекарите да отпочнат со подготовка на печатен каталог на публикации на ромски јазик, Ромите во библиотечни збирки – библиографија, која се состои од 330 единици материјал.

Редовниот фонд исто така содржи книги, списанија и некнижен материјал на бугарски јазик, весниците „Братство“ и „Другарче“ и списанија та за литература и општествени прашања „Мост“ се добро искуство библиотеките постојано да собираат материјали на јазикот на малцинството. Треба да се напомене дека е воспоставена прекугранична соработка меѓу Ниш и Софија на општинско ниво, што придонесува за размена на идеи и проекти за зајакнување на односите меѓу соседите и двонасочна размена на информации, со богати културни содржини на двата ентитета.

Уметничка колекција во библиотеките без граници

Меѓу збирките на Библиотеката може да се најдат уметнички збирки во рамките на кои се чуваат графички листови, цртежи, постери, каталози, изложби и референтна збирка како база на податоци за изучување на овие материјали.

Овие колекции се особено вредни и претставуваат исклучително средство за естетски комуникации. Во својата суштина уметноста, како посебна творба на човечкиот дух, се чувствува и лесно наоѓа пат до луѓето, без разлика на сите културни и историски разлики.

Во роднокрајниот оддел и посебните фондови од Националната библиотека „Стеван Сремац“ постои богата уметничка колекција.

Кабинет по графика

Одделението за графика е основано во средината на деведесеттите години, како единствена збирка на графики во Србија, со цел да се промовираат визуелните уметности, главно од страна на

домашни автори. Првите донатори се познатите домашни автори: Миодраг Анѓелковиќ, Миодраг Нагорни, Велизар Крстиќ, Александар Девич, Бранко Николов, Перица Донков и др, додека во текот на формирањето на збирката во следните години бројот на единици се зголемува, а фондот се збогатува со графики од други автори од земјата и светот. Така, во одделението за графика се нашле работи од Бошко Карановиќ, Бранко Миљуш, Радован Крагулј, Владимир Величковиќ, Мерсад Бербер, Светозар Самуровиќ, Божидар Јаќац...

Збирката се пополнувала исклучиво со подароци и не може да се зборува за редовен прилив на материјал на годишно ниво. Последниот голем прилив доаѓа како подарок од графичарот Миодраг Нагорно во 2013 година, кој содржел 100 предмети, со одреден број примероци од цртежи и графички дела на автори од поранешните југословенски републики и на дела на странски автори.

Денес, колекцијата се состои од 250 единици. Графичките листови се обработуваат во согласност со меѓународните стандарди за библиографски некнижен материјал ISBD (NBM), во електронска НИБИС базата на податоци. Поради специфичната природа на материјалот и на вредноста на материјалите, складирањето и чувањето се од големо значење за неговата заштита и времетраење. Графиките се поставени во рамките на потпишување од страна на формат (Go I- Go V) во фиоки со соодветни димензии, хоризонтално одвоени едни од други со листови хартија со посебни својства.

Во каталогот *Кабинет графика Народне библиотеке Стиван Сремац у Нишу*, кој беше објавен во 2008 година, се обработени 177 оригинални дела кои Библиотеката ги поседува. Денес, колекцијата се состои од речиси двојно повеќе графики, благодарение на дарожливиот одзив на автори од различни страни кои ги поврзала благородната намера визуелните материјали, уметничката и културната вредност, во средината со богати сликарски и графички традиции, да ги чуваат и да ги претставуваат низ фондовите на библиотеките.

Гостувањата на уметници од бившите југословенски простори, групни изложби и сл., отвораат можности за соработка со лица кои презентираат во Галеријата на современа уметност во Ниш. Ликовната колонија Сичево, која традиционално се одржува во прекрасниот амбиент на селото во близина на Ниш и импресивната Сичевачка клисура, собира сликари, скулптори и графички уметници од целиот свет и остава можност колекцијата ГСЛУ и уметниците остават белег на Библиотеката, односно одделот за графика.

Колекција на уметнички дела

Делата чии техники не припаѓаат на мултиоригиналната уметност се сместени во колекција на уметнички дела. Меѓу овие дела се наоѓаат цртежи, колажи репродукции (на пр. репродукции на цртежи и акварели на стариот Ниш, итн.). Репродукциите имаат повеќе документарно значење за културниот развој на локалната заедница, многу пониско уметничко значење во однос на оригиналната продукција на авторот.

***

Графиките од нашата колекција беа изложени во галерискиот простор (ГСЛУ), каде јавноста може да види со што располагаме. За жал, Библиотеката нема соодветен простор за постојана поставка на овие дела. Невидливите содржини кое се чуваат во магацините и депоата на музејот не се погодни за слободен пристап до информации на што се темели современото библиотекарство. Со дигитализација на уметничкиот материјал и чување во виртуелната галерија, би се реализирала нивната целосна достапност и презентација, како и нивниот потенцијал за поврзување.

Збирка на аудио визуелен материјал

Една колекција на аудио и филмски материјал е важен извор за различни видови истражувања. Оваа збирка во нашата Библиотека делумно се однесува на меѓународен настан: Nišvill, Хорски фестивал, Музика Едикт, итн.

Ниш со традиционална манифестација Nišvill (цез фестивал) се впиша на мапата на водечките фестивали во Европа. Аудио и видео снимки од Фестивалот се сместени во годнокрајниот оддел, влегоа во електронската база на податоци и се достапни за корисниците.

Меѓународната хорска прослава, со долга традиција од половина век, на секои две години собира хорови од различни земји. Меѓународниот фестивал на духовна музика Музика едикт, исто така се одржува двапати годишно од 2009 година. Досега на фестивалот учествуваа 40 ансамбли од 20 земји од светот. Традиционалните новогодишни концерти се собираниште на филхармонии од соседните земји. Детскиот фестивал на ромски песни „Амародром“ ги афирмира децата на малцинството и нивниот музички дар.

Аудио и видео снимките на овие настани се за внатрешна употреба и може да се најдат речиси исклучиво во нашата Библиотека. Дигитализирани и тие би биле на располагање на интернет.

***

Континуираната работа на дизајнирање, систематизација и дополнување на библиотечните збирки и нивната презентација, специјалните колекции на не книжени предмети, вклучувајќи и уметнички материјали, звук и филмски материјали, се дел од некој вид на мисија за поврзување на библиотеките во локалната заедница, корисниците и креаторите на уметноста.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Vladojević, Ivan. *Hod po džezu*. Beograd: Ind Media Publishing, 2015.
2. Јевтић, Драгица. Кабинет графике Народне библиотеке ``Стеван Сремац`` у Нишу. Ниш: Пунта; Д. Јевтић, 2008.
3. Нишки лексикон. Уредник-координатор Драгица Јевтић. Београд: Службени гласник; Ниш: Град Ниш, 2011.
4. „Становништво према националној припадности, по градским општинама, по попису 2011.“. Статистички годишњак града Ниша (2011): 81.

Библиотекарството во Македонија и новото време

Радослав Љубиќ, виш библиотекар
ЈУ Градска библиотека „Браќа Миладиновци“ – Скопје

Апстракт

Библиотеките со векови го носеле ореолот на „столбови“ на културно-образовните вредности на луѓето, вечни извори на знаење и мудрост. Нивната моќ е во книжното богатство кое го поседуваат, тој „нектар“ на знаење, мудрост и вештини кои генерации и генерации ги користат за подобар, почовечен и побогат живот. Библиотеките не се само извор на информации од разни научни области, тие се втемелувачи на културните вредности на нашиот народ, неговата културна самобитност и идентитет. Место каде се негуваат и надоградуваат интелектуалните, културните, воспитно-образовните вредности на младите, граѓаните во целина. Но, времето си го прави своето и овие институции, како и самото општество, се „приморани“ да се реструктурираат, во своите работни активности да ги вметнат барањата и потребите на „новото време“. Информатичката технологија, дигитализацијата како врв на генијалноста на човековиот ум, се длабоко втемелени во сите општествени процеси, а библиотекарството (во светски рамки), како една од најважните културни гранки, одамна се придружи кон овој тренд што значи прогрес, развој, просперитет. За нас, библиотекарите нема дилема во кој правец треба да се движи библиотекарството во Македонија, на институциите и одговорните лица во нив е дали ќе овозможат услови за минимален исечок кон она што значи современо, светско библиотекарство.

Клучни зборови: извор на информации, културни вредности, ново време, дигитализација, современо библиотекарство, воспитно-образовни вредности.

Abstract

Libraries through the centuries have been considered as „columns“ of cultural and educational values of the people, eternal sources of knowledge and wisdom. Their power lies in their literary wealth—the „nectar“ of knowledge, wisdom and skills that have been by many generations. Their aim is better life, life that is more humane and full of intellectual values. The libraries represent not only a source of information from different scientific fields, but also they are founders of a nation’s cultural values, sovereignty and identity. They are places where people’s intellectual, cultural and educational values have been nurtured. But, the new time of technology has its own demands and institutions like libraries, as well as the society itself, have been forced to overhaul and embrace applications and needs of the „new time.“ Information technology and the process of digitization, as the acme of brilliance of the human mind, are deeply established in each and every social process. The librarianship on a world scale, as one of the most important cultural field has joined this trend that means progress, development, prosperity. For us, librarians there is no doubt which direction should the librarianship in Macedonia take. It depends on the institutions and people in charge whether they will facilitate conditions for minimal leap forward towards modern worldwide librarianship.

Библиотекарството- културна гранка од национален и јавен интерес

Библиотеките во Македонија, според Законот за библиотеките, ја имаат таа „привилегија“ активно да учествуваат во воспитно-образовниот процес на младите генерации, трасирајќи го нивниот иден интелектуално-професионален живот. Покрај тоа, нивна задача и цел е достапност до библиотечните фондови за сите категории граѓани, без разлика на возраст, верска, политичка или друга припадност, давање информации од секаков вид, се разбира од доменот на нивниот интерес. „Библиотеките се отворени за јавност (цитат од Законот за библиотеките) и преку

користење на библиотечниот материјал го шири образованието и трајно ги задоволува културните и другите потреби на пошироката јавност, придонесува за унапредување на стручната и научно истражувачката работа...“ И, општо, библиотекарството, како културен процес, векови наназад е дел од општественото живеење и опстојување, играјќи мошне важна улога во остварување на вековниот идеал на овој народ, изградба на здраво и силно општество каде граѓаните ќе се чувствуваат среќни и задоволни, а младите поколенија ќе бидат носители на прогресот во сите домени на општественото живеење. Библиотекарството е можне важна алка во „синџирот“ културни процеси на секое општество, „папочна врска“ помеѓу самобитноста и културниот идентитет на секој народ. Влечејќи корени од светите „Кирил и Методиј“, преку средновековните манастирски и црковни библиотеки, па сè до денешните национални, јавни, универзитетски и др. библиотеки, овие институции биле и останале бастиони на пишаниот збор, места каде се негувала и негува народната мудрост, македонскиот фолклор, научно-истражувачката мисла, се промовираат новите современи технолошки идеи, изуми.

Македонското библиотекарство – сегашност, иднина

Македонското библиотекарство не смее и не може да биде нем набљудувач на напливот од нови идеи, информатичко-технолошки иновации, современи форми на работа кои како вулканска лава ги запоседнуваат библиотечните простори. Времето во кое живееме од библиотекарите бара енергичност во работењето, постојана надоградба, пред сè информациска и прифаќање на новите начини на работа. Каков било вид импровизација, статичност во прифаќањето на светските текови е чекор назад од зацртаниот пат кон прогрес, библиотечен развој, јакнење на културните вредности. Кога би направиле некаква анализа, споредба на состојбите во библиотекарството во Македонија и развиениот свет, резултатот би бил, спортски да се изразиме, наш убедлив пораз. Затворени во својот „балкански сон“, оставени на маргините на општеството, библиотекарството, како културна гранка од национален и јавен интерес, не ја заслужува позицијата која во овој момент ја има. Напротив, ако за библиотеките се вели дека се „храмови“ на културата, тогаш државата мора да има сосема поинаков пристап кон нив како во начинот на финансирање, така и во вреднувањето на улогата и значењето кои овие институции ги имаат во процесите на јакнење на идентитетот и самобитноста на овој народ. Но, тука во воздухот лебди и едно прашање без одговор: Дали ние библиотекарите треба еднаш засекогаш да застанеме на браникот на нашата професија и цврсто и бескомпромисно да се избориме за својата позиција во општеството, бидејќи повеќе од очигледно е дека истата во моментот е во „пат“ позиција!?

Библиотеката – место на средби

Освен фактот дека библиотеките се извор на човечкото знаење, тие можат и мораат да бидат место на средби од „низок интензитет“ (Audunson i Varheim), кои им овозможуваат на посетителите да осознаат нови, поинакви интереси и вредности, за разлика од други места на средби од т.н. „висок интензитет“, каде посетителите веќе делат заеднички вредности и интереси. Значи, библиотеките (народни, јавни итн.) можат својот простор да го понудат за потребите на различни работилници, предавања и трибини, со што се обогатува културниот и општествениот живот на нивните посетители. Тука мора да се воспостават блиски односи со разни здруженија, граѓански движења, владини и невладини организации, институции од областа на науката и културата итн. Соработката со универзитетите, образовните институции (основно и средно образование) треба да биде многу активна и интезивна, бидејќи најголемиот дел од нашите корисници произлегуваат од овие средини. Библиотеката треба да биде простор каде ќе се негува и развива креативноста и истражувачкиот дух на младите. Преку организирање серија работилници, предавања итн. овие средби од „низок интензитет“ би ги поттикнале младите да ги искажат своите природни предизпозиции кон одредени научни дисциплини, а користењето на библиотечните ресурси би помогнало во нивната научно-истражувачка надоградба. Културните манифестации биле и ќе бидат дел од библиотечните процеси, но тие мора уште повеќе да се интензивираат и надградуваат со нови содржини. Богатството на народното творештво, народниот фолклор треба и мора да бидат чест декор на библиотечниот простор, тоа е камен темелникот на нашиот идентитет, нашиот јазик и опстојување.

Информатичката технологија како библиотечна реалност

Компјутеризацијата, информатичката технологија се резултат на бескрајноста на човековиот интелект, тие се основна движечка сила на прогресот во сите домени на општеството: науката и техниката, економијата, образованието, културата... Библиотекарството, како еден фрагмент во бескрајниот мозаик на човековата генијалност, одамна е во „стегите“ на компјутерско-информатичкото царство. Тоа бенигно се шири низ светот, го владее просторот и времето и не признава граници, нестручност, незнаење и пасивност во работата, однесувањето. Библиотеките мораат да бидат делодоваа светска реалност, технологиите кои се длабоковкоренетиво современите библиотеки мора да станат наша реалност. Со воведувањето на компјутерите и автоматската обработка на податоци, библиотекарите добиваат нови задачи. Компјутерите „преземаат“ многу работни активности во библиотеките, почнувајќи од набавката на книги, преку нивна обработка и услужување на своите корисници. Преку воспоставените библиотечни информативни системи овозможен е пристап до базите на податоци низ целиот свет, на тој начин информациите стануваат достапни за корисниците на библиотечните услуги. Компјутерската мрежа во суштина е единствениот мултимедијски систем кој во потполност го „надраснува“ времето и просторот и библиотекарството во Македонијане не останало имуно на овие технолошки иновации. Имено, Заедницата на југословенските национални библиотеки во 1987 година го прифати системот на заемна каталогизација, како заедничка основа на библиотечно-информацискиот систем и системот на научни и технолошки информации на Југославија, а улогата на носител на развојот на организациските решенија и на програмската поддршка ја презеде Институтот за информациски науки (ИЗУМ) од Марибор. Во 1991 година ИЗУМ го промовираше системот COBISS (Кооперативен онлајн библиографски систем и сервиси), како надградба на системот за заемна каталогизација. Тогаш започна да се користи истиот акроним и за соодветната програмска поддршка. Заради распадот на Југославија, библиотеките надвор од Словенија потоа истапија од заедничкиот систем на заемна каталогизација, за да во 2003 година во Белград се потпише спогодбата за воспоставување на мрежата COBISS.Net и слободниот проток на библиографските записи што се креираат во автономните библиотечно-информациски системи на Босна и Херцеговина (COBISS. BIH-SR), Црна Гора (COBISS.CG), Македонија (COBISS.MK), Словенија (COBISS.SI) и Србија (COBISS. SR). Подоцна спогодбата ја потпишуваат и библиотеките од Бугарија (2006 г.) и Албанија (2013 г.).

Задоволување на потребите на корисниците

Според IFLA стандардите за народните библиотеки, поимот корисници на библиотечните услуги се однесува и на оној дел граѓани кои мометно не се, т.е. кои се можни корисници. Притоа акцентот е на идентификација на можните корисници, а можните целни групи се луѓе од сите старосни граници, поединци или групи со посебни потреби (тука е вклучена нова „група“ – луѓе кои не знаат ништо за услугите на библиотеката), како и институции од поширокото општествено живеење. Посебно се нагласуваат услугите за деца и се наведува дека библиотеките (народни, јавни) имаат одговорност во помагање да научат да читаат, при одбирање книги и слично. Освен децата треба да се подучуваат и информираат родителите како да ги користат услугите кои ги нудат библиотеките, а сè во полза на воспитно-образовниот процес на нивните деца. Услугите за младите се исто така од голема важност. За „поголемите“ библиотеки IFLA советува книжниот фонд и инвентарот да сочинуваат посебен оддел, што ќе овозможи младите да ја почувствуваат библиотеката како втор дом, место каде ќе поминат пријатни и интересни моменти. Библиотеките мора да го подржуваат севкупното животно учење, соработувајќи со училиштата и другите образовни институции (основни, средни школи, факултети). Тие се должни да обезбедат книжен фонд со кој се развива писменоста и основните животни вештини, како и простор за учење за сите корисници кои немаат услови за тоа. Кога е во прашање слободното време, се очекува давање информации поврзани со предметот на интерес на корисникот, како и начинот на користење на слободното време, а сè во духот на културно-уметничкиот развој на грѓаните од сите возрасни групи.

IFLA посебно ги истакнува библиотечните услуги на специјални групи корисници, а тука влегуваат и корисници кои од разни причини не се во можност да ги користат истите. Тие услуги можат да бидат подобрени со употреба на нови технологии, на пример програми за синтеза на говор,

онлајн каталози, мрежно поврзување на далечина и слично. Можеме да го споменеме примерот од Хрватска каде народните библиотеки спроведуваат т.н. библиотерапија и логобиблиотерапија, т.е. програми за описменување и читање на лица со посебни потреби.

Библиотеката како „дневна соба на етникумите“

Библиотеката, според IFLA-стандардите, посебен акцент треба да стави во помагање при обликување и одржување на културниот идентитет на заедниците (читај етникумите во Македонија), по примерот од Хрватска каде постојат библиотеки кои даваат библиотечни услуги на сите етнички заедници кои живеат таму, при што книжниот фонд за истите е достапен на нивниот мајчин јазик (библиотеките „Цветан Димов“ и „25 Мај“ кај нас поседуваат книжна граѓа на албански, турски, ромски јазик). Исто така, се препорачува организација на разни културни манифестации по повод значајни датуми и личности од историјата на етничките заедници во соодветната држава (според IFLA) и тоа во посебна соба намената за тоа, т.н. „Дневна соба на заедници“, каде ќе се изведуваат литературни читања, промоции, изложби, разни средби и работилници на јазикот на соодветниот етникум.

Професионални норми и стандарди

Во погоре наведениот текст честопати се споменуваат зборовите Меѓународни стандарди според IFLA, и во текстот што следи накратко ќе објасниме што е тоа и за какви стандарди станува збор. Овие стандарди ги донесува Меѓународната библиотекарска асоцијација IFLA (International Federation of Library Associations). Главната задача на оваа асоцијација е да го осовременува библиотечното работење и да ја унапредува соработката помеѓу библиотеките во светот. Стандардите кои ги вовеле IFLA овозможуваат единственост во обработката и користењето на книжната граѓа, како и поголема успешност во размената на информациите помеѓу библиотеките. Овој стандард дава можност библиотеките, согласно на нивните потреби, самостојно да одлучуваат за обемот на елементите што ќе ги користат при обработката на своите книжни фондови. Со еден збор, со стандардите што ги вовеле IFLA се опфатени сите библиотечни процеси, но и вештините, знаењата, професионалните и човечките квалитети, особини кои треба да ги поседува секој библиотекар. Според IFLA-стандардите за библиотечно работење, секој библиотекар, независно за кој вид библиотека се работи (народна, градска, училишна итн.), е личност која:

- одлично ги познава библиотечните процеси: набавка, прием на нови книги, нивна техничка и стручна обработка (каталогизација, класификација) и подредување;
- позитивно и без предрасуди комуницира со деца и возрасни, граѓани од која било националност, верска и расна припадност итн.;
- ги согледува потребите и желбите на корисниците;
- соработува со сите вработени, разменува искуства со библиотекарите од својата и другите библиотеки;
- ги препознава и разбира културните различности;
- ја познава теоријата и методологијата на библиотечната дејност и практично ја применува;
- добро го познава книжниот фонд, врши брза услуга на корисниците (ученици, студенти, вработени, пензионери и сл.);
- поседува информациски вештини и способност за давање информации од секаков вид, има желба и капацитет за стручно усовршување и надоградба;
- умее да користи компјутерско-информациски технологии, пред сè користење на интернет-технологијата, програмскиот пакет Windows;
- им помага на учениците, студентите и другите категории корисници при користење на библиотечните извори и информациски технологии;
- промовира и организира литературни читања, средби со писатели и одбележување на значајни датуми и личности од историјата;
- го поттикнува истражувачкиот дух кај учениците, студентите и сите корисници кои имаат

такви интереси и желби.

Овие стандарди покажуваат и докажуваат дека библиотекарот мора да поседува голем човечки, интелектуален и стручен потенцијал, дека тоа не е само обичен работник чија задача е да ја земе книгата од библиотечната полица и да му ја даде на корисникот. Новото време бара од библиотекарите широк спектар на знаење од разни области, постојана стручна, професионална надградба и спремност за прифаќање на новите предизвици кои ги носи модерната технологија. Секоја недоверба, неприфаќање на новите технологии и предизвици во библиотекарството значат чекор назад, додека тркалото на прогресот неодминливо граби кон просперитетна иднина. Новата технологија бара желба, знаење, иновативност и креативност во секојдневните активности. Секоја спротивност значи „сурогат“ иднина во библиотекарството, па затоа не смееме по никоја цена тоа да го дозволиме.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

1. http://www.cobiss.net/platforma_cobiss-MK.htm
2. Котовчевска, С. (2007). Македонското библиотекарство низ вековите, Скопје: Котовчевска С.
3. Меѓународни библиотечки манифести IFLA/UNESCO. 2014, приреѓивачи и редактори превода Весна Ињац и Драгана Милутиновиќ. Београд : Библиотекарско друштво Србије.

Развојната библиотерапија – дел од библиотеките на новото време

Гордана Пешевска, виш библиотекар
НУУБ „Св.Климент Охридски“ – Битола
e-mail: gordana.peshevska@yahoo.com

Апстракт

Користењето на книги избрани врз основа на нивната содржина во една планирана програма на читање е со цел да се олесни состојбата на пациентите кои страдаат од некоја ментална болест или емоционални нарушувања. Идеално, процесот се случува во три фази: персонална идентификација на читателот со посебни карактери (ликови) во планираната програма на читање, што доведува до негова психолошка катарза, која пак води до рационален увид во решението предложено во конкретниот текст и едно големо искуство за читателот. Библиотерапијата се применува на различни начини за многу видови на психолошки проблеми. Лекарите позитивно се изјасниле во врска со успешноста на користење на библиотерапијата во лекувањето на нарушувања во исхраната, анксиозноста, агорафобијата, злоупотребата на алкохол и други супстанции, и стресот поврзан со некои физички нарушувања.

Народните библиотеки и читални со своите трезори на знаење и информации можат да станат главен сервис за помош на луѓето со примена на методите на библиотерапијата.

Клучни зборови: библиотерапија, библиотерапевт, развојна библиотерапија, библиотека, библиотекар

Abstract:

The use of books selected on the basis of content in a planned reading program designed to facilitate the recovery of patients suffering from mental illness or emotional disturbance. Ideally, the process occurs in three phases: personal identification of the reader with a particular character in the recommended work, resulting in psychological catharsis, which leads to rational insight concerning the relevance of the solution suggested in the text to the reader's own experience. Bibliotherapy has been applied in a variety of settings to many kinds of psychological problems. Practitioners have reported successful use of bibliotherapy in treating eating disorders, anxiety and mood disorders, agoraphobia, alcohol and substance abuse, and stress-related physical disorders.

Public libraries and reading rooms with their stock of knowledge and information can also become service points of therapy to affected people by applying the methods of bibliotherapy.

Key words: bibliotherapy, bibliotherapist, developmental bibliotherapy, library, librarian.

Современите библиотеки користат разновидни форми на работење и привлекување на читателската публика за да го одржат чекорот со својот главен конкурент овие години – интернетот. Една релативно нова форма на промовирање на читањето книги е развојната библиотерапија, во светот одамна позната и применета, но кај нас сè уште не заживеела, дури и не е призната како самостојна терапевтска метода. На пример, во САД и Велика Британија библиотерапијата е толку популарна што дури психијатрите, во одредени случаи, наместо лекови советуваат читање книги кај депресија, неурози, агресивност, анксиозност, како и како помошно средство кај висок крвен притисок, мигрена и тахикардија. Конкретно, американските психијатри советуваат во тешките моменти да се читаат делата на класиците Дикенс, Твен, Достоевски, Толстој, Иго, Шекспир, Ман итн.

Претходните две години во соседна Р. Србија се одржани низа семинари за промовирање на развојната библиотерапија, како нова форма на работа и стекнување нова категорија читатели, на кои присуствувале околу 80 библиотекарски и професорски по книжевност.

Корените на библиотерапијата достигнуваат до најдалечното минато кога луѓето, собрани околу логорскиот оган, раскажувале приказни во кои оние што слушале можеле да ги препознаат своите или проблемите на другите луѓе. Еден епиграм на Александарската библиотека, основана околу 300 г. пр.н.е., гласи: „Читањето е лек за умот“. Систематски книгите почнале да се користат како средства за олеснување на проблемите кај луѓето на крајот на XVIII век во Европа, кога во Франција, Англија и Италија книгите почнале да се користат при лечење на менталните состојби на психичките болни. Веќе до 1900 година библиотеките ширум Европа станале задолжителен, составен дел на менталните институции. Терминот *библиотерапија* за прв пат се спомнува во 1916 година од доктор Семјуел Кротерс. После 1916 година библиотерапијата како пракса почнува вртоглаво да се развива. Американското здружение на библиотекарски (АЛА) во 1939 година организира посебен Отсек за библиотерапија. Во шеесеттите години на XX век библиотерапијата „излегува“ од болниците и се обидува да го најде своето место, во едукативен и библиотечен контекст, како самостојна или помошна дисциплина.

Денес разликуваме три видови библиотерапија: **институционална, клиничка и развојна**. Институционалната и клиничката библиотерапија се применуваат во здравствените институции, помеѓу лекарите и пациентите, додека, пак, развојната библиотерапија се бави со здрави лица и има улога во зачувување на постоечкото душевно и телесно здравје, претежно кај лица кои сакаат да работат на себе и на својот квалитет на живот, оние кои ги бараат потребните решенија за животот и за личниот мир, односно оние кои преку читањето ги прочистуваат своите животни ставови поврзани со нивните внатрешни, лични и емотивни вредности. Овој вид терапија е многу популарен во современото општество и најповикани за упатување во развојната библиотерапија се библиотекарите, наставниците или социјалните работници.

За да можат да „препишат“ книга како лек, библиотекарите мораат да имаат широко знаење и свест за потребите на своите корисници, а тоа се квалитети стекнати преку работата во библиотечната теорија и пракса. Со еден збор, добриот библиотекар има голем број особини карактеристични за добар библиотерапевт, па затоа неговата улога во библиотерапевтската работа е од исклучително значење.

Примената на развојната библиотерапија во библиотеката не е ни малку лесна задача, посебно заради фактот што библиотекарот не е терапевт во класична смисла. Секоја библиотерапевтска работилница треба да обработува една животна тема која е интересна и битна, како за возрасните така и за децата. Сите важни прашања од животот на човекот можат да бидат предмет на овие работилници, како што се смислата на животот, моќта и беспомошноста, успехот и неуспехот, оптимизмот и песимизмот, доброто и лошото, правдата и неправдата. После одбирањето на одредена тема од животот, библиотекарот формира своја целна група и припрема работилници. Најважниот дел во припремната фаза на библиотерапевтската работилница е да се одбере граѓа што најмногу одговара за таа тема на работа. При одбирањето на граѓа треба да се води сметка четивото да одговара на возраста и интересирањата на целната група, ликовите да бидат доволно уверливи за полесно да се идентификуваат со нив и да се реши проблемот на креативен начин. Динамичките процеси кои се извршуваат за време на библиотерапијата му овозможуваат на читателот да го промени своето мислење или став.

Самата библиотерапевтска работилница се состои од следните фази:

1. Процес на идентификација
2. Процес на проекција
3. Катарза
4. Увид во проблемите

— Процесот на идентификација е најважниот процес, бидејќи ако тој се прескокне, останатите процеси не би функционираше. Во текот на овој процес читателот во книжевното дело може да се препознае себеси, некоја блиска личност или некое сопствено интимно искуство. Приказната станува дел од внатрешниот универзум на личноста која чита, дел од неговата личност, бидејќи

ја разбудува фантазијата, предизвикува емоционални реакции и дава одредени информации кои ја прошируваат свеста за него самиот и за светот кој го опкружува.

– Процесот на проекција оди паралелно со процесот на идентификација, каде некои содржини читателот ги проектира врз книжевните ликови и на тој начин дополнително го збогатува своето доживување иницирано од читањето. Исто така, при овој процес доаѓа до анализа на своето и туѓото однесување и притоа многу често се пронаоѓаат алтернативни начини за решавање на проблемите.

– Катарза – читателот, делејќи ги емоциите со ликот од книгата, може да доживее емоционално растоварување и олеснување од стресот, притисокот или која било друга душевна или телесна напнатост, предизвикани од животните проблеми и секојдневните тешкотии. Во антиката поимот *каатарза* имал двојно значење: патолошко-медицинско и етичко значење. Целта на трагедијата во антиката била да постигне катарза која морала да има етички и разбирлив карактер. Од оваа катарза морало нешто да се научи, емоциите да бидат објаснети со разум и да бидат препознатливи. Морало да се дојде до лично спознание кое луѓето многу ги допира и погодува. Аристотел сметал дека, всушност, трагедијата предупредува на сериозноста на животот и овозможува гледање на проблемите од повисоко етичко гле-диште и нивно разбирање дека, сепак, правдата владее со светот и дека ни-кој, ако нема вина, нема да трпи каз-на. Така, катарзата ќе остане синоним за духовно и интелектуално прочисту-вање во современата теорија на кни-жевноста и во библиотерапијата.

– Увид – понекогаш увидот во туѓите проблеми истовремено е и увид во нашите сопствени проблеми, па читателот може на таков начин да го реши својот проблем. Преку набљудувањето и забележувањето на сопствените реакции на одредени случувања во четивото, читателите постигнуваат состојба на свесност поради која полесно ги решаваат своите проблеми и стануваат поспремни за предизвиците кои животот ги става пред нив.

Резиме:

Постојат низа сведоштва за позитивниот ефект на библиотерапијата. Читањето доста помага во борбата против депресија, анксиозност и други лесни психички потешкотии. Впрочем, читањето не лечи, но има голема улога во спознавањето на некои нови ситуации, состојби и постапки на личноста која чита. Процесот не се случува преку ноќ. Сепак, крајните ефекти од успешната библиотерапија се чувствуваат на долг рок и истите можат да помогнат доколку дојде до слични потешкотии во иднина. Библиотерапијата, како вид на терапија, посебно добро делува кај деца кои патат од сериозни заболувања, емоционални проблеми, со насилство во семејството, мали деца кои имаат тешкотии во учењето, со прифаќање на авторитет и со создавање на пријателство. Според научните истражувања направени во време на Втората светска војна, ранетите војници кои читале книги за да го скратат времето, многу побрзо и поуспешно закрепнувале за разлика од оние кои не се дружеле со книгата. Едноставен заклучок е дека книжевните четива имаат многу силно дејство врз читателот, посилено и од некои медикаменти. Богатото искуство кое се стекнува уживајќи во ликовите од книгите побудуваат силни емоции, ја поттикнуваат фантазијата и ги прошируваат видиците, т.е. ја движат менталната граница на читателот со која е ограничен поради незнаењето, предрасудите, влијанието на околина.

Придобивките од библиотерапијата се повеќеструки

- подобрување на концентрацијата;
- зголемување на самовербата;
- дава стимулација и мотивација;
- ги подобрува социјалните вештини и развива емпатија;
- ја подобрува креативноста и самоизразувањето;
- ги развива вештините на комуникација и развојот на говорот;
- ја подобрува емоционалната добросостојба;
- го подобрува квалитетот на живот.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

1. American Library Association (n.d.) Bibliotherapy, retrieved from <http://www.ala.org/tools/bibliotherapy>
2. Bašić, I. 2011, Biblioterapija i poetska terapija: priručnik za početnike. Zagreb: Balans centar.
3. Bowman, Cynthia Ann. 2000, Using Literature to Help Troubled Teenagers Cope with Health Issues. Westport, Conn: Greenwood Press.
4. Carroll, Pamela S. 1999, Using Literature to Help Troubled Teenagers Cope with Societal Issues. Westport, Conn: Greenwood Press.
5. Cornett, Claudia and Charles Cornett. 1980, Bibliotherapy: The right book at the right time. Doctoral dis, Phi Delta Kappa Educational Foundation.
6. Crago, Hugh. 2004, Bibliotherapy and psychology, International Companion Encyclopedia of Children's Literature, Second Edition, Volume 2, ed. Peter Hunt.
7. Doll, Beth and Carol Doll. 1978, Bibliotherapy with Young People: Librarians and Mental Health Professionals Working Together. Englewood, Colo.: Libraries Unlimited.
8. Dovey, Ceridwen. 2015, Is Reading the New Therapy?, New Yorker, June 9.
9. Forgan, James W. 2002, Using Bibliotherapy to Teach Problem Solving. Intervention in School and Clinic vol. 30 no. 2.
10. Ouzts, Dan T. 1991, The Emergence of Bibliotherapy as a Discipline. Reading Horizons Vol. 31, No. 3, http://scholarworks.wmich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1614&context=reading_horizons
11. Rubin, R. 1978, Using bibliotherapy: a guide to therapy and practice. Phoenix: Oryx Press.
12. Schneider, R. (2005, September 6). Graphic novels boost interest in reading among students with disabilities, retrieved from http://www.iupui.edu/news/releases/050906_graphic_novels.htm
13. <http://www.hbook.com/2006/05/using-books/what-ails-bibliotherapy>
14. <http://www.minddisorders.com/A-Br/Bibliotherapy.html#ixzz469yz3fY7>

Потреба од повторно откривање на библиотеката, во контекст на новото време и новите трендови во библиотекарството

д-р Биљана Кочишка
м-р Гордана Андреева
ЈУ Градска библиотека „Браќа Миладиновци“ – Скопје

Апстракт

Главно прашање во трудот е „Што ќе се случи со библиотеките во новото време и како ќе еволвираат во процесот на трансформации во дигиталната ера“. Некогаш постоење на библиотека без книги и полица беше незамисливо но сега се чини е неизбежно. Оваа одлука ќе биде само еден чекор поблиску до разрешување на кризата на идентитет на библиотеките во овој 21 ви век. Улогата на библиотеката во дигиталната ера е изградена врз основа на три клучни средства: луѓе, место и платформи. Библиотеките ќе опстанат само доколку заедницата која ја опслужуваат ја има вистинската потреба од нивно постоење. Затоа се поставуваат две клучни прашања: Како ја замислуваме библиотеката во 2020 година, но како и во 2017? Бидејќи работите се менуваат толку многу брзо да уште од 2012 до 2013 се потенцираше „она што се назира на хоризонтот“.

Библиотеката на иднината ќе биде институција во длабока транзиција и реструктурирање на своето портфолио во однос на услугите и инвестициите. Некои работи нема да се променат многу во однос на улогата на библиотеката за помагање на луѓето како мрежа за пристап до информации, потоа физичките материјали и начинот на нивно позајмување. Некои работи мора целосно да се трансформираат. Потреба од нова инфраструктура на библиотеките, читални, социјален информативен центар, иновативна лабораторија, креативни индустрии – „До каде може да ги прошируваме јавните библиотеки?“

Ново време, нови трендови во библиотекарството – време на иновации. Што се подразбираме под терминот иновации?! – Иновациите го насочуваат вниманието кон развивање на повеќе сервиси, услуги, но и кон начинот на размислување на поединците. Библиотеките прераснуваат во нов свет на знаењето. Нови простори, нови услуги, нови платформи одат во контекст на нови способности на библиотекарите. Се поставува прашањето кој е „новиот библиотекар?!“. „Дали се потребни менаџери или лидери?!“

Одговорот на овие прашања во време на редефинирање на поимот библиотека и библиотекарство ќе се формулира во презентацијата на овој труд.

Клучни зборови: библиотекарство, нови трендови, иновации, креативност, менаџмент, лидерство, стратегија

The librarianship in Macedonia and the new time

Abstract

A major issue in the paper is “What will happen to library in future, reinventing Libraries.” Once the existence of a library without books and shelves has been unthinkable but now seems inevitable. This decision will be one step closer to resolving the crisis of identity of libraries in the 21st century. The role of the library in the digital age is built on three key resources: people, place and platforms. Libraries will survive only if the communities they serve have real need for their existence. Therefore are two key questions: How do you see the library in 2020, but also in 2017? Because things are changing so quickly even from 2012 to 2013, just to highlight what immediately is on the horizon.

Library of the future will be an institution in deep transition and restructuring portfolio in terms of services and investment. Some things will not change much: the role of the library in helping people

to access information, then physical materials will still be purchased for the library`s collection and will continue to circulate as they have for decades. Some things must be completely transformed. Need for new infrastructure of libraries, reading rooms, Social Information Center, an innovative lab, creative industries - "How far can we expand public libraries?"

New time, new trends in the library - a time of innovation. What do we mean by the term innovation?! – Innovation entails attention to the development of both services and the mindset of individuals. Libraries develop into a new world of knowledge. New spaces, new services, new platforms go in the context of new Ability librarians. The question is who is the "new librarian?!" "Do they need managers or leaders?!"

The answer to these questions during the redefinition of the term library and librarianship will be formulated in the presentation of this paper.

Keywords: library, new trends, innovation, creativity, management, leadership, strategy

Некогаш постеење на библиотека без книги и полици беше незамисливо, но во ерата на дигитализација е речиси неизбежно. Улогата на библиотеката во време на информациски бум е изградена врз основа на три клучни средства: луѓе, простор и платформи. Библиотеките на XXI век ќе опстанат само доколку заедницата која ја опслужуваат ја има вистинската потреба од нивно постоење. Оваа констатација е произлезена од одговорот на двете клучни прашања на трудот, кои се основна тема и насока во истражувањето спроведено од авторите. Прашањето: „Како ја замислуваме библиотеката во 2020 година, но како и во 2017 во поблиската иднина“ беше поставено помеѓу вработените во Библиотеката, но и на нашите корисници.

Стручните согледувања се дека библиотеката на иднината ќе биде институција во длабока транзиција и реструктуирање на своето портфолио, во однос на услугите и инвестициите. Некои работи нема да се променат многу во однос на улогата на библиотеката за помагање на луѓето, како мрежа за пристап до информации, како и физичките материјали и начинот на нивно позајмување. Од друга страна е целосната трансформација, потребата од нова инфраструктура на библиотеката како објект и иновативност на услугите – социјален информативен центар, иновативна лабораторија, креативни индустрии, хабови, клубови... и оттука проилезе и второто прашање: „До каде може да ги прошируваме јавните библиотеки?“

Во понатамошниот текст ќе бидат изнесени стручните согледувања на авторите како одговор на поставените прашања и заклучоците од презентацијата на трудот на 43-то Годишно собрание на БЗМ и реакциите на колегите на содржината на презентацијата.

Што ќе се случи со библиотеките во новото време и како ќе еволвираат во процесот на трансформации во дигиталната ера?

Преку проучување на повеќе примери за јавни библиотеки во САД и Европа и нивно запознавање во директен контакт, авторите на трудот констатираа дека библиотеките се во криза на идентитетот. Зошто? Имено, минатиот век беше време на информациски бум и развој на информатички технологии кои променија речиси сè во светот. Нови технологии на комуницирање, социјални мрежи, он-лајн ресурси, отворен пристап на информации, distant learning, lifelong learning...

Овие библиотеки не поткликнаа пред новите предизвици, туку напротив, ги поставија во своја корист. Имено, јавните библиотеки се поставија на ново ниво – „Пристап до информации“ – „Светот на изобилство од информации креира нови, од суштинско значење, вештини и способности да создадеш вредност од информацијата и да продуцираш ново знаење...“¹

Новиот пристап на библиотеката како културна институција овозможува развој на модерно општество, базирано на економски, образовни, граѓански и социјални можности.

Поимот „културна институција“ сè уште е актуелен во дефиницијата на терминот БИБЛИОТЕКА и во новиот „Пристап до информации“, токму во време кога се занемарува заштитата и чувањето на културното богатство, напротив, тие ја обновуваат оваа услуга преку повторно поврзување со заедницата, локалната историја, уметност, литература, личните податоци. Како пример е посочена Градската библиотека на Манчестер, Англија, каде постои посебен оддел за истражување на историјата, фото архива која ја збогатуваат локалните жители со стари фотографии, ги формираат

1 Clifford A. Lynch, "The Public Library in 2020", Scarecrow Press, 2013

своите семејни стебла и го истражуваат потеклото на фамилиите од локалната заедница. Библиотеката е место каде изложуваат локалните уметници, промовираат дела локалните писатели, значи не им се потребни светски имиња за да организираат културни настани, сè потекнува од локалната заедница. Затоа и ја рedefинирале БИБЛИОТЕКАТА како „излог на локалната власт и заедницата“. Овој пример е одговор на прашање за опстанокот на библиотеците.

Библиотеките ќе опстанат само доколку заедницата на која ѝ користат ја има вистинска потреба од нивно постоење.

Крајна дестинација е 2020 година, поставена во ова истражување, воедно и визија и цел на проектот „Future Library“ поставен на глобално ниво, додека авторите го реализираат и локално бидејќи се дел од програмата на овој проект. Кога беше презентирана визијата за библиотеката до 2020 година, наидовме на спротиставени ставови на нашите колеги. Имено, колегите од помладата генерација ги поддржуваа идеите и предлозите за промени, додека постарите колеги сè уште се на ставот дека библиотеката треба да биде место само за книги и рафтови. Идеата за мултифункционалност ја отфрлаат како нешто наметнато од американските библиотечни трендови.

Во контекст на нивните ставови, уште еднаш потенцираме дека некои работи нема да се сменат при давањето на услуги – помагање на корисниците преку пристап до информации (клучен фактор – „луѓето“), циркулација на книги, весници (клучен фактор – „физичките материјали“), поставеност на печатени форми на рафтови и поголем простор за напоредно извршување на различни видови услуги, мултифункционалност (клучен фактор – „простор“), развој на образование и дополнување на знаењето (клучен фактор – „платформа“). Единствена промена е рedefинирање на поимот БИБЛИОТЕКА и нејзино реинвентирање.

Рedefинирање на библиотеката со последователен процес на реинвентирање

Корисници – родители
ученици
тинејџери
студенти
пензионери
автори

**КРЕАТИВНОСТ
ЉУБОПИТНОСТ
ИМАГИНАЦИЈА**

Простор – рафтови
читални
предавални
амфи театри
лабаратории
хабови
мејкерспејс

**СИГУРНОСТ
ПОВРЗУВАЊЕ
КОНТАКТИ**

Платформа – систем на знаења
Нови услуги и сервиси

ИНОВАЦИИ

Клучните фактори ги надополнуваме со нови категории, согласно новите потреби на информациските и информатичките технологии, од кои произлегуваат нови сервиси и услуги, со што се потврдува дека „...Библиотеката ја има потребната ДНА за понатамошен опстанок и напредување во ова ново, со информации богато и на знаење базирано општество“.¹

Следниот чекор кон крајната цел Библиотека во 2020 е Стратегијата за развој која, според согледувања на авторите, треба да биде во согласност со Стратегијата на IFLA 2016 – 2021 и Агендата на ОН 2030. Градската библиотека „Браќа Миладиновци“ – Скопје има своја Стратегија за развој и акциски план за периодот 2012 – ’16, одобрена од Советот на град Скопје и градоначалникот и ја спроведува согласно акциониот план. Во следниот период ќе следи нејзино надополнување за период од следни четири години.

Стратегијата за библиотеките би требало да се заснова на следните фактори:

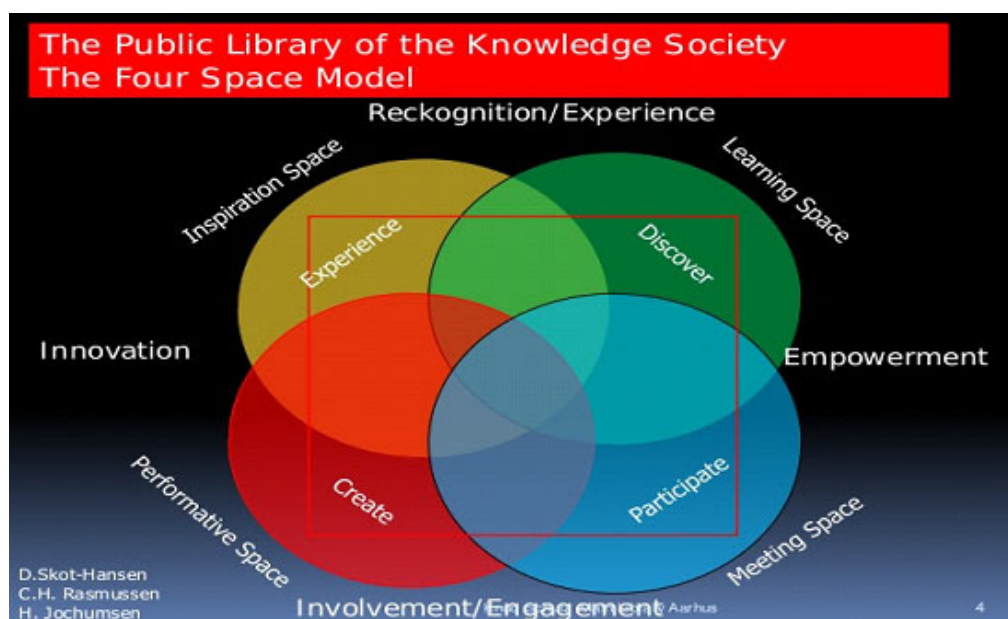
- позиционирање на библиотеката во општеството;
- информираност и знаење;
- културно наследство;
- градење на капацитети.

Бидејќи IFLA ќе ги поддржат и ќе ги вклучат во мрежата само оние библиотеки кои ќе ги застапуваат овие стратешки насоки.²

Согласно стратешките насоки, првата фаза за позиционирање на библиотеките ја определуваме преку потребата за редефинирање на поимот *библиотека* и реинвентирање на институцијата. За следните фази потребно е да се направат промени на инфраструктурата и човечките ресурси.

Светските библиотекарски трендови ги трансформираат библиотечните објекти од магацини со книги во простор со помалку полица, а повеќе компјутери, пред сè поради „пристапот“ кон информацијата. Ако некогаш тоа била големи историски згради, денес можете да најдете на библиотека и во shopping mall... тие се познати како „трето место фокусирани кон учење“, makerspaces, bookless social club, co-working spaces, start-up place... значи библиотеките повеќе се за креативност, а помалку за пасивни библиотечни активности како читање и гледање.

Овие трендови се повеќе прифатливи за јавните библиотеки кои во големите европски градови се трансформирале според данскиот модел на „four space“. Имено, станува збор за промена на објектот од магацински простор во отворен простор со дел за учење, потоа простор за инспирација, простор за средби и простор за настани.

1 Deborah L. Jacobs, Director Global Libraries program, Bill&Melinda Gates Foundation

2 Повеќе за Стратегијата на веб страната на IFLA www.ifla.org

Простор за учење – читање

- игра
- предавања
- курсеви
- презентации
- медиа

Простор за инспирација – филм

- музика
- релаксација
- клуб на читатели
- средби со уметници

Простор за средби – состаноци на локалната заедница

- дебати
- презентации

Простор за настани – перформанси (уметнички, музички, драмски)

- концерти
- работилници

Последната фаза во трансформацијата на библиотеките е промената на ресурсите, во овој случај човечките ресурси, или потребата од **нов библиотекар на XXI век**.

Новиот библиотекар има повеќе задолженија, но и поголеми способности. Пред сè е технолошки напреден и постојано ги следи новите трендови, не плашејќи се да ја употребува технологијата... web sajt, e-mail, you-tube, facebook, blog... тоа се новите пропусници кон светот на социјалните мрежи. Новиот библиотекар истовремено е и тренер на учениците и студентите и „инфо-гуру“, промовира и печатена книга и инфо литература. Библиотекарот на повисоко ниво има и менаџерски способности, го извршува целиот работен процес сам (project manager), ги следи потребите на корисниците, дава одговори на прашања (ask librarian), врши евалуација, продава идеи (маркетинг). Тој е суперхерој на корисниците од 7 до 77 години.

За да може овој процес на трансформација да заврши успешно и безболно, потребно е некој да го менаџира. Се поставува прашањето: **Дали ни се потребни менаџери или лидери?** Одговорот е дека директорот (кај нас сè уште се користи овој поим за раководењето на институција во културата), ако е вистинската личност, ќе ја менаџира работата и ќе ги води луѓето. Добриот менаџер е и добар лидер, бидејќи се подразбира да има подолготрајна и далечна визија, талент да го пронајде потенцијалот кај своите вработени, да ја ослободи нивната креативност, треба да знае да постави стандарди на однесување и комуницирање како меѓу вработените така и со корисниците. Добриот менаџер насочува, развива и решава проблеми. Добриот менаџер ја води институцијата кон триумф.

Заклучок

Напишаниот труд е резултат на истражување спроведено во Градската библиотека, како потреба и задача од проектот INELI Balkan, во кој е вклучен д-р Биљана Кочишка, како и професионалните искуства на м-р Гордана Андреева од стручен престој во повеќе европски и американски библиотеки, како и заклучоците од презентацијата на 43-то Годишно собрание на Библиотекарското друштво на Македонија.

Примерите и идеите можат да бидат основа за промени во библиотечното работење во Македонија, бидејќи сите библиотеки (со ретки исклучоци) имаат потреба од итно редефинирање и реинвентирање, доколку сакаме да влеземе во мрежата на библиотеки кои ќе бидат мапирани од страна на IFLA и ќе бидат вклучени во трансформационските процеси на културните институции во Европа и светот.

Search for information on the internet and contemporary role of libraries in modern society as information centers

Aleksandra Adžić

Stevan Sremac Public Library, Borivoja Gojkovica 9, Nis, Serbia

Dragana Stojković

American corner Stevan Sremac Public Library, Borivoja Gojkovica 9, Nis, Serbia

Abstract

In performing any kind of job that requires searching through Internet resources researchers are unanimous in one: the most important of all is to get credible information in the easiest and fastest way. Not having to raise any doubts about the accuracy of data sources on the Internet is a big relief for every researcher. The purpose of this paper is, in general, to present the Library as the reliable provider of useful, updated and fast information for users throughout the world. Knowing the very ins and outs of searching for the information on the Internet, many libraries start to initiate their own mechanisms for positioning themselves as the key institutions in information storage and its circulation in the broadest sense of the term.

Keywords: library, search data, web crawlers, information, search engines

1. Introduction

“Information seeking is thus a natural and necessary mechanism of human existence”¹.

One of the characteristics of contemporary life is the need for fast and reliable information that can be obtained by several mouse clicks. Reliable sources of information are invaluable in circumstances when the abundance of information on the Internet often causes a dilemma on what to choose as valid, verified and quality respectable. However, such a large number of different resources, as well as various searching tools the purpose of which is to sift the information, bring about much confusion that often leads researchers in a completely wrong direction. In such and similar situations, the Library, as the institution of credibility, the place where knowledge has been stored over centuries, is expected to “direct and sharpen” the insight into the immense universe of information for the benefit of users and, at the same time, redefine the user groups by actively integrating the achievements of digital technology. It is clear to anyone who has wandered through various confirmed and unconfirmed pieces of information on the websites what sort of trouble can create a great amount of information when one has to decide what to choose. There is neither the General Index of Terms nor the Unique Library Catalog on the Internet; a variety of texts written from the personal point of view is offered to us as a resource the credibility of which can be trusted arbitrarily. That is why the importance of libraries is undisputed today - being firm guardians and collectors of knowledge for a long time, they have an immeasurable significance in the provision of inexhaustive information. In other words, there is an increasing need for more comprehensive bibliographies, good classification and sorting of information, as well as its better accessibility on the Internet.

2. The significance of libraries as information centers

Considering the fact that most people mainly look for information on the web, libraries should allow not only the content visibility but also its high ranking on the Internet. This implies that libraries

1 Marchionini, 1995

have to make an effort to supply their users with reliable and verified information in the most efficient way and to impose themselves as the most competent suppliers as far as rendering of quality information is concerned. The task and role of modern librarianship is to provide all of its resources to its users in the simplest possible way. In order to achieve this, it is necessary to become acquainted with users' information seeking behaviour on the net as well as what data sources are mostly consulted in a process of searching. In order to satisfy the needs of users, libraries ought to connect with the most used services and databases in the world, and alternately, to develop their own services and offers (applications). In addition to this, users should be given thorough instructions on browsing through the library sources as an indispensable part in their work.

There is an undeniable tendency to upload all human knowledge into the information space, in order to make it more accessible and more protected. By applying unique and modern library standards, a different approach in providing and storing information has to be undertaken. The librarianship, as well as librarians themselves, becomes one of the most important factors of social development, responsible for the most effective, fastest and reliable circulation of information. They assume the role of professional mediators whose task is to educate users how to apply library tools and facilitate their orientation through the world of cross-linked information. An increasing amount of electronic information affects libraries nowadays in such a way that they are obliged to take over a leading position in practicing new skills so as to provide users with proper access to useful information. All the above mentioned calls for situational awareness where librarians are expected to share a significant part in the digital world.

3. The role of the library

One of the most significant obligations of libraries today is to ensure access to various sources of knowledge such as scientific literature and information, documentalistics, archivistics and others, as well as the exchange of scientific, technical, business, entertainment and other information, both in printed and electronic forms. A work is considered to be half accomplished when, out of a mass of search results, one knows how and where to extract useful information from. In order to find verified information, the searched data must relate to the subject of the search, be systematically and precisely formulated as well as theoretically and empirically verified. Researchers become often uncertain about the way to sort out valid and useful data. The help of the librarian is more than welcome because being knowledgeable and experienced, they can instruct users how to find the corresponding literature, in what way to carry out the data search, what the easiest modus to reach the required references is, in what way to download necessary data so as to save and cite references, and so on. In the long run, the primary concern for a user is not whether the information is obtained via library resources or the resources from outside, but how to distinguish between the valid and futile information, whether it is true or false, updated or not. In a vast amount of information in various sites offered on the Internet, finding the right data is much like looking for a needle in a haystack. Therefore, the role of the librarian is significant more than ever. The librarian must possess sufficient expertise and experience to guide the researchers to the reliable data, through the safe, virus-protected and updated websites. That is why libraries are expected to have the safest and the most updated websites today. However, there are still many of them not ready to take over their new position. This particularly refers to small-size libraries that do not meet new standards and demands and what is worse, cannot afford the necessary changes. Despite this, the way out ought to be found.

4. WEB search

It is desirable to use the library search services in seeking for credible information on the Internet. Sometimes using the search services for general purposes is enough, but there are cases when using the advanced search services for particular areas is more than a necessary approach. Yet, a combination of several search services for obtaining the most relevant data is the best solution. In this way one receives a smaller number of hits in the search results, but it is closer to what is being searched. However, besides using a combination of search services, it is possible to come upon a situation when a great number of hits with the specified term are displayed as the search result. In such a situation, the number of hits should be narrowed down to the Internet addresses that deal with the requested topic. This can be achieved by using the advanced query syntax. The advanced query can be done in any web site and its use does not require additional training of users. By running the advanced query, Internet search

engines take into account the given criteria, and in accordance with those criteria the search results are displayed.

4. 1 Wikipedia

The first question is what are the most widely used sources of information on the Internet ie.where do the search engines get their information from? There are web sites that are positioned mostly at the top search results, being among the first ones on the list of the hits as far as data search is concerned. Wikipedia can be taken as one of striking examples. It is an open electronic encyclopedia recording a monthly visit of more than 500 million and belonging to the sources of information which are regularly consulted. Wikipedia is constantly being developed by thousands of developers and volunteers. Although students and scientists are advised to use it with caution because of its often unproved, unreliable and unupdated information, it is still the most consulted data source thanks to its simple graphical interface, fast data upload, search options in multiple languages and possibility for anonymous searches. Over the course of time, the use of Wikipedia has become a matter of habit. Taking into consideration the habits of users on the Internet, libraries should take serious steps in linking their content with the most commonly used sources of information. When we consider Wikipedia from the standpoint of libraries, there are several solutions. It is recommended that everyone searching through Wikipedia has a possibility to be transferred to library resources. These resources, on their own part, should be rich in content and completely accessible. Libraries are offered to decide on how to solve the question of their presence on Wikipedia - whether they will do the edit of the pages on Wikipedia on their own part, whether data will be updated on a regular basis and who will do the update - volunteers or the library staff whose task is to provide the necessary and detailed information. An important thing is also to specify whether libraries are going to share an active role in the academic community, regarding their contribution to Wikipedia. This implies from the standpoint that if something is not displayed on Wikipedia, it is considered to have not any importance, to be just a piece of information existing in a text string. There goes a saying today that data can be found anywhere, meaning anywhere in Wikipedia. For users who do not have an open access to periodicals, magazines and digital content the use of which requires a subscription, Wikipedia is the unique source of access. Despite the fact that all information is not available in free access, most of the information is free of charge. A lot of visits to Wikipedia are a useful index of where libraries and publishers could share their content. From all this, there arises the question of how to entice users to consult Wikipedia in such a way that it becomes the starting point in their search and not the end one. There is an increasing amount of programs and applications for fast access to library databases owing to which users can have a full-text overview of articles and other stuff, while being logged on Wikipedia at the same time.

5. Elektronik data base

5. 1 Dbpedia

Knowledge of the function and interdependence of data bases and metadata linking play a crucial part in rendering high quality information. In addition to this, it is useful to find out more about Dbpedia project, the aim of which is to take over structural, multi-language data from Wikipedia in order to make them available by means of semantic networks and Linked Data technologies. The project comprises knowledge data bases of 111 different language versions of Wikipedia. The biggest data base was created out of the English version of Wikipedia and encompasses over 400 million data describing 3.7 milion definitions. Dbpedia data base is designed to provide better simplification and sorting out of data as well as easier and more sophisticated search. It is programmed in such a way that any update within Wikipedia implies an automatic content change within Dbpedia. Dbpedia has been developed to such an advanced level that it is possible, upon a request, to obtain, for example, a list of all cities in New Jersey having more than 10000 inhabitants or all Italian composers from the 18th century up to now.

5. 2 OCLC (Online Computer Library Center)

OCLC is a non-profit organization founded in 1967 in Ohio (SAD). The mission of this organization

is to compile, by the means of one unique network, all library, museum and archive data in the world. Availability of titles, oeuvres and other documents in the OCLC can be checked through the richest bibliographic data base known as WorldCat that gathers the data from 72000 libraries, museums and archive societies. This is a good example confirming the fact of how much it is important for the libraries to work upon the online bibliography of their collections, digital content visibility and regular data update. In other words, if the management of a certain library decides to publish its content through the OCLC, establishing in this way a cooperation with the OCLC staff responsible for data implementation, they can be sure that their library database will be successfully adjoined to the world data base (WCKB -World-Cat KnowledgeBase Integration Script). WorldCat database is constantly being enriched in its content by linking e-resources of libraries throughout the world in a way that enables their update, visibility, availability and shareability. The WorldCat knowledge database allows a simple upgrade of e-library resources. In comparison to traditional databases, WorldCat is not tied to only one application but exerts more complex functions that enable a smooth search of available resources, as well as maintenance of the licenced and e-resources. There is also an option to generate bibliographic citations for a specific work. While doing a copy and export of citations, a pop-up window appears with the list of the most used citation styles. In order to apply a certain style, it is necessary to mark a citation and paste it into a specified document. While searching information on the net, one can rely on several classifications. Reliable information from a specific area of interest is possible to obtain through commercial information systems (Chemical Abstracts, Biological Abstracts, MEDLARS, ISI, NTIS, METADEX, itd.). A number of world organizations such as FID -International Federation for Information and Documents, IFLA - International Federation of Library Associations, ISO - International Organization for Standardization, INPADOC - International Patent Documentation, etc., are responsible for classification and distribution of information.

5. 3 OPAC (Online Access Public Catalogue)

E-library catalogues are compulsory tools in data search nowadays. A digital database OPAC can compile data of one or more libraries. This data base allows users to obtain useful information such as whether a certain publication is available or not, whether it is free to check out or it is used restrictively within the library premises, then if it might be read online, etc. The database offers bibliographic descriptions of books, magazines as well as non-book materials. In other words, OPAC represents, in fact, a unique catalogue as a primary means in data mining for both clients and libraries.

5. 4 Europeana and world digital library

While discussing digital libraries it is worth mentioning Europeana, a central portal of the European digital library, founded by initiative in 2005. Europeana occupies an important place on the net enabling an easy and simple access to library, archive and museum catalogues of more than thirty European countries. These collections represent the European cultural treasure of books, periodicals, music oeuvres, photographs, manuscripts and film industry works. This is a multi-language portal accessible in all languages spoken in the member countries of the EU.

In comparison to Europeana, WDL (World Digital Library) compiles the world cultural heritage material. The World Digital Library was founded in Paris in 2009. It was officially opened on April 21 at the UNESCO headquarters in Paris. The foundation of such a complex data base was supported by the Library of Congress together with more than thirty partner institutions and establishments. As the WDL is an e-data base that exists on a global level, it has been programmed to display its content in seven world languages: Arabian, French, English, Chinese, Portugese, Russian and Spanish, although there is also a number of materials in other languages too.

Access to the content on both portals, the European and global one, is unlimited and free, including an advanced search option. It would be worthwhile to get the URLs of these two digital libraries as the topmost results on the first page after the search for information has been sent by researchers, scientists and all those looking for reliable data sources. In addition to this, let us count just several strong arguments and justified reasons why users ought to consult these and similar web sites: an easy and fast access to reliable data, a fast upload of photos and other multimedia content, protection from dangerous virus threatening content on the net, etc. There are indications to make these portals both the starting and ending points in data search.

6. Data search

Data search is in intermittent, everyday process of development. It is based on automatized system that subsumes more different areas: information technologies, mathematics, computer sciences, librarianship, physics, statistics. Data search is brought down to metadata mining, the purpose of which is to describe a certain term. Metadata are embedded within related separate databases or within hypertextual databases on the net. Data search is carried out by search engines whose programs behave actually as computer robots or spiders (crawlers, web robots), indexer and server, the purpose of which is to respond upon requests. These search engines are responsible for intermittent surveillance of all internet pages, location of the updated information and deletion of the unupdated resources. The crawlers find and classify the pages from where they do the data sorting, analyse and define indexes for terms, placing all, afterwards, in the knowledge database searchable by means of key words. Some of internet browsers that do the indexing in this way are Google, Yahoo, Alta Vista, HotBot, Lycos, Excite, etc. Special search programs that engage more browsers in the same time are known as metasearch engines. Crawlers or web robots visit web locations, find new information by key words, requests and specialized search techniques. After this, by the help of HTTP protocol, all the obtained information is distributed to the default search engine that does a further information processing. This operation is known as crawling. Web robots have to surveil primarily the most popular and visited web pages following every word or link to them. Everything that has been visited is sent further to the default browser for indexing and information processing after which the URLs are kept. Surveillance by web crawlers is not compulsory. A great number of web site owners do not accept web robots on their pages for a variety of reasons: a web robot, while doing the surveillance of pages, can cause additional overload and server failure; the data speed and update are not at satisfactory level in cases when dynamic pages are surveilled, the content of which is usually changed more times a day. Due to all this, programers and authors of web pages can implement a metamark within the inscription so as to inform the crawler about its function (i.e. what words, links and parts of pages it is allowed to surveil and what not). On such a defined page, web robots have to follow the protocol written for them.

However, library web sites are not that dynamic and web crawlers are always welcome. The aim of every library is to enlarge the number of web site visits, so that the presence of web crawlers is more than appreciable in placing library portals at the top of search results in different internet browsers.

7. Virtual reference libraries

“Bad libraries build collections; good libraries build services; great libraries build communities.” -R. David Lankes

All previously mentioned is a good example why national and local libraries should present their content on the net. Of special importance for every library is the development and management of its own services. One of the services is the virtual reference library, the aim of which is rendering of information over the net. Using digital reference library is time saving, especially for users working in virtual educational environment and depending on various information resources. Virtual reference library can work either in real time or delay time response, i.e. users can get a piece of information in two ways – by direct communication with the librarian over a chat program or by waiting for a response after the request has been sent. A good number of libraries work on the enhancement of this type of service by means of direct contacts established with users in the domestic country and throughout the world, respectively. Every library department has its reference librarian who is in charge of answering different questions regarding books, articles, dissertations, information search, location of a searched document, descriptions of bibliographic elements and so on. In order to put into service the virtual reference library, it is necessary to develop it as a long term user service and integrate it with the existing services. That includes certain investments in staff, equipment, internet connection and space. The quality function of virtual reference library requires several conditions to be fulfilled such as meeting users' demands, enrichment of library collections in e-resources, access to particularly licensed issues, quality service assessment, alternative ways of searching for necessary information in cases when the service is out of reach, promotion of internal and external links to attract more potential users of the service. It is

advisable to permit, to a certain level, the access to the virtual library service for unregistered users. It states to reason to define the rules of behavior, parameters and levels of service as well as requirements exceeding the frame of service (i.e. if the service is not cost free or similar).

Virtual reference library can function in more ways. If the service is provided in real time response i.e. users establish a direct communication with reference librarians (synchronous virtual reference service), a minimal number of working hours has to be defined on the basis of the library size, number of clients and disposable budget. It is worthwhile mentioning that real time response reference service is still a big challenge although the term of digital library in its narrowest sense is a synonym for a piece of e-information obtained in real time. A great number of libraries limit the online communication to 15 minutes because the answers to more complex questions require consultations with experts or commercial services. Asynchronous type of service means that a certain period of time is necessary to get a proper answer and in this case a direct communication with a librarian is not established. In case that the virtual library is a project of two or more libraries with the similar or same service profiles, it is carried out in a way that the first user to call has a priority over others, no matter if they have not been the registered members of the library whose reference librarian is working at the virtual info desk at the time of the call. In other words, it is not the privilege but priority rights that are respected in rendering the virtual library reference services. In general, these services demand an accessible and searchable data base, reliable chat programs and mutual ventures of two or more libraries if, of course, such conditions are possible to meet.

Different models of reference services offer the access for users with different personality profiles, levels of education and financial status. Privacy data protection is of high importance especially in cases when there is a multiple service rendering. It is vital to define what personal data is stored, in what ways the virtual library services are redirected to other services, what are the ways to address users (business etiquette), what software to choose in accordance with the latest technologies on one side and technical equipment mostly used by an average user on the other one, as well as by people with special needs. Users have an undeniable right to know everything concerning their personal data – what is protected, what is visible (for example, what questions, discussions etc., can be left open in the database to the public), what can be deleted upon their request. In other words, the Rule Book on keeping and managing the stored data is compulsory as far as this service is concerned.

Interconnectivity of services combined with a carefully designed interface is still one of other important options for a smoother functioning of this service. In addition to this, the option for user interface personalization can make users more comfortable with the service and will probably result in higher number of site/portal visits, the portal being the gate between researchers on one side and digital content on another one. However, the service quality depends much on the human factor because neither of the most perfect systems can substitute a human word, attention, respect, cordiality and reliability. These features are the very essence of modern librarianship – librarians are not only the service providers but the skilled technology and interpersonal communication experts who follow and understand users needs, they are communicators ready to share their knowledge for the benefit of individuals and the society as a whole. The reference library staff has to possess the skills and knowledge of databases, useful data resources and quality search, high level of professionalism in working with different user profiles as well as providing various types of subservices (cases when there are two-part projects). Due to this, libraries have to support orientation programs for librarians and give an opportunity to every member of the staff to do their best in correspondence with their interests, talents and scope of work. Intelligent library digital system, managed by high professional and educated staff is of great importance especially today when demands and requests come in bunches over the internet. Regarding the fact that the virtual library service can function in different ways (FAQ, webinars for group users, video conferencing, one-to-one chatting and so on) there is a necessity for a sort of the reference service standard guide.

Owing to an increasing need for virtual reference libraries, ideas on forming large information centers have come upon, the purpose of which would be to unite the services of small and big-size libraries. However, such a point of view has been abandoned because the mission of library in general is not to grow into a robust call centre where the role of librarians is threatened to become diminished, what is impermissible nowadays when management of reliable information is of the utmost significance. Every institution has its own way of correspondence with users, its business terminology, etiquette i.e. every one can offer the services in accordance with their scope of work. It has been proved in practice that forming a smaller regional consortium is a far better solution than establishing a global call centre.

8. Conclusion

It is obvious that the way to follow users' needs entails a demand-driven development of library databases, user-friendly services with high level functionality and a pleasant interface. Their purpose is to enhance a smooth search of the content in all internet browsers and activate links to the most frequented information sources. Today almost all libraries have their internet presentations with a direct link to the page where the e-library data base can be accessed. It is not a rare case to find links to e-data bases of other libraries too. With the help of library catalogue it is possible to find out data such as publication titles that have been bought, exchanged or received as a gift. The whole process of transformation and adaptation to new challenges is based on the striving to make users aware of the significance of libraries as modern institutions whose mission is to store and share the most complete, the most various and the most reliable information.

According to some resources, the Virtual library of Serbia is visited five times as much as the National Library of Serbia that is visited by users in person. This data is true evidence that existence and credibility of libraries today depend much on their relationship to digital information and its quality, librarian skills to find it and help those searching for it. The urge for being visible on the net can not be achieved by implementing a set of simple marketing steps as in the case when selling a product, but by applying a strategy compatible to the library mission which is to enable access to knowledge and education as well as support in spiritual and professional advancement of both an individual and the whole society.

9. REFERENCES

1. Bubnjević Slobodan, Đavolja posla, Vreme 851. <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=496284> (Accessed January 22, 2016)
2. Cindy Alen, Merrilee Proffitt, Jake Orlowitz, "Wikipedia and Libraries: increasing your library visibility", (ppt presented at the OCLC Research&Collective Insight Webinar, October 21, 2014) <http://www.slideshare.net/oclc/wikipedia-and-libraries-increasing-your-librarys-visibility-41877305> (Accessed January 22, 2016.)
3. Cleveland Gary, "Digital Libraries: Definitions, Issues and Challenges". IFLA - International Federation of Library Associations and Institutions. <http://www.ifla.org/archive/udt/op/udtop8/udtop8.htm> (Accessed January 20, 2016.)
4. Dbpedia. <http://wiki.dbpedia.org/> (Accessed January 18, 2016.)
5. Dempsey Lorcan, OCLC, "Libraries, digital libraries and digital library research" (ppt presented at the European Conference on Digital Libraries 2004, University of Bath September 12 - 17 2004). <https://www.oclc.org/en-europe/home.html> (Accessed January 18, 2016.)
6. Filipi-Matutinović Stela, "Elektronski izvori informacija u nauci značaj, vrste, dostupnost, procena vrednosti", https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=3331 (Accessed January 10, 2016.)
7. Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu (The Faculty of Philosophy, the University in Novi Sad, Serbia). "Uvodna reč - Knjiga predmet. Knjiga hrana za dušu". http://www.ff.uns.ac.rs/biblioteka/izlozbe_knjiga/knjiga_predmet/uvodna_rec.html (Accessed January 18, 2016.)
8. Han Lifeng and Goulding Anne, "Information and reference services in the digital library", Research date. http://www.researchgate.net/publication/228605603_Information_and_reference_services_in_the_digital_library (Accessed January 18, 2016.)
9. Lankes R. David, "The Roles of Digital Reference in a Digital Library Environment". Quartz.syr.edu/blog. <http://quartz.syr.edu/rdlankes/Publications/Proceedings/DigRefWP.pdf> (Accessed January 22, 2016.)
10. Lankes R. David, "The Roles of Digital Reference in a Digital Library Environment". Quartz.syr.edu/blog. http://quartz.syr.edu/blog/?page_id=4598 (Accessed January 15, 2016.)
11. Lemeš Samir, Nadija Haračić, "Internet as a Source of Scientific and Technical Information" <http://www.mf.unze.ba/casopis/broj7/internet%20kao%20izvor%20naucnih.pdf> (Accessed January 22, 2016.)
12. Mabry Hales Celia, *Doing the Work of Reference: Practical Tips for Excelling as a Reference Librarian*. New York: The Haworth Press, 2001.

13. Matuozzi Robert N. and Lindsay Blakesley, Elizabeth "Literary Research and the American Modern Era". Lanham: Scarecrow Press, 2008.
14. Meghabghab, George, Kandel, Abraham, Search engines, link analysis, and user's Web behavior : a unifying Web mining approach, Berlin, Springer, 2008
15. Mitrić Sofija, Traženje informacija (Information Seeking), Čitam pa šta., <http://rubiesbooks.wordpress.com/2014/05/01/trazenje-informacija/> (Accessed January 22, 2016.)
16. Müller, Jeanne Froidevaux, A librarian's guide to the Internet : searching and evaluating information, Oxford ; Rollinsford, Chandos, 2003
17. Nenić Iva, "Prikaz knjige Biblioteka u dvadeset prvom veku", review of The library in the 21st century by Peter Brofy. E-volucija 15, 2007. http://www.bos.rs/cepit/evolucija/html/15/biblioteka_XXI.htm (Accessed January 22, 2016.)
18. Pareek A.K. and Assam Madan S. Rana, "Study of Information Seeking Behavior and Library Use Pattern of Researchers in the Banasthali University", DigitalCommons@University of Nebraska - Lincoln <http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2225&context=libphilprac> (Accessed January 20, 2016.)
19. Piter Klejton, Gari Judžin Gorman, Upravljanje izvorima informacija u bibliotekama, http://sr.wikipedia.org/wiki/Pretra%C5%BEivanje_informacija (Accessed January 19, 2016.)
20. Rushton Erin and Funke Susan, "The Goodness in the Evil of SEO Why Search Engine Optimization Matters to Information Professionals", Information Today Inc. http://www.infotoday.com/searcher/nov11/Rushton_Funke.shtml (Accessed January 20, 2016.)
21. Spink, Amanda, Jansen, Bernhard J., Web Search : public searching of the Web, Dordrecht [etc.], Kluwer Academic Publishers, cop. 2010
22. StartSpot MediaWorks.. <http://www.libraryspot.com/> (Accessed January 22, 2016.)
23. Vijayakumar A. and Sudhi s. Vijayan "Application of information technology in libraries: an overview", http://www.ijodls.in/uploads/3/6/0/3/3603729/file_vol-1_issue2_2011_part-2.pdf (Accessed January 15, 2016.)
24. <http://www.spiderscribe.net/app//?action=download&id=871807-> (Accessed January 15, 2016.)

Библиотекарството во Македонија и новото време

М-р Жаклина Угриноска
Градска библиотека „Браќа Миладиновци“ – Скопје

Апстракт

Тековните општествени промени, кои носат со себе развој на науката и технологијата, вршат силно влијание врз видоизменувањето на функциите на библиотечната дејност, а библиотеката, со својата флексибилност како содржинска компонента, се прилагодува на актуелните општествени потреби, максимално придонесувајќи за побрз образовен, научен, материјален и културен развој на средината во која дејствува.

Историјата на библиотеките е историја на услужување. Исто така, таа е историја на промени. Само една вредност од минатото е задржана и во новото окружување. Мисијата на библиотеката може едноставно да се објасни како овозможување услуги што им се потребни на корисниците. Оваа мисија ја делат сите библиотеки во секоја генерација и во целиот свет. До неодамна на мисијата на библиотеката ѝ се пристапувала на традиционален начин, а за нејзино остварување денес се очекува: соработка, интерактивност, интердисциплинираност, мултифункционалност, мултимедијалност, динамичност, брзина, достапност, пребарливост. Опфатноста на овие особини и активности ги наведува современите теоретичари ваквата библиотека да ја означат како виртуелна или постмодерна. Библиотеката веќе денес, а во иднина сè повеќе, излегува од рамките на централизирана, физички ограничена, статичка, формално организирана единица добива епитети на проблемски ориентирана, технолошки напредна и, благодарейќи на здружувањето, на финансиски независна, ефикасна и професионална институција.

Клучни зборови: Современо библиотекарство 1, современа библиотека 2, Библиотечна дејност

Abstract

The current changes in the society that entail the development of the science and the technology have a strong impact on the modification of the functions of the library activities and the library with its flexibility as a content component adjusts itself to the current society needs, contributing maximally for quicker educational, scientific, material and cultural development of the environment in which it functions.

The history of the libraries it's a history of services. It is also a history of changes. Only one value of the past has been kept in the new surrounding too. The mission of the library can be easily explained by enabling the services which are needed for the users. This mission has been common for each generation and for the entire world. Till recently, the mission of the library was approached through the traditional way and for its accomplishment today collaboration, interactivity, interdisciplinary, multi-function, multimedia, dynamicity, speed, availability and research are needed. The containing of these features and activities leads the modern theoreticians to look at this kind of library like a virtual or postmodern. The library even today has been going out within the framework of a centralized, physically bordered, static and formally organized unit getting the epithets of problem oriented, technologically advanced and thanks to the union, financially independent, efficient and professional institution.

Key words: Modern library science 1, Modern library, library

Вовед

Библиотечната дејност, низ богатата вековна традиција на своето постоење, отсекогаш

била во функција на човекот и неговиот општ напредок и развој. Остварувајќи ја својата благородна мисија, оваа дејност постојано се менувала во согласност со потребите на општеството, се прилагодувала кон барањата на своите корисници, но истовремено имала и свое влијание врз нив.

И за современото библиотекарство важат истите правила и норми бидејќи и тоа се наоѓа пред истите обврски, само што сега, за разлика отпорано, во значително посложена форма. Сложената функција на оваа дејност е резултат на низа обележја на времето во кое живееме. Постојаните технолошки промени во голема мера влијаат на нашиот секојдневен живот. Научните и теничките откритија го забрзаа развојот и овозможија значително скратување на растојанието од пронајдокот до неговата примена во практиката. Сето тоа доведе не само до промена во самиот начин на истражување, туку и до застарување на многу научни методи, а, секако, и до појава на нови гранки во науката. Истражувачката и воопшто научната активност во целиот свет доведе до експанзија и на информацијата во сите области на животот.

Информацијата денес е најважен ресурс во општествениот развој бидејќи без неа не е возможно користењето и на останатите ресурси. Тоа го доведе современиот човек во потполна зависност од свежата и навремена информација од сите подрачја на општествениот живот.

Бидејќи информациите денес се создаваат многу брзо и во голем број, потенцијалните корисници не се во можност да ги пронајдат и селектираат оние кои им се потребни. Голема помош во оваа насока треба да даваат библиотеките, што нив ги прави незаменлив фактор во севкупното современо живеење. Затоа, не е ни случајно што оваа дејност денес, покрај својата културна и образовна функција, успешно врши и информативна функција која има толку голема улога.¹

Почетоците на библиотекарството во Македонија

Почетоците на библиотекарството во Македонија датираат од создавањето на словенското писмо. Кирил и Методиј се родоначалници на првата словенска писменост и првите книги биле основа на библиотекарското дело на овие простори. Нивните ученици Климент и Наум се сметаат за први создавачи на словенските книжни фондови и манастирските библиотеки во Македонија. Со библиотеката на Климент, која се спомнува во житието на охридскиот архиепископ Теофилакт, од која еден дел Климент ја завештил на својот манастир Св. Пантелејмон, а другиот дел на Епископијата, како и со библиотеката на Наум во својот манастир Св. Архангел Михаил, започнува историјата на македонското библиотекарство.

Преродбата донела нов импулс за развојот на библиотекарството во Македонија во средината на XIX век.

Културно-просветните и јавните институции во Македонија, меѓу кои и библиотеките, претрпеле голема загуба за време на Илинденското востание во 1903 година, кога било палено македонското библиотекарско дело.

Културно-просветниот живот во Македонија се обновил во периодот на Младотурската револуција, кога повторно се отвориле читалишта и библиотеки. Но, овој период траел кратко време, сè до Балканските војни и поделбата на Македонија кога културно-просветниот живот бил под силно асимилаторско-пропагандно влијание, кое траело сè до создавањето на македонската национална држава (АСНОМ 02.8.1944)².

Библиотекарството во Македонија и новото време

Библиотекарството денеска е силно насочено кон пронаоѓањето на општествената смисла и оправдание за своето постоење, како и брзото прилагодување на барањата и потребите на новото информатичко време. Во тие процеси се кријат многу ризици, но и созреваат шансите за вистинска професионализација³. Ниту библиотеките можат да се променат без свесна и сеопфатна професионализација на структурата, ниту таа е можна ако библиотеките сами не се трансформираат во отворени, флексибилни, динамични институции кои се подготвени постојано да учат и да

1 М-р Добри Петровски: Трансформација на библиотеките во Македонија, Друштво за наука и уметност, Битола, 1996, стр. 9 - 10

2 Михајло Георгиевски: Манастирските библиотеки и читалишта во Македонија до 1912 година, Скопје, Мисла, 1975, стр.36.

3 Библиотекарска теорија и практика, Библиотекарство, Волумен 31 (2014), бр. 1 - 2

одговараат на предизвиците на информатичкото општество и ерата на знаење

Библиотечната дејност треба да ја поттикнува и да ја задоволува потребата за читање, но и да овозможи културна самоактивност. Минува периодот на класичното читање, така што библиотекарите мора да ги поттикнуваат своите корисници и да им помагаат при користење еден друг вид библиотечен материјал (CD-ром, микрофилмови, дискети, аудиовизуелни материјали и сл.).

Задоволувањето на информативните потреби на населението создава сложени и одговорни обврски за нашите библиотеки, а со тоа и на библиотекарите во нив.

Научната и техничката револуција во светот и кај нас е непосредно поврзана и со брзиот пораст на научните информации. Големиот број научни и други публикации доведуваат до изразената појава што често се нарекува „експлозија на информацијата“. Потребата од повеќе информации во исто време и минимално потрошената енергија е потреба на денешнината. Како одговор е појавата на посебниот вид дејност, наречена научна информација или документација.

Заради сето ова потребна е и промена на библиотеките. Првите обиди се создавање современо организирани библиотечно-информативни центри (БИС), или т.н. „виртуелни библиотеки“, вклучени во библиотечно-информативниот систем (БИС) кои се способни да одговорат на многуте потреби на корисниците. Виртуелната библиотека што ги обезбедува сите позначајни услуги од интернет-мрежата дава голем број совети онлајн, кои им овозможуваат на многуте корисници брзо да се ориентираат во хаосот на услуги и адреси во светот на глобалните мрежи. Според Чарлс Хилдрет, виртуелната библиотека претставува успешен брак помеѓу автоматизираната библиотека и интернетот.

Изработката и функционирањето на единствен библиотечен информативен систем не е само обврска и задача на библиотеките, тој има пошироко значење за Република Македонија не само во домашни, туку и во светски рамки. Македонија, заедно со земјите од Централна и од Источна Европа заостанува во развитокот на информативните и библиотечните мрежи. Затоа се засилени активностите во таа насока⁴.

Од огромно значење се институциите што, според својата организациска поставеност, ги обезбедуваат сите релевантни информации. Библиотеките се трансформираат во современи библиотечни системи, од кои корисниците ги користат богатствата на нивната организациска трансформација и се во директна корелација со способноста на менаџерскиот раководен тим да го обезбеди квалитетот на библиотечна понуда.

Она што го трасира патот на оваа „невидлива“ (invisible profession), но секогаш присутна професија, се нејзините корисници, т.е. сè поголемата потреба за образование и доживотно учење како парадигма на новото време.

Живееме во време на крупни реформски збиднувања во областа на образованието и културата, што промовираат ефективни воспитно-образовни установи кои наполно кореспондираат на опкружувањето и соработката со културните институции. Тоа го промовираат и стратегиските документи, како што се донесувањето на Националната програма за култура на РМ, како и Националната нацрт-програма за развој на образованието во РМ (2005 – 2015).

Библиотекарството на XX век го обележува огромно пораст на печатарската продукција, што изврши големо влијание и зголемување на фондовите на библиотеките со разновиден библиотечен материјал, а книгата стана само еден од носителите на информациите во библиотеката во нејзината корисничка понуда. Техничко-технолошкиот развој, пак, од друга страна, во целост ја измени комуникацијата во сите сфери на човековото модерно живеење, што доведе до трансформацијата на библиотечното работење во сите негови сегменти. Стравот кај библиотекарите дека во иднина не ќе можат да се справат со последиците на дигиталната револуција, посебно кај оние т.н. луѓе од книгата, за разлика од луѓе од бајти, извонредно го обработи авторот Михаел Горман (Michael Gorman) во својата книга „Постојана библиотека“, во која нуди свој поглед, но и решенија за многу важни прашања што го мачат денешниот библиотекар⁵.

Библиотеките со крупни чекори го освојуваат сè поголемиот информациски простор, за денес да бидат еден од највлијателните фактори во секојдневието на нејзините корисници. Сè повеќе се наметнуваат со своите разновидни активности и програми, стануваат дел од туристичката

4 М-р Добри Петровски: Трансформација на библиотеките во Македонија, Битола, Друштво за наука и уметност, 1996, стр. 40.

5 Michael Gorman „Постојана книжница“, ХКД, 2006

понува, не познаваат возрасни граници, како ни одредени специфични групи корисници (на пр., корисници со тешкотии во развојот или личности со посебни потреби).

Основните претпоставки на филозофијата на библиотекарството денес се поврзани со раководењето на библиотеките од професионалци-библиотекари и сè поголем пораст на знаењата во т.н. „општество на знаење“, претпочитајќи ја целосната ориентација кон служење на заедницата, свеста дека секој корисник е свет за себе.

Од друга страна, пак, квалитетот на библиотечната услуга се дефинира според корисничкиот став за неговите потреби, било да се тие образовни, социјални, културни, информациски итн.

Во поново време експанзијата на информации и развојот на информатичкото општество доведе и до зголемување на сè поразлични и нови потреби на корисниците на библиотеките. Дури и една од најголемите библиотеки на светот – Конгресната библиотека, ја подвлекува својата трансформација и ја преформулира својата мисија, па така американските библиотекари истакнуваат дека тие собираат знаења, ги интерпретираат и ги оценуваат информациите и им помагаат на корисниците да ги усвојат⁶.

Со сè поголемата автоматизација на библиотечните процеси што се присутни и во Македонија (системот COBISS), библиотеките, со своите услуги, ќе се приспособат кон изменетите општествени услови со целосна трансформација, како во организациската поставеност, така и во корисничкиот интерфејс. Со проширувањето на електронските информации и комуникации, а посебно на мрежните информации, се создадоа и неопходните услови за појавата на дигиталните библиотеки. Терминот „дигитална библиотека“ не смее да асоцира само едноставен оддалечен пристап до библиотечниот онлајн-каталог, туку и на оддалечениот пристап до самите колекции. Дигитализацијата на списанијата, книгите, визуелната граѓа и архивските збирки ги прават овие извори потенцијално достапни до сите корисници во светот, каде и да се наоѓаат.

Мрежните подобрувања го променија и начинот на комуницирање, што за последица ќе има и значајни промени во традиционалните библиотечни структури, со цел да се овозможи подобро организирање на информациите и пристапот до нив. Тоа што го карактеризира опкружувањето во кое библиотекарите сега работат подразбира подобар пристап до информациите, поголема брзина во прибирањето информации, покомплексно лоцирање, анализирање и поврзување на информациите, перманентни промени во технологијата, недостаток од стандардизација на хардверот и софтверот, перманентна обука на корисниците вработени во библиотеките, како и значајни вложувања во технологијата⁷.

Без сомнение, станува збор за ново, глобално библиотечно опкружување, во кое библиотекарите сè уште се борат да го пронајдат сопственото „место под сонцето“, додека овие процеси во Република Македонија штотуку почнуваат.

Заклучок

Дефинирањето на улогата на библиотеката со векови било едно складиште за книги. Сега, во XXI век, библиотеките се соочуваат можеби со најзначајниот предизвик: луѓето се оддалечуваат од печатените страници, а сè повеќе се пред дигиталните екрани за информации и комуникација. Библиотеките кои се лидери на национално ниво се прилагодуваат на овие промени и се пренаменуваат во библиотеки – центри на заедницата. Улогата на библиотекарите се ребрендира за да се изрази нивната стручност и тие сè повеќе се куратори кои ги водат корисниците низ океанот на информации од каков било формат на постоење.

Не толку одамна мислевме дека библиотеките се осудени на пропаст. Библиотеките беа за книги, книгите се на хартија, а на светот му се случува дигиталното.

Темелите на библиотекарството, што подразбираат каталогизација и обука на корисниците, се подеднакво значајни во ерата на електрониката, како и во ерата на печатените материјали. Овие значајни компоненти, односно содржини на библиотекарството, ќе продолжат да претставуваат солидна основа за сите споменати вештини.

Нивната мисија ќе може да се реализира само ако библиотечните специјалисти не ја „закопаат главата во песок“, со цел да ја избегнат ерата на електрониката.

Информаторите мора да се менуваат и целосно да се адаптираат кон новото опкружување

6 Исто, стр. 57

7 <http://www.ukol.ac.uk/seruices/papers/follett/creth/paper.html>.

на електронски информации, да почнат да одржуваат чекор со новите технологии и да го заземаат местото на стожер во „новите“ библиотеки.

Секоја промена се врши со цел да се доведе старата положба на некоја институција во нова посакувана состојба, која повеќе ќе соодветсвува на потребите што таа ги задоволува. Тоа се однесува и на библиотеките како институции од областа на културата, задолжени да вршат благородна мисија уште од времето на древните цивилизации до сегашните времиња и во иднина.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Бошевски, Миле. 1995, Народните библиотеки во Македонија : зачетоци и развој 1945 – 1995, Скопје: Матица македонска.
2. Георгиевски, Михајло. 1975, Манастирските библиотеки и читалишта во Македонија до 1912 година, Скопје: Мисла.
3. Gorman, Michael. 2006, Постојана книжница, ХКД.
4. Петровски, м-р Добри: 1996, Трансформација на библиотеките во Македонија, Битола: Друштво за наука и уметност.
5. <http://www.ukol.ac.uk/seruices/papers/follett/creth/paper.htm1>

Иновативни активности и нови инфраструктурни проекти за промена на стереотипната перцепција за библиотеката

м-р Милена Ристова-Михајловска
м-р Вилма Јованова, виш библиотекар
НУ-УБ „Гоце Делчев“ – Штип

Апстракт

Целта на овој труд е да направи теоретска и практична паралела помеѓу стереотипите и иновациите, да укаже на важноста од иновативност и да покаже позитивни практики од работењето на Националната установа – Универзитетска библиотека „Гоце Делчев“ во Штип. Корисниците на библиотеките ги класифицираме како активни, потенцијални и недопрени. Перцепцијата на двете последни целни групи за библиотеката е на линија на место за заем на книги. Наша тенденција е да ја промениме таквата перцепција. Во трудов, повикувајќи се на светски истакнати теоретичари, ги дефинираме поимите: *иновација*, *иновациска дејност* и *иновациска култура*. Укажуваме на потребата од итно промовирање на библиотеките и пренесуваме на креативно-иновативни и позитивни примери за активности, за проекти и за уредување на инфраструктурни објекти во Библиотеката во Штип. Ги потенцираме: библиотечниот мултикултурализам, едукативните работилници и обуки во Библиотеката, информативно-едукативните активности во инфобусот, книжевно-музичките и мултимедијални перформанси; даваме два примера за герила-маркетинг и го претставуваме иновативното амфитеатарско уредување на дворот на Библиотеката. Очекуваните ефекти веќе ги даваат своите резултати, а преку нив се обезбедува подобрување на имиџот на Библиотеката на модерен начин, нудење различност во однос на претходните активности и стекнување силна конкурентност меѓу другите библиотеки.

Клучни зборови: иновација, иновациска култура, библиотечен мултикултурализам, иновативни перформанси, герила-маркетинг

Abstract

The purpose of this paper is to make theoretical and practical parallel between stereotypes and innovation, to point to the importance of innovation and demonstrate good practices from the work of the National Institution - University Library "Goce Delchev" in Stip. Library users are classified as: active, potential and untouched. The perception of the last two target groups for the library is a place for borrowing books. Our tendency is to change this perception. This paper drawing on secular prominent theorists define notions of innovation, innovation activity and innovation culture. We are emphasizing the need for urgent promotion of libraries and transmit creative, innovative and positive examples of activities for projects and arrangement of infrastructure facilities in the Library in Stip. We emphasize: library multiculturalism, educational workshops and training sessions in the library, informational and educational activities in the INFOBUS, literary-musical and multimedia performance; we give two examples of guerrilla marketing and present innovative Amphitheatre editing courtyard of the library. The expected effects already given its results, which provide: improving the image of the library in a modern way; offering diversity than previous activities and acquiring strong competitiveness among other libraries.

Keywords: innovation, innovation culture, library multiculturalism, innovative performance, guerrilla marketing

1. Вовед во стереотипот и иновацијата

Долги години стереотипната перцепција за библиотеките е во насока на восприемање, дека тоа се места за примоиздавање на книги или вршење нивни заем. Секако, библиотечната работа подразбира еден систематизиран процес, утврден со Закон, но нашата тенденција е да го свртиме вниманието кон перцепцијата за библиотеките од страна на:

- постоечките;
- потенцијалните и
- недопрените корисници.

Според наше убедување и систематизација, ги генерализираме корисниците во споменатите три целни групи. Каква е библиотеката во нивните очи? Рековме погоре, стереотипот ја карактеризира библиотеката како „установа за примоиздавање на книги“. За да се смени таквата перцепција, една од целите на менаџерскиот тим е да искреира точно утврден план и програма за работа, добро базирани врз принципите на отчетност и транспарентност во областа на односите со јавноста со креирање на медиа-план и мерење на ефектите од него, а притоа со цел да се прави интензивна афирмација на книгата преку разни иновативни активности и инфраструктурни проекти. Иновативноста на менаџерот и на библиотекарскиот тим продуцира нови активности со кои се менува таквата стереотипна перцепција за библиотеката кај јавноста.

2. Библиотеката и предизвикот на новото време

Националните библиотеки се чувари на меморијата и патрони на културата на еден народ. Во средба или судир со епохалните промени и новите дигитални технологии, треба да имаат водечка улога во процесот на прилагодување кон нови форми и потреби. Како, според тоа, промените влијаат на функционирањето на националните библиотеки? Како може библиотеката да ги постигне своите цели? Како може да привлече нови читатели, освен што ќе понуди нови услуги? Како ќе допре до трите погоре наведени целни групи (што понатаму бесконечно може да се расчленуваат)? Можното решение и успехот се кријат во иновациите и флексибилноста. Иновации може да се развијат до недоглед, а нивниот успех би зависел од работата на организацијата како целина.

Неспорно и неопходно е функционирањето на универзитетските библиотеки како места за чување на книжевното добро, како места за прием и обработка на книжниот материјал, како места за чување и примоиздавање на книжниот фонд, како библиографски, издавачки и редакторски центри, како места во кои се чуваат роднокрајни збирки и легати, но, како рамка на сето тоа, предизвиците на новото време бараат поинаква и поинвентивна афирмација на книгата и пишаната мисла.

За да се излезе моќно и очи во очи со предизвикот, во пракса, менаџерскиот тим треба да осмислува континуирани програмски активности на годишно ниво со План за односи со јавноста, базиран на програмските активности што, како резултат, треба:

- да привлече нови читатели;
- да стигне до недопрените корисници преку одење на терен и нивно информирање и давање услуги согласно нивните потреби;
- да привлече недопрени корисници во своите простории;
- да користи герила-маркетинг за претставување на книгата и пишаниот збор пред публиката;
- да користи мултимедијални начини за да ја афирмира книгата;
- да покаже отвореност и пријателство со сите здруженија на граѓани, асоцијации, фондации, правни лица, установи и институции, етнички групи и со меѓународната заедница.

3. Поим за иновација

Иновациите се нов резултат од интелектуална активност и се разликуваат од претходните

традиционални и стереотипни активности за јавноста, преку голем број параметри. Главната разлика лежи во фактот дека иновацијата се сфаќа како фундаментално нова спроведена идеја, олицетворена во нов производ, во нова технологија или во нов пристап кон различната природа на услуги. Втората карактеристика на иновацијата е дека со неа треба да се обезбеди поголема ефикасност (социјална, економска, итн.), а истовремено иновацијата мора да служи како поттик и да биде предуслов за раѓање на следни иновации.

4. Иновациска дејност и иновациска култура

Под **иновациска дејност** се подразбира активност во насока на создавање иновации, што значи:

- формирање идеи,
- нивна имплементација;
- репродукција на нови идеи;
- согледување на позитивните ефекти.

Под поимот **иновативна култура** се подразбира:

- способност на поединецот да ја препознае потребата за иновативно решавање на проблемите;
- отвореност за приемчивост на нови идеи;
- подготвеност за преземање ризици;
- и, што е најважно, подготвеност за спроведување, практична имплементација на идеи, а во некои случаи и нивна комерцијализација.

5. Потреба од итно промовирање на библиотеките

Пред библиотеките, со особена итноост, стои задачата да се промовираат преку инвентивните идеи и активности, така што на тој начин, заедно со другите социјално-општествени институции и установи и граѓански организации, ќе формираат иновативна култура на едно општество. Зошто велите итно промовирање? Во светот постојат длабоки промени поврзани со трансформацијата на општеството, кое тргна на патот на пост-индустрискиот развој. Поради тоа, според водечките научници во областа на културата, приоритет се дава на иновативната култура, бидејќи информацијата и знаењето во денешниот општествен развој се базираат на нивен трансфер преку иновативни активности, а места за тој трансфер на знаења се токму библиотелите. Во меѓународната заедница библиотека денес е, главно, фокусирана на човекот. Со други зборови, сите активности на библиотеката, во целост, треба да се насочени кон:

- помагање на развојот на личноста,
- едукација или општество базирано на знаење,
- нудење нови креативни содржини за афирмација на книгата и
- давање услуги во согласност со активното постоење и подем во информатичкото општество.

6. Иновација во библиотечната пракса

Во една статија Е. Гусева се обидува да ги најде одговорите на прашањата „Што е иновација?“ и „Дали постои феноменот на иновација во библиотечната пракса?“ Авторката вели дека во науката се развиени две основни дефиниции за иновации:

а. иновациите како:

- нов производ или услуга;
- процес за нивно производство;

- иновации во организациски, финансиски, истражувачки и други области.

b. иновациите во социјална смисла се:

- оригинален изум;
- производи базирани на креативност и активност.

Според Руската државна библиотека, под „библиотечни иновации“ се подразбира:

- вграден модел на активности, производи, услуги;
- стекнување карактеристика на апсолутна или релативна свежина;
- одење подалеку од „лекциите“ на традицијата, или излегување од ковот на стереотипите.

7. Креативно-иновативни и позитивни примери за активности и инфраструктурни објекти во НУ-УБ „Гоце Делчев“ – Штип од периодот јануари – јуни 2016 година

7.1 Библиотечен мултикултурализам

Опфатеноста и водењето грижа за сите видови целни групи подразбира и анимирање и реализација на програмски активности за припадниците на етникумите што живеат и се образуваат во Штип. За таа цел е остварено следново:

- реализација на активности со целна група – турски студенти преку претставување на продажната литература на турски јазик и одржување заеднички предавања и поетски читања на турски јазик;
- прослава на кинеска Нова година во просториите на Библиотеката со целна група – кинески студенти во Штип;
- гурѓовденска работилница со целна група – ромски ученици;
- посета до жителите на јурчките села со библиотечниот инфобус и нивно информирање, согласно потребите на тамошното население;
- претставување влашка литература и читање поезија на влашки јазик со ученици од влашка националност во УЗ Три чешми преку инфобусот итн.

7.2. Едукативни работилници во библиотеката

Во соработка со граѓанскиот сектор, со ЗХА „Синергија“, во Библиотеката, во периодот март – јуни 2016 година, се реализираат обуки за невработени жени, кои, освен сертификатите, добиваат и бесплатно членство. Станува збор за обуки за зајакнување на нивните знаења од областа на странските јазици, информатичката технологија, комуникациски вештини и конкурентноста на пазарот на трудот.

„Литературната средба“ има за цел да привлече граѓани од различни целни групи и, освен стереотипното читање поезија, предвидува низа обуки и работилници, отворени и бесплатни за секого. Значајна е обуката за пишување проекти, проектен циклус и застапување и лобирање што се реализира во рамките на „Литературната средба“, а беше, главно, наменета за вработените библиотекари во Библиотеката.

Две тродневни обуки, по повод 7 Април, Светскиот ден на здравјето, и 12 Мај, Денот на медицинските сестри, беа одржани за трудници кои се наоѓаат во осмиот месец од својата бременост. Обуките се наменети за начинот на породување, а во текот на предавањата, преку т.н. „Жива библиотека“, имаа средба со поетеса од Штип, преку читање поезија и влевање дополнителен оптимизам.

„Кафе-чај прошетка преку Јапонија до Штип“ беше насловот на обуката, што за многу заинтересирани граѓани беше одржана во Библиотеката преку претставување на јапонската програма за менаџирање во туризмот, што е со тенденција да се имплементира и во Р. Македонија

и др.

7.3. Информативно-едукативни активности во инфобусот

Подвижната библиотека не треба само да врши дистрибуција на книгата за заем, туку, главно, да ги информира корисниците и преку иновативни начини да допре до сите жители каде што гравитира. Во таа смисла е:

- реализирана кампања против пушењето, по повод Денот за борба против пушењето, во општина Карбинци пред училиштето, при што, освен едукативното предавање, беа поделени флаери, разни видови овошје, зеленчук и бонбони;
- реализирано е предавање за здравјето на забите меѓу жителите на селата Караорман, Лаковица и Селце;
- дадени се здравствени совети преку интеракција и флаери на учениците од с. Калузлија;
- извршено е мерење на притисок и шеќер на повозрасни, стари и инвалидизирани лица во УЗ Три Чешми во соработка со ПЗУ, а во текот на медицинската услуга се читаа литературни сегменти;
- реализирано е предавање за ученици, во соработка со сообраќајната полиција во УЗ Три Чешми, со цел да се дејствува превентивно и со цел да се добијат практични совети за поголема сообраќајна безбедност, а сето тоа по повод одбележувањето на Светската недела за безбедност во сообраќајот и др.

7.4. Креативни музичко-книжевни и мултимедијални перформанси

- реализација на книжевно-музички перформанс во Библиотеката, посветен на родендените на Гоце Делчев и Тоше Проески, што однапред потврдува вклученост на корисници и граѓани од различни целни групи;
- реализација на мултимедијален перформанс со нефаворизирање ниту на Св. Трифун, ниту на Св. Валентин, туку одбележување на 14 февруари како Ден на љубители на книги и библиотеки (Lovers Library Day);
- реализација на мултимедијален перформанс на 24 февруари, по повод Месецот на љубители на библиотеките кои не се само збир на книги, туку чувари на националното богатство на еден народ, под мото „Без библиотеки, нема ниту минато, ниту иднина“;
- реализација на модна ревија „Мода меѓу редови“, преку испишување познати пораки од писатели на самите конфекциски модели. Едновремено, модната ревија протече со претставување на модните дизајни и читање мисли за моќта на книгата, образованието и знаењето.

7.5. Примери за галерија маркетинг

Пр. 1: Паралелно со проектот „Плати кафе со поезија“, при кој библиотекарите ги посетија граѓаните во едно арт-кафе во градот, беше реализиран и проектот „ПОЕЗИЈА НА ДРВО“ или „ZOO POETRY“ по повод Светскиот ден на книгата и авторското право, од страна на НУ-УБ „Гоце Делчев“, Советот на млади на Општина Штип, Американското катче во Штип, така што повеќе од 50-тина дрва во Зоолошкиот парк во Штип беа накитени со прекрасни стихови поезија на македонски и англиски јазик.

Пр. 2: Скалите пред влезот на Библиотеката, што се од десната страна на новоизградениот амфитеатар во библиотечниот двор, се комплетно испишани со имиња на автори и дела, значајни и антологиско истакнати во македонската и во светската книжевност, а со цел популаризација на книгата.

7.6. Иновативно инфраструктурно уредување на дворот на библиотеката

Културните перформанси најдоа ново место за реализација. Некогаш неатрактивната и комплетно не многу убава слика за дворно место на една културна установа, денес, по пат на поддршка од локалните власти и со лобирање и застапување на менаџерскиот тим од Библиотеката, претставува фасцинантно уреден амфитеатар, чии благодети и позитивни ефекти веќе ги чувствуваме и допрва ќе ги имаме. Амфитеатралните скали од десно претсставуваат 'рбети од книги, а од лево – клавијарски дирки (герил-маркетинг).

8. Ефекти од иновативните активности

Очекуваните ефекти веќе ги даваат своите резултати, а преку нив се обезбедува:

- одржување и подобрување на имиџот на Библиотеката на модерен начин;
- квалитетна услуга;
- нудење различност во однос на претходните активности;
- стекнување силна конкурентност меѓу другите библиотеки.

9. Заклучок

Во процесот на подем на пост-индустријализација, библиотеките не се исклучок. Тоа е причината зошто интересот за иновативни активности и нивното спроведување е многу значаен во управувањето на библиотеките, креативната промоција на пишаната мисла и афирмацијата на книгата. Иновацијата може да биде во која било област на библиотечната дејност, во кој било дел во работата на библиотеките. Дизајн-иновациите треба да бидат врз основа на континуирана анализа на тенденциите за развој на установата, а, во конкретниов пример, нејзин приоритет во моментот е привлекување на сите три наведени целни групи корисници. Иновативниот развој на библиотеките, како процес, се состои од три компоненти:

- реализација на различни видови иновации во активностите на библиотеката;
- креативни обуки за целните корисници;
- имплементација на иновативни проекти и
- развој на иновативни капацитети.

Со спроведување на нашите иновативни проекти, активности и иновативно инфраструктурно уредување, правиме стабилен чекор напред и веќе ги чувствуваме позитивните ефекти во зголемувањето на бројот на посетители, членови и корисници на нашите услуги. Таа тенденција има континуитет, а за таа цел секоја нова иновативна идеја треба да роди нова, да ја реализира и да биде сведок на позитивни ефекти и резултати за целата заедница.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Баев Л. А. Системный подход к определению инновации /Л. А. Баев //: Современные технологии в социально-экономических системах: Сб. науч. тр. /Челяб. гос. техн. ун-т. Челябинск, 1995.
2. Балабанов И.Т.: Инновационный менеджмент /И.Т. Балабанов. – СПб: Питер, 2000.
3. Бездудный Ф.Ф.: Сущность понятия инновация и его классификация /Ф.Ф. Бездудный, Г.А., Смирнова, О. Д., Нечаева: Инновации. – 1998. – № 2–3.
4. Березин И. С.: Маркетинг и исследования рынков / И. С. Березин. – М.: Русская деловая лит., 1999.
5. Власова И.Н.: Традиции и инновации в библиотеке // Библиотека. – 1999. – № 6.
6. Герасимова Л. Н.: Маркетинг в библиотеке /Л.Н. Герасимова, О.Н. Кокой-кина; Моск.гос. ин-т культуры и искусств – М., 1993.
7. Матлина С.Г.: Инновационное творчество библиотекарей в контексте социокультурной динамики // Библиотековедение. – 1998. – № 2.

Улогата на библиотеките во комуникацијата на луѓето, заедниците и нациите

Ленче Т. Андоновска, библиотекар советник
НУУБ „Св.Климент Охридски“ – Битола
e-mai: lence.andonovska@yahoo.com

Апстракт

Познато е дека големината на цивилизациските достигнувања на државите низ епохите се огледала во тоа какви библиотеки имале. Постоеле периоди низ историјата кога моќниците се натпреварувале со изградба на прекрасни градби за библиотеки и во нив сместувале што е можно поголем и поразновиден библиотечен материјал. Ниту еден образовен процес не може да се замисли без наука, култура, уметност и сл. Сите нешта од областа на културата, уметноста и рекреацијата кои се забележани низ просторот и времето, се сведоштво, било тоа да е од камен, глина, хартија, платно и сл. и претставуваат библиотечен материјал. Според дефиницијата на УНЕСКО, библиотеките обезбедуваат трајност и комплетирање на библиотечниот материјал, негова обработка и откривање на содржините, со цел да се пренесат информациите за потребите на истражувањата, образованието, рекреацијата. Развојниот напредок на комуникациската технологија, особено компјутеризацијата, дигитализацијата, интернетот и медиумите, врши голем притисок во начинот на работа на библиотеките во правец на зголемување на нејзината ефикасност и постигнување на поголема интерактивност. Библиотеките, како центри кои поврзуваат луѓе, заедници, нации, во кои комуникацијата како метод за разбирање на луѓето во последно време ги премина сите граници и стана секојдневна потреба за исполнување на секојдневните работни обврски.

Клучни зборови: библиотека, заедница, нација, комуникација

Основна карактеристика на секоја култура е имањето сопствена филозофија за класификација на светот. Членовите на една култура оформуваат општествен и социјален поредок врз база на заедничките системи на значења. Се претпоставува дека сите членови на една култура се согласуваат со системите на значењето што таа ги продуцира, односно културата има механизми преку кои разнородни припадници се хомогенизираат. Но, неретко субјектот, под притисок или влијание на надворешни фактори, е присилен да ја напушти територијата на својата матична култура. Треба да се има предвид фактот дека библиотеките, како културни институции, односно дел од културата во една држава, имаат моќ да ги поврзуваат луѓето, заедниците и нациите, водејќи се од мислата дека културата и образованието се најмоќното оружје во намерата светот да се промени на подобро. Во време на современото општество кое подразбира низа економски и социјални промени, како и брзата транзиција на општеството во „општество на знаење“, се јавуваат нови предизвици за нов пристап кон образованието и учењето. Покрај сè поголемиот развој на општеството, терминот за кој сè повеќе се расправа е „доживотно учење“, а кој претставува активност на учење во текот на целиот живот, со цел унапредување на знаењето, вештините и способностите во склоп на личните, граѓанските, општествените и работните перспективи. Библиотеките, како центри на најразлични збиднувања (културни, научни, образовни, истражувачки и сл.), ги подразбираат сите облици на усвојувања на знаења, вештини, како низ формално така и низ неформално и информално учење, во сите животни периоди. Се одвива во различни услови, а со цел развој на поединецот и неговите потенцијали. Во библиотеките се среќаваат најразлични луѓе од различни заедници и различни нации, а сите имаат скоро иста цел да ја развијат потребата и важноста на доживотното учење кое има две димензии: временска димензија, која подразбира дека „човекот учи додека е жив“ и просторна димензија, која подразбира „да не се учи само во образовните институции, туку на секое место и во сите животни ситуации“. Животот не е можно да се подели на период на учење и период

на работење, туку е неопходно двете активности подеднакво да се поттикнуваат во текот на целиот живот. Библиотеката дава огромни можности за доживотно учење, кое подразбира стекнување и осовременување на сите видови способности, интереси, знаења и квалификации од претшколска возраст до период после пензионирањето; подобрување и развој на знаењата и способностите кои ќе овозможат прилагодување на граѓаните во „општество на знаење“ и активно учество во сите области на општествениот и економскиот живот, па на тој начин влијае на сопствената иднина. Правото на учење, според Општата декларација за човечки права на Обединетите нации, е едно од основните човекови права. Поради тоа образованието мора да биде достапно за секој кој живее на тлото на Република Македонија, без оглед на неговата возраст, пол, религиозна определба, етничка припадност, здравствена состојба, социјална и финансиска положба. Библиотеките претставуваат центар за комуникација на луѓето, заедниците и нациите, во нив се имплементира метод за разбирање на луѓето а во последно време библиотеките претставуваат и центри за истражувачки работи.

Човекот како живо битие е створен постојано да се движи, зборува, открива нови средини и се зближува со луѓе од различни заедници, нации и сл. Во сите тие ситуации, по пат на комуникација, човекот воспоставува некакви односи. Луѓето комуницираат за постигнување одредени цели, со кои сакаат нешто да соопштат или пренесат на други лица. Покрај другото, комуникацијата е работа која се користи за воспоставување блиски односи, испраќање информации и истите да бидат прифатени и разбрани. Формите на комуникација се многубројни и сите тие форми се користат, во зависност од ситуацијата во која се наоѓа човекот. Секоја комуникација подразбира дека во неа учествуваат најмалку двајца. Заради тоа умењето да се слуша претставува уште поголемо, поретко и поценето искуство отколку и самата вештина на комуницирањето, т.е. на говорот. Луѓето трошат многу повеќе време во примање на пораките, отколку во пренесување на истите. Активното слушање е посебно важно и тренд на денешното деловно комуницирање. Се смета дека треба да се посвети најмалку двапати повеќе време на слушање на другото лице – соговорник отколку на сопствениот говор. Примателот на пораката јасно кажува што сака, односно што го интересира, но често не го слушаме затоа што сме окупирани со својот однапред замислен говор или приказна. Доколку не ги слушаме, не можеме да знаеме што сакаат да ни кажат, доживеат и слично, затоа активното слушање е важна предност и овозможува заемна интерактивност. Денес во светот за слушањето многу се пишува и постојат тренинзи и вежби како да се научи, стекне и развива оваа корисна навика. Една латинска поговорка вели: „Причина поради која имаме две уши, а само една уста е да можеме повеќе да слушаме, а помалку да зборуваме“. Комуникациите се користат за да се добијат или споделат информации кои се општо значајни и за тој што ја испраќа, и за тој што ја прима информацијата. Ваквиот начин на комуникација овозможува новите сознанија брзо и едноставно да се пренесат и искористат во сите сфери на работење и живеење. Денес во современиот свет им се придава големо значење на комуникациите и новите технологии одат во прилог за добивање на брзи и точни информации, користејќи современи комуникациски уреди. Комуникацијата е метод на работа кој се користи за испраќање и интерпретирање на одредени пораки, за да бидат разбрани и прифатени. Најважниот елемент во пораката, како средство за комуникација, е повратната информација. За да може претходно изнесеното да се примени, потребно е да постои желба и интерес од двете страни, а со тоа се овозможува меѓусебно контактирање помеѓу луѓето, заедниците и нациите, а успехот во голема мера ќе зависи од можностите за соработка на различни луѓе, нации и заедници. Библиотеките сè повеќе ќе се трудат да овозможат зајакнување на мултилатеризмот, како клучен инструмент за промоција на фундаменталните вредности на мирот, демократијата, човековите права и развој.

Нашата библиотека се залага постојано да се одржуваат најразлични активности кои, како мотивациски фактор, ќе ги мотивираат стручните работници за проширување и продлабочување на нивните содржини со нови елементи. Со тоа се претпоставува дека ќе се унапредува развојот на библиотечната професија како основен двигател на целокупната истражувачка работа во Библиотеката.

Библиотеките денес минуваат низ крупни и непрекинати промени во своето работење, како последица на брзиот напредок на информатичката технологија, информациската наука и општеството. Тие иновативни промени треба да се искористат и да се приспособат, со што би се зголемил интересот на популацијата за библиотеката и за користење на нејзините фондови и услуги.

Со позитивните промени од повеќе области се менува и функцијата на библиотеката и сè повеќе

таа прераснува во библиотечен, информативен и мултимедијален центар.

Современата библиотека на суптилен начин ја обединува традицијата и современоста, претставувајќи линк на временска вертикала, бидејќи таа ги следи најновите изданија на издавачките куќи, образовните, информациските и други потреби на своите корисници. Во ова време на постојани промени на секое поле, факт е дека библиотеките пружаат можност за поврзување на голем број луѓе со различни кариери. Кариерата е уникатна појава која секој човек ја гради согласно својот избор. Таа се протега долж целиот наш животен век и ги вклучува не само нашите занимања, туку и работните и социјалните улоги кои ги имаме. Планирањето на кариерата е од голема важност за секого и со неа се започнува од најмали нозе, но најважно од сè е во кој правец сака да ја развива својата кариера.

Според античкиот филозоф Сократ, треба да се спознаеме самите себеси. Според Аристотел, творецот на етиката, во сè треба да се има мерка, тоа значи идејата за емоционална ителегенција воопшто не е ново познание. Но, човекот како супериорно суштество кое сака да господари со светот, заборавил на клучните фактори кои го прават човек. Владеењето со сопствените чувства и нивното препознавање, контролирање и предизвикување е основа за добар лидер во установата.

Резиме:

Со оглед на тоа што во библиотеките се одвиваат низа активности со разнообразни библиотекарски, културни, истражувачки, интелектуални, образовни вредности, што имаат важност на сеобразна мисија која е присутна во севкупниот живот и постоење, истите играат важна улога во поврзувањето со луѓето од најразлични заедници и нации, со што се овозможува брз проток на информации без просторни ограничувања и нивно навремено користење, што е од непроценливо значење за севкупниот развој на сите нас.

Summary

Taking into consideration that there is a range of activities in the Libraries with various library, cultural, research, intellectual, educational values that have importance of overall mission, which is present in the overall life and existence, the same play essential role in the connection to people from the most different communities and nations, by which fast flow of information is enabled without spacious limitations and their prompt using which is of precious importance for the overall development for all of us.

Key words: library, community, nation, communication

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Гацова, Славица. 2013, Книжевноста и дискурсите на моќта, Скопје
2. Панзова, Виолета. 2003, Науката како занает, Скопје: Филозофски факултет.
3. Поп-Атанасов, Ѓ. 1989. Речник на старата македонска литература, Скопје: Македонска книга
4. Стаменковски, Алекса. 2006. Деловно комуницирање, Скопје.
5. Чокревски, Томислав; Жоглев Златко. 2003. Комуникации, односи и иницијативи, Битола.
6. Спектар (меѓународно списание за литература и наука), Скопје 2010;
7. <http://www.mkd.mk>
8. <http://www.pannoniantourism.hu/htmls/gradivo.html?glD=232&ID=503>

Библиотеките поврзуваат луѓе, заедници и нации

(стручен труд)

м-р Сузана Данаилова, виш библиотекар
ЈУ Градска библиотека „Браќа Миладиновци“ – Скопје

Апстракт

Предуслов за успешно работење на библиотеките треба да претставува задоволувањето на потребите и интересите на читателската публика. Библиотеката се залага да ги поддржи сите корисници да бидат доживотни читатели. Затоа, потребно е унапредување на дигиталните ресурси заради пристап на корисниците до информациите, и тоа во форми кои им се најдостапни. Посебно внимание треба да им се посвети на луѓето кои се маргинализирани: етничките малцинства, барателите на азил, бегалците, лицата со дозвола за ограничен престој, лицата со посебни потреби и лицата со телесен инвалидитет, со единствена цел ранливите и маргинализирани општествени групи да можат да ги остварат своите човекови права.

Библиотечниот кадар е активен посредник помеѓу корисниците и ресурсите и затоа треба да му се обезбеди стручна (континуирана) обука за услугите на мултикултурната заедница, со цел комуникација меѓу различните култури и јазици.

Почитувањето на различноста на културите и јазиците, толеранцијата, дијалогот и соработката се најдобра гаранција за слобода, извор на размена, иновации, креативност и основа за мирен соживот и слобода на сите народи.

Клучни зборови: библиотека, луѓе, заедница, нации.

Abstract

One precondition for the successful work of libraries should be meeting the needs and interests of the readers, whereby the library aims to support all users to become lifelong readers. This would require improvement of digital resources in order to ensure the users' access to information, that is, in forms which are most accessible. Due attention should be given to marginalized groups such as ethnic minorities, asylum seekers, refugees, people with limited stay permits, that is, vulnerable and marginalized groups, in general, so that they can be assisted in the realization of their human rights.

The library staff is an active mediator between the users and the resources and should provide professional (continuous) trainings for services in the multicultural community as well as communication among different cultures and languages.

The respect for diversities of cultures and languages, tolerance, dialogue and cooperation are the best guarantee for freedom, source of exchange, innovation, creativity and ground for peaceful cohabitation and freedom for all people.

Градската библиотека „Браќа Миладиновци“ има 18 библиотеки, од кои 4 сектори, 14 подружни единици и една подвижна библиотека. Градската библиотека „Браќа Миладиновци“ во целост ги покрива потребите на граѓаните на Скопје од неговото градско и приградско подрачје, со што покрива бројка од речиси 1 милион корисници и вкупен книжен фонд од 1 милион примероци. Библиотеката мора да се осовремени со развивање и имплементација на нови програми и информациски услуги, за да одговори на зголемените потреби на заедницата што тие ја опслужуваат.

Основната цел на Библиотеката треба да претставува задоволувањето на потребите и интересите на читателската публика, при што Библиотеката се залага да ги поддржи сите корисници да бидат нејзини доживотни читатели. Затоа потребно е унапредување на дигиталните ресурси, заради пристап на корисниците до информациите, и тоа во форми кои им се најдостапни.

Рекламирањето на библиотечната програма за писменост на веб-страницата на Библиотеката, зголемување на бројот на писмени центри во клоновите, проширување на збирките

на други јазици, повеќејазичност на информациите, зголемена понуда на нови културни програми и обучување на стручниот кадар со знаења и вештини во однос на опслужувањето, ќе им помогне на сите луѓе од сите возрасти кои се од други различни култури.

За луѓето во нашата заедница кои имаат посебни потреби, Библиотеката е клучната врска до информациите и идеите. Во нашата заедница луѓето со посебни потреби сè уште се соочуваат со голем број пречки: сè уште немаат пристап до поголем дел книги, а и голем дел од нив немаат интернет-пристап од дома за симнување на достапните електронски книги. Затоа Библиотеката мора постојано да се стреми да го подобри пристапот до информациите за овие индивидуи кои се дел од нашата заедница¹.

Во целиот свет се користат повеќе од 6 000 јазици. Меѓународната миграција се зголемува, а тоа доведува до зголемување на бројот на луѓе со различни идентитети. Глобализацијата и почестата миграција, како и слободното движење на луѓето, доведува до зголемување на културната различност во многу земји.

Терминот „мултикултурализам“ значи хармоничен заеднички живот и меѓусебни заеднички односи на различни култури, каде што културата се смета како составен дел од духовните, материјалните, интелектуалните и емоционалните карактеристики. Разновидноста на културите и јазиците е наше заедничко наследство кое треба да го прифатиме, зачуваме и почитуваме. Овие својства се карактеристика на едно општество или општествена група, вклучувајќи ги уметноста, литературата, начинот на живот, начинот на заедничко живеење, како и системот на вредности, традиции и култура². Почитувањето на различноста на културите и јазиците, толеранцијата, дијалогот и соработката се најдобра гаранција за слобода, извор на размена, иновации, креативност и основа за мирен соживот и слобода на сите народи³.

Библиотеките, преку сите форми на дејствување, треба да ја одразуваат разновидноста на културите и јазиците на меѓународно, национално и на локално ниво, со цел да се постигне дијалог на културите и право на секој граѓанин. Со оглед на тоа, библиотеките им служат на различни интереси и заедници, тие работат како центри за култура, учење, но и како информативни центри. Секој човек во нашето глобално општество има право да ги користи сите понуди и информации, со почитување на културниот идентитет и јазичната разновидност кои ги нуди библиотеката.

Во однос на културата и јазиците, библиотеките треба:

- да им обезбедат пристап до библиотеката на сите членови на заедницата, без оглед на нивното потекло, јазик и култура;
- да обезбедат информации на соодветниот јазик и писмо;
- да обезбедат пристап до широк избор материјали и активности кои одговараат на сите заедници и нивните потреби;
- да им овозможат на соработниците од различни етнички заедници стручно да се усовршат за потребите на заедницата, за да можат успешно да ја извршуваат нивната работа.

Посебно внимание треба да им се посвети на луѓето кои се маргинализирани:

- етничките малцинства, барателите на азил, бегалците, лицата со дозвола за ограничен престој, сезонските работници и лицата со посебни потреби.

Главните активности на мултикултурната библиотека треба да бидат:

- развивање на книжен фонд за услуги според разновидноста на културите и понуда на повеќејазични дигитални и мултимедијални ресурси;
- обезбедување средства за културното наследство, како и посветување посебно внимание

1 Стратегија со акционен план за развој на ЈУ Градска библиотека „Браќа Миладиновци“
<http://www.2015.gbsk.mk/images/stories/strategija.pdf>

2 http://www.ifla.org/files/assets/library-services-to-multicultural-populations/publications/multicultural_library_manifesto-sr.pdf

3 http://nub.rs/fileadmin/dokumenti/ostali_dokumenti/Medjunarodni-bibliotecki-manifesti.pdf

на зачувувањето на усното, духовното и културното наследство;

- развивање програми наменети за обука за спроведување на нејзините надлежности, нови ресурси, заштита на културното наследство и промовирање активности поврзани со дијалогот на културите;
- пристап до сите материјали на сите јазици преку компјутерски систем и информирање за пристапот до информациите;
- рекламирање и маркетинг на материјалите (услугите што ги нуди библиотеката) на соодветните јазици, за да се привлечат различните групи во библиотеката.

Библиотечниот кадар е активен посредник помеѓу корисниците и ресурсите и треба да им обезбеди стручна (континуирана) обука за услугите на мултикултурната заедница, а заради комуникација меѓу различните култури и јазици.

Библиотекарите, кои обезбедуваат услуги за јавноста, треба да обезбедат бесплатен пристап до своите збирки и услуги за да се избегне социјална исклученост на ранливите групи и услугите, информациите и книжниот фонд во библиотеката да станат достапни за сите.

Услугите во мултикултурните библиотеки имаат глобален карактер: сите библиотеки мора да учествуваат во локални, национални и меѓународни мрежи, со цел заеднички да ја развијат нивната политика, за да се донесат валидни одлуки за услугите и да се обезбеди соодветно финансирање. Библиотеките треба да имаат стратемски план за да ја дефинираат својата мисија, цели, приоритети и услуги во согласност со културната разновидност. Планот треба да биде подготвен врз основа на анализата на потребите на корисниците на библиотеката, како и според соодветните ресурси.

Библиотеките им овозможуваат можност на сите

Библиотеката може да се најде секаде – во градовите, селата, универзитетските центри и работните места. Библиотеките им обезбедуваат услуги на сите луѓе, без оглед на расата, националноста или етничката припадност, пол или сексуална ориентација, возраст, религија, економски можности и политички убедувања.

Библиотеките поттикнуваат ранливи и маргинализирани општествени групи и им помагаат на луѓето да ги остварат своите човекови права.

Проектот *Нова дигитална библиотека во Париз*, поддржан од УНЕСКО, нуди бесплатен пристап до научни текстови, референтни книги и други содржини на англиски јазик. Корисниците на базата на податоци имаат пристап до околу 300 референтни статии, 25 книги и 70 видео клипови, кои се занимаваат со прашања како што се алтернативни извори на енергија и генетика, а понудата ќе ја прошируваат и во наредниот период. Оваа библиотека има за цел развој на т.н. отворен пристап до технологијата, како и поврзување на учениците и студентите од целиот свет, да споделуваат информации, да учат и да разговараат⁴.

Мошне интересен е проектот кој се реализира во различни градови во Србија, со поддршка на Европа, Министерството за млади и Комесарот за еднаквост.

Тоа е концепт во кој претставници на ранливи групи луѓе, за кои постои силен негативен стереотип, луѓе за кои многу малку се знае или се изложени на социјална исклученост, глумат живи книги за читателите кои ги „изнајмуваат“ на половина час, зборуваат за нивниот живот и одговараат на прашања. Ова им овозможува еден вид конструктивен дијалог кој во нормални околности не би бил можен. Читател може да биде секој кој е подготвен да се соочи со своите предрасуди, бидејќи овие луѓе претставуваат луѓе кои се дискриминирани од општеството. На тој начин се промовира човечкото достоинство и човековите права, борбата против дискриминација и предрасудите⁵.

Американецот Стив Сеиболд, по прекинувањето на неговите студии, се впуштил во потрага по одговор како да се збогати. Досега има направено 1 200 интервјуа со најбогатите луѓе во светот кои имаат стекнато богатство во последните три децении. Од анализите Сеиболд дошол до следниов заклучок – сите богати луѓе во својот дом имаат големи библиотеки и во слободно време сами се едуцирале, читале.

Сеиболд дошол и до некои други заклучоци. Tomas Corley, автор на книгата *Rich Habits*, ги

4 <http://supergenije.rs/svetska-biblioteka-nauke/>

5 <http://www.subotica.com/vesti/ziva-biblioteka-najefikasnije-sredstvo-u-borbi-protiv-diskriminacije-id15307.html>

истражувал навиките на богатите и дошол до некои интересни заклучоци: 67% од богатите луѓе гледаат телевизија помалку од еден час дневно, а само 23% од сиромашните граѓани гледаат телевизија помалку од еден час дневно.

Стеиболд го наведува Ворен Бафет, Американец, кој со години е на врвот на листата на најбогатите луѓе во светот, кој изјавил дека 80% од работниот ден го поминува во читање. Иако многу богати луѓе не инвестираат во формалното образование, својствено за нив е да се самоведуцираат со читање на избрана литература.

„Богатите луѓе не се фокусирани само на материјалното“ – заклучува Стеиболд⁶.

Заклучок

Овој труд упатува на потребата да се исполнат стандардите, нужните потреби, давање информации и услуги на лицата кои се маргинализирани и ранливи, да им се обезбеди пристап до библиотеката на сите членови на заедницата, без оглед на нивното потекло, јазик и култура и да им се обезбедат информации на соодветниот јазик и писмо.

Од големо значење е библиотеката да им овозможи на сите корисници пристап до широк избор на материјали преку компјутерски систем, на сите јазици и информирање за пристапот до информациите.

Исто така, од огромно значење е и рекламирањето и маркетингот на материјалите (услугите што ги нуди библиотеката) на соодветните јазици, за да се привлечат различните групи во библиотеката.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Стратегија со акционен план за развој на ЈУ Градска библиотека „Браќа Миладиновци“
<http://www.2015.gbsk.mk/images/stories/strategija.pdf>
2. http://www.ifla.org/files/assets/library-services-to-multicultural-populations/publications/multicultural_library_manifesto-sr.pdf
3. http://nub.rs/fileadmin/dokumenti/ostali_dokumenti/Medjunarodni-bibliotecki-manifesti.pdf
4. <http://supergenije.rs/svetska-biblioteka-nauke/>
5. <http://www.subotica.com/vesti/ziva-biblioteka-najefikasnije-sredstvo-u-borbi-protiv-diskriminacije-id15307.html>
6. <http://net.hr/danas/novac/studija-medu-1->

---

6 <http://net.hr/danas/novac/studija-medu-1->

Библиотеките поврзуваат луѓе, заедници, нации

м-р Вилма Јованова, виш библиотекар
м-р Милена Ристова-Михајловска
НУ-УБ „Гоце Делчев“ – Штип

Апстракт:

Библиотеките ги поврзуваат луѓето, заедниците и нациите, иницирајќи идеи и настани, а, секако, и нудејќи ги своите човечки и технички ресурси за меѓусебна соработка и соживот, преку разни облици на вмрежување на сите нивни целни групи корисници. Разновидните услуги на јавните библиотеки треба да се воведат и унапредуваат по примерот на искуствата на библиотеките од сите континенти во светот, прилагодено на автентичните средини и ситуации, делувајќи помеѓу различните мултикултурни заедници. Водејќи се од тие идеи, Националната установа – Универзитетска библиотека „Гоце Делчев“ – Штип, од 2008 год. па наваму, имплементираше заеднички настани со Градска библиотека – Задар, со Регионална библиотека од Благоевград, како и со Градска библиотека од Јагодина, со кои ја потврди заложбата за примена на „бенчмаркингот“ во библиотеките, како и поврзување на општините за други видови идна соработка. Меѓународната соработка отвора врата за зближување, односно збратимување на нациите и покренување партнерства за идни европски проекти на повеќе нивоа, вклучувајќи ги во партнерството и општините. Оваа година НУУБ „Гоце Делчев“ – Штип, покрај можноста да го реализира меѓународниот проект „Заедничките искуства од сродни проекти отвораат врата за европски проекти“ во Јагодина, Република Србија, учествуваше и со труд посветен на роднокрајните автори Ацо Шопов и Михаил Ренцов на стручно-научниот собир на Заедницата на матични библиотеки на Србија „БИБЛИОНЕТ 2016“ во Крагуевац. Впрочем, за првпат библиотека од Р. Македонија учествува на спомената конференција.

Клучни зборови: Библиотеки, заедници, меѓународна соработка, партнерства, Библионет 2016.

Abstract:

Libraries connect people, communities and nations initiating ideas and events, therefore offering their human and technical resources for mutual cooperation and coexistence, through various forms of networking of all its target groups of users. Versatile public library services should be introduced and promoted following the example of the libraries' experience from all continents in the world, customized on the authentic environments and situations, acting between the various multicultural communities. Guided by these ideas, National Institution - University Library "Goce Delchev" Stip, started from 2008, implemented joint events with the City Library Zadar, with Regional Library in Blagoevgrad, as well as the Municipal Library of Jagodina which confirmed its commitment to the application of benchmarking in libraries and connecting municipalities for other future cooperation. International cooperation opens the door to bringing that brotherhood of nations and initiate partnerships for future European projects at multiple levels including municipalities in partnership. This year NI-U Library "Goce Delchev" Stip, despite the possibility to realize international project "Shared experiences from similar projects, open door for European projects" in Jagodina, Republic of Serbia, also participated with Paper (legato) devoted to domestic authors Aco Shopov and Mihail Rendzjov, at the professional-scientific meeting of the Parent Library Community of Serbia, "Biblionet 2016" in Kraguevac. After all, the first time a library of R. Macedonia participates in the mentioned conference.

Keywords: Libraries, communities, international cooperation, partnerships, Biblionet 2016.

Мисијата на јавните библиотеки е да создадат можност за сите граѓани да читаат, да осознаваат, да бидат информирани во смисла на јакнењето на своите лични, културни, духовни и демократски потенцијали, како и да ги запознаат и користат придобивките на новите информациски

и комуникациски технологии, со цел да го поминат своето слободно време креативно и квалитетно. На тој начин, гледано во заедницата на делување, библиотеката ги поврзува луѓето, нудејќи им простор и „рака“ за меѓусебна соработка и соживот. Од друга страна, библиотеките, преку своите служби и услуги, треба да поттикнуваат на пошироко општо образование, стручна и истражувачка работа, поврзување на пошироката популација, како и иницирање на разни облици вмрежување на сите нејзини целни групи корисници.

Разновидните услуги на јавните библиотеки треба да се воведат и унапредат по примерот на искуствата на јавните библиотеки од сите континенти во светот, прилагодено на автентичните средини и ситуации, делувајќи помеѓу различните мултикултурни заедници. Постојат огромен број проекти, идеи и имплементирани активности во светски рамки за кои треба да се истражат, да се подготви терен и да се применат во рамките на можностите. Стекнатите искуства од тие веќе спроведени проекти од регионот и пошироко се основа за иницирање нови иновативни или унапредување на постојните услуги на јавните библиотеки во заедниците.

Водејќи се од тие идеи, НУУБ „Гоце Делчев“ – Штип, од 2008 г. Наваму, реализираше повеќе настани и отвори многу можности за меѓународна соработка. Најпрвин во Задар се одржа средба на ниво на библиотеки, на која беше потпишана Повелба за соработка помеѓу Градска библиотека – Задар и НУУБ „Гоце Делчев“ – Штип. Со потписите на Повелбата, двете установи се обврзуваат да соработуваат на планот на размената на стручни знаења, практични искуства и делување на меѓународни проекти. Библиотеките ја потпишаа оваа Повелба со цел истата да понуди пример и на другите институции во своите две држави со бројни историски врски и заедничка европска иднина.

Престојот во Хрватска беше искористен и за посета на една од библиотеките во Загреб, во склоп на Градски Библиотеки Загреб, при која беа споделени искуства од дејноста. Тоа иницираше соработка на културен план во рамките на општините и Жупанијата Задар.

Во просториите на НУУБ „Гоце Делчев“ – Штип повеќепати гостите од Хрватска се најдоа како учесници во „Штипско културно лето“, кое се одржува под покровителство на Општина Штип, но и во други градови во Македонија преку манифестацијата „Топол културен бран“. Се одржа промоција на хрватската култура преку ликовна изложба на познати задарски ликовни уметници и книжевна

промоција. Настапи хорот „Орнаменти“ и се читаа стихови од книжевното творештво („Исповед на излишниот човек“) на Томислав Маријан Билосниќ од Задар, Р. Хрватска.

Следеа години со потврдување и проширување на соработката на стручен план, предавања од областа на библио-текарството, како продолжение на заемната соработка со Градската библиотека и Универзитетот од Задар, потоа имавме возвратна посета во Македонија од страна на

директорот, м-р Иван Пехар и проф. д-р Татјана Апарац Јелушиќ.

НУУБ „Гоце Делчев“ – Штип, во соработка со Одделот за матична дејност и развој на библиотекарството при НУУБ „Св. Климент Охридски“ – Скопје, организираа предавање во Штип од двајцата еминентни професори од Хрватска.

Постојат многу идеи за поврзување на заедниците и нациите и беше потребно само да се негуваат пријателствата и добрите заемни искуства, па

така во Градската библиотека во Задар гостуваа претставници од НУУБ „Гоце Делчев“ – Штип по повод акцијата „Претставување на штипски автори“

Бугарија, како соседна земја, слична во развојот на библиотекарството, од која бевме посетени на културните денови во склоп на „Штипско културно лето“, исто така ја потврди заложбата за меѓународна соработка. Во Благоевград, Бугарија, беше одржана средба помеѓу библиотеката „Димитар Талев“ – Благоевград и НУУБ „Гоце Делчев“ – Штип, при што беше потпишан Договор за соработка помеѓу библиотеките за популаризирање на заедничките културни активности. Договорот претставува вовед во здружувањето на двете институции за разработка и остварување на проекти и програми. Потоа следуваше истражувачки проект

во областа на меѓународната соработка под наслов „Истражувачка работа во библиотеките и архивите во Благоевград, Р. Бугарија“.

Оваа година, во април, во склоп на проектот „Ноќ со Андерсен“, децата од Македонија и Бугарија, од Регионалната библиотека во Русе, имаа скајп-врска со цел промоција на своите активности во чест на роденденот на Ханс К. Андерсен, односно Денот на литературата за деца. [../Web/bekap2015.04.21/nubgdst.edu.mk/extimages/p_DSCN2969.jpg](http://Web/bekap2015.04.21/nubgdst.edu.mk/extimages/p_DSCN2969.jpg) Непосредните разговори и размена на искуства на директорите на библиотеките и вработените беа основа за доближување до стилот и успешноста во нивното менаџирање, кои вклучуваат искуства во работата со огромни човечки и технички ресурси и долгогодишно искуство на успешно реализирање на проекти од значење на културата во земјите.

Меѓународната соработка отвора врата за зближување, односно збратимување на народите и покренување партнерства за идни европски проекти на повеќе нивоа, вклучувајќи ги и општините.

Во 2016 г. НУУБ „Гоце Делчев“ – Штип доби можност да го реализира меѓународниот проект „Заедничките искуства од сродни проекти отвораат врата за европски проекти“ со Градска библиотека „Радислав Никчевиќ“ – Јагодина, Република Србија. Во склоп на проектот беше реализирана студиската посета на руралните библиотеки во село Глоговац и село Багрдан, разговор и размена на искуства при реализирање на слични проекти, како книжевна вечер: промоција на 135 тома македонска книжевност, кои беа промовирани пред бројната публика во Јагодина. Престојот во Јагодина беше искористен и за официјален прием кај градоначалникот на Јагодина, Ратко Стевановиќ, со цел воспоставување соработка и отпочнување разговори за можно збратимување.

Средбите со библиотекарите и директорката во голема мера претставуваа презентирање на „научени лекции“ поврзани со библиотечното работење во смисла на примена на иновативни, нови и разновидни услуги на корисниците. Размената на искуства меѓу двете библиотеки (Штип и Јагодина) во врска со реализираните активности, придонесе исто така за идни поефикасни

активности на двете библиотеки со целните групи фармери.

Но, сето тоа започна со една информација која прерасна во идеја за реплицирање на успешниот проект „Agrolib.Ja“ од Јагодина, кој во Македонија беше насловен „Библиотека на тркала“ (инфобус) – библиотека по волјата на земјоделците, финансиран од EIFL-PLIP (Electronic Information for Libraries – Public Library Innovation Program/ Електронски информации за библиотеките – Иновативно програми за јавните библиотеки) од грантот за реплицирани проекти. Проектот на Библиотеката во Јагодина беше успешно реплициран кај нас,

со сите предизвици и искуства кои беа дел од насоките и целокупната помош што директорката на библиотеката во Јагодина, Весна Црнковиќ, несебично ни ја пружи при имплементацијата на нашиот проект. Проектот во Јагодина значеше и отворање нови селски библиотеки, но суштински не се разликуваше многу во активностите, па со тоа предизвиците и резултатите беа слични. Поврзувањето уште повеќе се продлабочи и со учеството на двете библиотеки, од Штип и Јагодина, на „БИБЛИОНЕТ 2016“ во Крагуевац, стручно-научен собир на Заедницата на матични библиотеки на Србија на тема „Легати и библиотеки целини“.

Библиотеката од Штип учествуваше со претставување роднокрајните автори Ацо Шопов и Михаил Ренцов.

Ликот и делото на штипскиот поет Ацо Шопов пред учесниците на „БИБЛИОНЕТ 2016“ беше претставен од страна на авторката м-р Милена Ристова-Михајловска и коавторките, м-р Вилма Јованова и Соња Манева.

Во рамките на „БИБЛИОНЕТ 2016“ беа посетени Градската библиотека, како и детската легато библиотека „Вук Караџиќ“, Американското катче во Крагуевац, Епархиската библиотека, библиотеката во Топола и беше посетен Музејот и Мовзолејот на српското кралско семејство Караѓорѓевиќ. Ова дружење со над 100 библиотекарски од Србија отвори нови врати и роди многу идеи за идна заемна соработка, чии првични планирања започнаа уште пред да заврши

„БИБЛИОНЕТ 2016“.

Заклучок

Библиотеките во XXI век мораат доволно брзо да се трансформираат со цел за да се одржи нивното значење во информатичкото општество, како општество на доживотно учење, општество на демократија и лична слобода. Библиотеките во тоа глобалното граѓанско општество мора да овозможат лесен пристап до информации и комуникации, активно одговарајќи на потребите на корисниците да се поврзуваат во своите заедници и на национално ниво. Новите трендови во светот неминовно доведоа до трансформација на библиотеката во мултикултурни центри (општествени, информативни и културни), при што библиотеката станува центар за размена на информации и воспоставување комуникација со различни визија. Во пошироки рамки, со размената на искуствата се овозможува подигање на повисок степен со културните институции, пред сè библиотечната дејност.

Вмрежувањето и потпишувањето на меморандум за соработка, од една страна, отвара можност за заедничко учество на библиотеките во општествените збиднувања, со можност за аплицирање на европски проекти од областа на културата, како и поврзување на општините преку библиотеките како мостови за соработка кои иницираат нивно збратимување, од друга страна.

Библиотекарството во Македонија и новото време SWOT-анализа

м-р Елена Крстевска, виш библиотекар
Библиотека „Другарче“ – Централна библиотека при
ЈУБ „Браќа Миладиновци“ – Скопје

Во текот на последните десет години дојде до промени во уредувањето и ингеренциите на државата и надлежностите на градската управа. Овие промени доведоа до децентрализација на власта. Така библиотеката „Браќа Миладиновци“, со нејзините 13 клонови низ градот и една подвижна библиотека, премина од надлежност на Министерството за култура во надлежност на градската управа на Скопје. Со тоа библиотеката дојде до буџетска криза.

Речиси во ист период библиотеката „Другарче“, која е клон на Градската библиотека „Браќа Миладиновци“, просторно припаѓа на Општина Карпош, беше физички поделена на две институции. Наместо сами да го менаџираме големиот и сенаменски простор на Библиотеката, со дополнителни проекти за сите возрасти и активности од граѓанско-услужни дејности, просторот беше пренаменет на други институции.

Библиотеката Другарче е градена по проект и донација на Француската абасада во 1974 г. Оваа зграда распологаше со 3 500 м² површина наменета за деца и млади. Библиотеката работеше по сите меѓународни важечки стандарди. На овој простор функционираа: изложбена галерија за промоција на нови книги, литературни средби, вечери на поезија, централен пулт за деца и млади, оддел за белетристика, игротека за претшколска возраст, дел за „бајки“ во кој се читаа избор од детската литература, простор за читање на дневен печат за пензионери и возрасни, како и кино сала за проекции со 225 седишта. На вторио кат беа сместени: голема читална за студенти, оддел за стручна и научна литература, детска работилница за групни и индивидуални училишни проекти за основните и средните училишта при Општина Карпош¹. Во оваа општина работат 7 основни и средни училишта и живеат 61 861 граѓани².

Од сите просторни активности денес Библиотеката има само еден заеднички пулт за деца и возрасни и оддел за научна литература. Игралната, кој е прва од ваков вид во Македонија, сега опстојува на простор од 20м², а интересот за неа расте. Денес во оваа Библиотека нема читална за млади и студенти, нема простор за работилници, нема кино-сала, ниту галерија. Оваа ситуација е резултат на досегашното непланско менаџирање на Библиотеката. А стандардите за современа библиотека се зголемуваат. Нашата основна задача во Библиотеката сега е да ја сочуваме најмладата публика за да останат наши трајни читатели.

Затоа е потребно систематски плански приод за осмислување и користење на просторот.

При SWOT анализата.

А

Јаки страни се: местоположбата – Библиотеката е на одлично место, тврда градба, со мал сопствен паркинг, со рампа за корисници со посебни потреби. Осветлен влез и двор на Библиотеката. Одличен книжен фонд обработен по меѓународни стандарди. Фондот е од отворен тип достапен за читателот. Имаме отворена можност за резервација на книга.

1 Слободанка Серафимова, „Другарче“ со клонови: позајмна служба-услуга со корисници//55 години „Браќа Миладиновци“ Скопје/Јорданка Митева:Библиотека „Браќа Миладиновци“ Скопје. 2000г., стр.17-19

2 Горѓи Чакарјановски, Локална самоуправа//25 години Општина Карпош – Скопје, Скопје: Општина Карпош, 2001, стр. 91-101

Автоматизираната обработка на книжниот фонд со COBISS програмата овозможува пребарување на книжниот фонд од далечина. Активна соработка со основните и средните училишта. Годишен билтен на нови наслови. Награда за најдобар читател. Награда за најчитана книга.

Слаби страни на Библиотеката: непостојана транспарентност на менаџирање на просторот. Тесен простор за игрална. Застарена опрема и инвентар. Недостаток на научна литература, енциклопедии, лексикони за деца и младина. Достапност на отворен интернет, но нема комјутер за користење. Не постои фонд за лица со посебни потреби, фонд за слепи, глуви, деца и лица со дислексија.

Можности за подобрување на работата на библиотеката

Да се побараат различни донации за целосна опрема во сите оддели, комјутерот е алатка на современото работење. Добра надворешна комуникација со издаваштвото за коплетирање на книжниот фонд. Добра медиумска покриеност за работата на Библиотеката и нејзините проекти и месечни тематски случувања.

Библиотеката – мост за поврзување на лицата со посебни потреби и инвалидизираните лица со културните институции и културните содржини во општествената зедница

Соња Манева - библиотекар
НУ-УБ „Гоце Делчев“ - Штип

Апстракт

Библиотеките целиот документарен материјал го собираат, чуваат, обработуваат, систематизираат, со цел на најлесен, наједноставен, најбрз и најевтин начин да биде достапен за потребите на корисниците. На тој начин секој заинтересиран граѓанин може да дојде до најновите сознанија од сите области на општественото живеење. Со целиот тој собран материјал библиотеките претставуваат национално богатство, а самите библиотеки се чувари на тоа национално наследство. Во текот на својот развој, библиотеките биле општествено условени и нивната улога зависела од политичките, економските и културните прилики во одредениот историски период во кој делувале. Па така, денес библиотеките не се место само каде се врши размена на книги, односно заземаат сè позначајно место во општеството, стануваат културни жаришта, истражувачки центри и мошне значаен и моќен фактор во зголемување на квалитетот на образованието и воспитанието и имаат мошне значајна улога во поврзувањето на целните групи и нивната поголема интеграција во општеството.

Abstrakt

The libraries collect, keep, process, and sistematyze the whole documentarial material in order to be available for the needs of the users in the easiest, fastest and cheapest way. In that way every interested citizen can get the latest knowledges in every field of the socio living. The libraries are national treasure with the whole that material collected, and the same libraries are keepers of that national heritage. During its own development, the libraries were social conditioned and their role was dependent by the political, economical and cultural conditions of the certain historical period in which they react. So today the libraries are not only place for exchanging books, but they take influent place in the society, they become powerful factor in increasing the quality of the education and the upbringing and they play significant role in connecting target groups and their bigger integration in the society.

Вовед

Лицата со инвалидитет и со посебни потреби како резултат на недостатоците во својот развој, за жал се наоѓаат во подредена состојба во еден вид на изолација и недостаток на сериозен пристап за овозможување на нивната ресоцијализација и вклучување во нормалниот живот. Нивните недостатоци било да се од физичка или психичка природа ги прави зависни од помош на други и ги ограничува во нивното самостојно задоволување на сите нивни потреби. Токму поради тоа институциите во општеството се тие кој треба да преземат одредени активности со кои оваа категорија на наши сограѓани ќе се обидеме да ги ставиме во релативно рамноправна положба во задоволување на нивните потреби за надоградба и духовно збогатување на нивните лични потреби во времето на релаксација и забава.

Поаѓајќи од сето горенаведено нашата библиотека а по препорака и на Министерството за култура во 2013 година, во својата предлог Програма за работа за 2014 година аплицираше со два Проекти наменети токму за оваа целна група и тоа „Книгата- мост на пријателство“, и „Книга до инвалидизирани и изнемоштени лица“.

1. Проект „Книгата – мост на пријателство“ е наменет за учениците од ДСУЦ за образование и рехабилитација „Искра“ од Штип.

Цели на проектот се:

- Промена на содржината на нивното секојдневие
- Нивна поголема социјализација во општествената заедница
- Збогатување на нивното секојдневие со културни одржини
- Склопување на нови познаства и пријателства
- Популаризација и афирмација на книгата меѓу овие деца
- Поврзување со културните институции и културни содржини
- Поголема интеграција во општеството

За таа цел во 2014 година беа предвидени и реализирани следните активности:

- Посета на архелоскиот локалитет Баргала, каде од страна на водич од Музејот од нашиот град беа запознаети со најважните податоци за неговото историско и археолошко значење
- Посета на НУМузеј од нашиот град каде исто така со водич беа запознаени со изложените поставки, слики и историскиот развој на човекот.
- Литературно читање во билиотеката на приказна од страна на глумци од театарот и разгледување на ликовна изложба.

Во проектот беа вклучени и нивни врсници од училиштето „Св. Наум Охридски“ од Скопје, кое е наменето за ученици од иста целна група. На крајот секој ученик доби подарок – книга.

Во 2015 година се реализираа следните активности:

- Посета на Саемот на книга во Скопје каде имаа можност да се запознаат со голем број на наслови на книги и издавачки куќи и начинот на нивно преставување за времетраењето на саемот а на секој ученик беше купено и подарено по една книга.
- Посета на НУБ „Св. Климент Охридски“ во Скопје каде имаа можност да се запознаат со функцијата и улогата на оваа библиотека и со нејзината организациска поставеност.
- Посета на културни знаменитости во главниот град

- Посета на Археолошкиот музеј каде им беше овозможен бесплатен влез а водичот ги водеше од постановака до постановка од еден период во друг, раскажувајќи им една преубава приказна.

Во 2016 година се реализира селедните активности:

- Посета на Саем на книгата и повторно можност да бидат дел од тој волшебен свет на книгата.
- Посета ЗОО паркот и можност за запознавање со разни животински видови:
- Разгледување на културните знаменитости во главниот град:

- Покрај овие организирани посети на институции и места со културно значење настојуваме да бидат и присутни на културните настани кои се организираат во нашата библиотека, им овозможуваме средба и со наши роднокрајни автори се со цел за нивно поактивно вклучување во секојдневните културни збиднувања како и сите останати а исто така секогаш се трудиме да бидеме дел од придобивите кои ги организираат во нивното училиште.

- Донација на книги за библиотеката на училиштето по повод 3-ти Декември.

Оваа година во соработка со одделението за образование при Општина Штип, се спроведе ликовен конкурс за оваа целна група и за најдобрите беа доделени награди

2. Проект „Книга до инвалидизирани и изнемоштени лица“

Вкупниот број на ваква целна група во нашата Општина, според податоците на Здружението на инвалиди е 740 лица, од кои 640 со церебрална параиза, дистрофија, параплегија, ампутација и други коскени заболувања а други 100 се слепи лица. Во проектот не влегуваат глувите лица, затоа што за истите не поседуваме соодветна опрема. Членството за оваа целна група е бесплатно и на доброволна база.

Цели на проектот:

- нивна поголема интеграција во општеството
- промена на содржината на нивното секојдневие
- нивна поголема социјализација
- задоволување на културните и душевните потреби
- поврзување со библиотеката и задоволување на желбата за читање

Начин на реализација

Лицата кои имаат желба да читаат, потребно е само да позвонат на бројот на библиотеката или на одговорното лице за проектот, се регистрираат неговите барања и со возило

бараните наслови на книги или списанија и се доставуваат до нивните домови

- Овозможување на присуство и на културни настани во нашата библиотека

- Овозможена и посета на Саем на книгата:

- Во рамките на Проектот беше донирано книги на Клиничка болница и на детското одделение на болницата, за да го исполниме времето на лицата кои престојуваат таму и со поинаква содржина - другарување со книгата.

- Спроведени активности и во Дневниот центар за деца со посебни потреби со цел да го промениме нивното секојдневие кое е речиси исто прати ограниченоста во движењето, а тие се дел од општеството секој ден а не само на 3 ти Декември кога се обележува денот на лицата со посебни потреби а сите деца се исти со срца чисти:

- Нивно вклучување во одбележување на 23 Април Светски ден на книгата

Заклучок

Преку реализација на овие проекти во текот на овие три години библиотеката направи голем чекор во поврзувањето на овие целни групи со културните установи и содржини, со што сметаме дека дадовме голем допринос во нивна интеграција и поголема социјализација во општеството. Исто така значјно ја збогативме содржината на нивното секојдневие, правејќи го посодержинско, поразлично, побогато, поубаво, им овозможивме да можат да се дружат со нивниот најдобар другар – книгата и задоволување на потребите од повеќе културни содржини, бидејќи сметаме дека имаме обврска кон нив да сториме нешто повеќе, а тие се дел од општеството и ги имаат истите права како и секој друг граѓанин. Во текот на овие три години до лицата се доставени над 1500 книги, весници, списанија, на над 100 лица им е овозможено посета на културни институции и содржини. Нема поголема награда од среќата на нивните лица и радост во нивните очи. На овој начин како библиотека сметаме дека даваме голем допринос во јакнење на колективната одговорност за обезбедување на подобар и поквалитетен живот на секој поединец во општеството, без разлика кој и да е и каде и да се наоѓа. Тоа нешто не поттикнува да продолжиме понатаму и тоа со уште поголем интизитет. За таа цел веќе се изгради и пристапна рампа за лицата со инвалидитет, кое нешто е уште една придобивка за оваа целна група за нивно непречено поврзување со библиотеката, продолжуваме со нови партнерства со здруженија на лица со посебни потреби и акции со стари и изнемоштени лица, бидејќи секое лице со посебни потреби има прво да живее свој сопствен живот и да тежнее кон своите цели без ограничувања, предрасуди и очекувања од други луѓе.

- Наши посебно драги признанија, благодарници и подароци.

Имплементатори на проектот во овие три години беа: директорите Охридија Лазарова и Милена Ристова Михајловска, Соња Манева – библиотекар и Сашо Антонов логистика како шофер.

Библиотеките поврзуваат луѓе, заедници, нации

Тања Гошева, виш библиотекар
ЛУБ „Благој Јанков Мучето“ – Струмица

Апстракт

Донацијата од преку 500 наслови американска белетристика и стручна литература од сите области за сите генерации, подарените сликовници за деца, белетристиката за ученици и возрасни читатели од францускиот амбасадор, подарените 400 наслови на руски јазик за сите генерации (од сликовници за деца, до стручни книги и белетристика за повозрасни), соработката и подарените учебници и прирачници за полагање англиски јазик ги поврзуваат луѓето со можностите за учење и креативните идеи од Обединетото Кралство. Секој што сака да учи или да предава англиски јазик, да полага испит, да учи во Обединетото Кралство и да дознае повеќе за работата во уметноста и општеството, заинтересираните ученици – основци и средношколци, но и наставници, во библиотеката во Струмица ќе го пронајде местото за тоа. ЕУ инфо точката што се наоѓа во Библиотеката, со проектите на ЕУ, им дава можности на сите заинтересирани корисници и ги поврзува да дојдат до информации што им се потребни за да аплицираат навреме и да бидат во тек со случувањата со финансираните проекти ширум Европа.

Abstract

Donation of over 500 titles American belletristic and professional literature from all areas and all generations, gifted picture books for children, belletristic for students and adult readers from the French ambassador, gifted 400 titles in Russian for all generations (picture books for children, professional books and belletristic for adults), cooperation, and gifted student books and manuals for taking English language, are connecting people with the abilities for better study and creative ideas from the United Kingdom. Anyone that wants to study or teach English, to take the exam, to learn about the United Kingdom and to find out more about job opportunities in art and society, the Strumica library is a place for interested students- primary and high school students, teachers as well, EU info point is located in the library, the projects of EU gives opportunities to all interested users to connect and reach the information that is needed for applying in time and be in track with the ongoing financed projects around Europe.

Библиотеката е скривалиште на едно големо книжно богатство. Во неа има милиони книги што чекаат на читателот да дојде и да ги прелиста, или читајќи да додаде некоја своја мисла што е вредна за да ѝ парира на книгата што ја позајмил, притоа не помислувајќи дека оној што по него ќе ја позајми ќе допише уште нешто што нему во моментот му дошло како инспирација. Во библиотеките постојат книги што предизвикуваат спокојство на душата, образуваат, но никого не навредуваат, злоупотребуваат или понижуваат. Со еден збор, книгите ги поврзуваат народите, без разлика дали е лектира или бестселер со особено интересна содржина. Во моментот книгата е и единствената вредна, мила, а далеку и најдалеку, но сепак блиску, без бариери, поврзувајќи ги луѓето, нивните судбини и интереси. Да, библиотеките затоа и постојат – да му послужат на читателот, да му се најдат во рацете и да ги исполнат очекуваните ефекти – знаењето и моќта. Книгата е моќна, бистра и богата, па ги зближува, а тоа е способност што сè уште се почитува. Книгата е орудие што може да придобие голем број консументи што ќе ѝ бидат наклонети и благодарни за времето што го поминале. А што се случува ако некоја запуштена библиотека не ја посетил никој, ниту некој ја избришал прашината од нејзините полици, ни онаа чудна пајакова мрежа обвиткана околу недопрената стара книга, а толку многу вредна, но неискористена? Не дека немало заинтересиран за неа, туку таа не била експонирана, едноставно била оставена во големо депо каде што никој не ја побарал и таа самувала оставена, отфрлена, заборавена... Таа тагувала

кога нејзините сосетки биле често позајмувани и пак враќани на рафтовите. Можеби листовите им биле оштетени, но затоа пак биле прочитани. Во тоа е и големината на книгата. Кога денот би бил 24 часа светлина и сонце, сонот би го замениле со добра книга што плени и смирува, каде секоја свртена страница е како капка ледена вода во далечните жештини на Сахара, каде секоја мисла, секој стих, секоја реченица и афоризам ги заситува нашите сетила, нè внесува во нов свет, магичен и бајковит, нè шета по улиците на Рим и Прага, нè запознава со ритуалите и обичаите на Инките и Маите, нè внесува во божествената музика во оперските куќи, нè спријателува со луѓе кои трагаат по различните димензии, по деталите во светот. Ја хранат нашата душа, нашата фантазија, нè обликуваат во митски суштества, принцези и животни, внесуваат тремор во коските или насмевка на лицата.

Соба без книга е како човек без душа, со празнина, заблуда и меланхонија. Тоа чувство читателите добро го познаваат, и тоа е токму она што ги отвора портите на невозможното, портите кои нè внесуваат онаму каде што ќе посакаме, претставувајќи ги новите хоризонти, знаења и поуки, чувство кое го поседуваме со секоја прочитана книга.

Тргувајќи од фактот дека Библиотеката се наоѓа во меѓуграничен регион, факт е дека каков ќе е односот на библиотекарот, такво ќе е и претставувањето на библиотеката на национално ниво. Соработката со Бугарија, Грција и со сите европски библиотеки, но и со библиотеките ширум Азија, Америка, се во интерес на корисникот.

Библиотекарот, следејќи го времето во кое живееме, му помага на корисникот пребарувајќи информации на интернет, со цел тој да биде задоволен од бараната информација. Кога е потребно, тој му помага и да му напише одредена задача со цел, корисникот да излезе од библиотеката задоволен и да ја посети секогаш кога ќе има потреба од библиотеката, па макар тоа да биде дневно 2-3 пати неделно или 2-3 пати месечно. Има корисници кои секојдневно доаѓаат во библиотеката и тука веќе се вдумуваат, станувајќи пријатели на библиотеката и користејќи одредена литература.

Корисникот се образува, прибира информации за продукти, забава, работа, бизнис, комуницира со луѓе преку електронска пошта, електронско банкарство, прибира информација за лична потреба. Едноставно, тој е тука за да потроши време, а со тоа и материјално да се збогати.

Библиотеката ја користи корисникот, но и телевизиите, печатените медиуми и други институции кои работат, па настаните што се случуваат во библиотеките ги шират во јавноста. Одредени корисници редовно ја посетуваат библиотеката за да разгледаат, да позајмат книга или да прочитаат весници, со што дознаваат за многу настани и тоа им прави задоволство. Други пак, користејќи лични е-маил адреси, се допишуваат и пребаруваат ширум светот. Брзината на интернетот во библиотеката, стабилноста на врската, како и финансиската моќ исто така влијаат на тоа корисникот да ја посети библиотеката и да ги почувствува предностите што ги поседува институцијата, па на тој начин да може и да купува преку интернет, да врши трансакција со која се купува, па и одредена книга, а користи интернет и за купување со кредитна картичка, посебно ако на гугл има содржини на македонски јазик уште повеќе. Затоа библиотеките се во постојан контакт и соработка со одредени банки. Компјутерските програми ги привлекуваат младите кои, од одредени причини, немаат компјутери дома, па во библиотеката ја користат можноста на одредена програма да добијат одреден податок, а уште полесно ако програмата е на македонски јазик.

Бизнис секторот исто е од полза како корисник во институцијата, но и задоволен од повратните услуги што ги нуди библиотеката (пр., 3D). Ако се земе предвид и технолошката опременост на библиотеката, со компјутери, телефакс машини, печатачи, машини за копирање и скенирање, поврзани со внатрешна мрежа со можност за споделување информации, со безжична конекција, библиотекарите секогаш се обучени и подготвени за едуцирање на корисниците. Фактот дека библиотеката има свој е-меил и веб страница е од голема предност за корисникот, но и за секој пријател на библиотеката надвор од Република Македонија.

Библиотеката со корисниците комуницира преку меил за поединечни и групни информации. Библиотеката го користи интернетот ефективно 24 часа, а со тоа им овозможува и на корисниците да го користат во период од 7 до 19 часот од понеделник до петок, односно секој работен ден, особено за популаризација на книгата, преку анкетни прашалници, иако во маркетинг одделот на институцијата има само еден вработен. Значајни придобивки се: подигнување-подобрување на профилот на институцијата, зголемување на посетеноста на настаните, подобрување на односот со публиката, подобрување на односите меѓу вработените, забрзување на процесот на комуникација и промоција на настаните, намалување на трошоците за комуникација и промоција, одржување

чекор со конкуренцијата, претставување на работата на институцијата во моментот и во иднина, саем на книги, промоција и презентација на набавени наслови, изложби и др. Веб страницата придонесува за овие цели, а буџетот е од самофинансирачки средства.

Активноста на корисниците ја следиме и мериме преку посетеноста на настаните и преку нивното зачленување во текот на месецот и годината. Секогаш сме подготвени за соработка со културно образовните институции од републиката и надвор од неа, со невладините организации, локалната самоуправа и меѓуграничните институции.

Заклучок

Мотото на библиотеката е: „Пријателски библиотеки за сите граѓани“, за секој корисник кој бараната информација ја добива во библиотеката. Затоа и велиме дека библиотекарот мора да е сестрана личност од чија работа и помош корисникот, влегувајќи и излегувајќи од библиотеката, е задоволен од бараната книга или информација. Затоа тој го посетил храмот на пишаниот збор и влегол во институција на умот, во библиотека.

Одржан 16. Републички натпревар „Млади библиотекари“ во Кочани

На 30. 10. 2015 година, во Велес се одржа 16. по ред Републички натпревар „Млади библиотекари“, организиран од Библиотекарското здружение на Македонија и Локалната библиотека „Искра“ од Кочани. На натпреварот зедоа учество 23 натпреварувачи од цела Македонија. По поставените прашања од страна на трочлената комисија во состав Комисијата во состав: Благица Спиридонова - претседател, Гордана Пешевска - член и Мара Атанасова - член, учесниците преминаа со одговарање на прашањата.

Со оглед на тоа дека на овој натпревар, знаењето на кандидатите беше на високо ниво, а тоа се покажа по одговорите и добиените поени, два учесници имаа ист број на поени - 108. За нив Комисијата спроведе писмено испитување. За првото односно второто место одговараа Стефан Митиќ и Игор Стојков кои имаа освоени најголем број на бодови. По поставените прашања од страна на комисијата за победник на 16. Републички натпревар „Млади библиотекари“ беше прогласен Стефан Митиќ од ООУ „Димо Хаџи Димов“ од Скопје, на второ место беше Игор Стојков од ООУ „Тодор Јанев“ од Чашка-Велес, а на третото место

според освоените поени 105 го освои Јована Божиновска од ООУ „Браќа Миладиновци“ од Куманово. На наградените им беа врачени дипломи и награди за освоените места. На сите учесници на натпреварот им беа доделини благодарници и по една книга, а исто така со благодарници се стакнаа и нивните ментори.

